ეროვნული ბიბლიოთეკა

გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალი

1073
1285
1103

№ 5

ტფილისი
1923

899.962.1(05) ჟ-16
ჟ-16
ეროვნული ბიბლიოთეკა

გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალი

ორშაბათი, 1 იანვარი 1923 წ.
— ჟურნალი —
გამოდის ყოველკვირეულად.

№ 5

რედაქციის მისამართი:
— ტფილისი —
სასახლის ქუჩა, № 5.

ეს იყო ოქტომბრის დამლევს, იმ დროს, როდესაც თვითეული ღრუბელი ცაზე ვერსალსა ჰგავს. დალალული მზე ველარ ათბობს მათ: შემოდგომაა. გარინდებით იდგნენ ხეები, ისეთი გარინდებით! თავისით, როგორც ცრემლი, ხანდახან წყდებოდა უიმედო ტოტს ფოთოლი, ყვითელი, ყვითელი, ყვითელი ქარვა. გროვდება ბაღის ბილიკზე გადამხმარი ტოტები და ფოთლები. მათში რაღაცას ფუსფუსებს გველი, და ერთად ერთი: ეს შრიალია, რომ იწვევს მთელს იდუმალებას შემოდგომისას. ბაღში არავინაა და დაცალიერებული ხის სკამები იწვევენ ილიუზიას წარსული ზაფხულისას: აუზიც დაშრა, დაობლებული ბრინჯაოს ამური ამაოდ მოელის შადრევანის აბუტბუტებას. გაჰქრა ზაფხული, ოცნებიანი ახალგაზდა ქალი, ირისისფერი ტანსაცმელით, ოქროსფერი თმით, ვერონიკას სახით და ცისფერყდიანი წიგნით ხელში (შელლი, ეწერა წიგნს) ნელი ნაბიჯით მიდის ბილიკზე. ცაცხვებთან მან ჯიბის დანა ამოიღო და ხეზე ამოსჭრა: მერი შერვაშიძე. ეს მისი სახელია. სადღაცა აობენ შეშას. ჰაერი სპლინითაა გაჟღენთილი. უეცრად ცაზე მელანქოლიურად გაწოლილი ღრუბელი სწრაფად აირია. მზე სრულიად დაიფარა. შეირყა გარინდებით მდგარი ხეები, დატრიალდა ჰაერში ყვითელი ფოთლების სვეტი, ახმაურდენ ხმელი ტოტები. დაწიოკებული გველები იმალებიან, პატარა ბრინჯაოს ამური აუზთან ფოთლებისა და მტვერის ბურუსში გაეხვია. ქარმა გადაშალა პოეტის შელლის წიგნი სწორედ იმ ადგილას, სადაც იწყება საუკეთესო სტრიქონები „გაფრენილი დღეებისა“. ყოველი ახალი წლის ღამეს გამახსენდება ეს, გადმოვილებ მიუსსეს წიგნს, იქ ერთი სონეტი მეთორმეტე გვერდზე ასე თავდება: ოჰ, არ ველოდი, ქალბატონო, მე თქვენგან ღალატს! განა ეს სტრიქონი არ ღირს მთელ პოემად? მე თვით არ ვიცი რა მემართება. ვერ ვისწავლე ერთი წამით მაინც დაცხრომა! მინდა გადმიშვას ნისლმოხვეულმა მთებმა რომ დავინახო ქვეყნის ყველა პოლიუსები; მე მოვითხოვ სიტყვას, მე გადავხედავ ქვეყნებს და ხმამაღლა ვამბობ: უარგყოფ! მიყვარხარ! ორი მილიონი თვალებით ვუცქერი ახალს ათასცხრაას ოცდასამს წელს და ვამბობ: გაუმარჯოს მომავალს!

გალაკტიონ ტაბიძე.

საახალწლო. ეფემერა

ღამის წყვდიადში მე შემომესმა
სურნელი ნაზი. თვალგაპობილი
გრიგალმა ცივმა და უშორესმა
კართან მოაგდო ავტომობილი
გაჩერდა ორი ყვითელი თვალი
და შეშინებით დაკრთენ ჩრდილები
კარებთან კივის წარსულის ვალი:
მუსიკა, ღვინო და ყვავილები!
და პოეზიის ნათელი დროშით
იხავერდება ოცნება ჭრელი
რომ სხვა მოცარტით და დელაროშით
ვიხიბლებოდე მე, მენესტრელი.
ალტაცებების რეკავდეს მინა
და სიხარულის იყოს ღილები
flor extra fina, flor extra fina!
მუსიკა, ღვინო და ყვავილები.
შიშით ატირდა კლავიში ერთი
კლავიატურის გულში მკივარი
ოდეს ცეცხლივით დიდი კონცერტი
მოედო თეატრს ვით სატკივარი
მრავალ წამწამებს და მრავალ ისარს
გრძნობს დალალული თვალი თეატრში
და ედარები მზეს ნამაისარს
მაღალ ლოჟიდან შენ, ბეატრიჩე!
სული გაქანდა ზღვაში მოტივედ
თითქო ქაოსის ნისლში შეველი
და ატივტივდა იქ ნაფოტივით
კლავიში ერთი, შეულეველი
რომ დავიწყება შემეძლოს რითმე!
რომ გადაკარგვა შემეძლოს სადმე!
რომ მაპოვნინა მე შენზე რითმა!
რომ ასსონანსი ღიროდეს რამე!
კვლავ მონად ვყავარ თეატრის ვარდებს,
ღამეს, სითეთრეს, ვაზას, მაგიდებს,
კარგი ქალების სიცილს უდარდელს
ელვარე ლალებს და ყელსაკიდებს.
ისევ დენდიზმი! სიტყვის ზროლებით
ეშვება ფარდა. მიდის სტუმარი
თეატრი ხდება ლურჯ გაზოლებით
უდაბნო ყვავილთ ნასამყმარი.
პატრონი იყო დემონთა წარბის
ვისაც სარკესთან მოწყდა საყურე
აზნელებს სანთლებს, ალაგებს დარბაზს
და მშვიდათ მიდის მოსამსახურე.
უკანასკნელი იყო ეს ლხინი
მის ხსოვნად სული მარად ევნება
მთვარე—დრუბლების თეთრი პინგვინი
და ბალის მძიმე აშადრევნება!
ალტაცებების რეკავდა მინა,
და სიხარულის იყო ღილები
flor extra fina, flor extra fina
მუსიკა, ღვინო და ყვავილები!

გალაკტიონ ტაბიძე

1922

ზღვის ეფემერა

სალიუტი,
სალიუტი,
სალიუტი!
აცნობეთ ქაოსს, აცნობეთ ყველას
რომ დაგვეჯახა ღელვა კეიმატი,
რომ იძირება გემი იმედი
და ვითხოვთ შველას.

ზღვის უდაბნოში ვერც ერთ იალქანს
ვერ ხედავს თვალი
ცა არის ლურჯი და ლურჯი წყალი
სალიუტი,
სალიუტი,
სალიუტი!

მეზღვაურებო!
უშიშოდ უნდა შევებათ სიკვდილს
ერთათ, მეზღვაურებო!
გრიგალმა დაწეწა ყველა აფრები
და ჩაძირული ხომალდები
ამოატივტივა.
მივდივართ...
ოდესმე დალუპული
დრედნოუტები
კრეისრები
ქარმა სიღრმიდან ამოისროლა.
ზღვა აქანავებს
ხავსიან ფიცრებს
და დაშლილ ანძებს
ექსპედიცია ეშურებოდა
მამაცი კაპიტნის
დე-ლონგეს
დაგარგული კვალის
საპოვნელად
და ვპოვეთ გემთა ჩაძირულთა
ყრუ სასაფლაო.
ერთად!
უკანასკნელად მოვიგონებთ
საშშობლო მხარეს
მაგრამ სამშობლო არასოდეს
ჩვენ არ გვქონია
ჩვენი სამშობლო
ოკეანეა.
ჩვენი სამშობლო
იმედია.
ჩვენ მასთან ერთათ
ვილუპებით
ვიმღეროთ ჰიმნი
მეზღვაურთა და მოგზაურთა
ისმოდეს გრგვინვა,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ისმოდეს ზარი
რომ ილუპება გემი „იმედი“.
უკანასკნელად იგრიალოს
მუსიკამ მარში...
სალიუტი,
სალიუტი,
სალიუტი!
ცხოვრება ჩვენი იყო მარად
გრიგალთან ბრძოლა,
მალსტრომთა ძირით
ვკრეფდით მარგალიტებს.
რამდენი გვახსოვს
ხმაჩახლეჩილი ქუხილი მეხის
ხარხარი ქარის
სიმძიმე წვიმის
აგუგუნება დემონთა გუნდის
ნგრევა ღრუბლების,
დალეწილი ცა!
მაგრამ როდესაც ცა იყო მშვიდი
იყო მზიანი
ჩვენ გვაწუხებდა მელანხოლია
და ელეგია ნელი ზვირთების
ჩვენი თვალები სივრცეებში
ეძებდენ გრიგალს
ფრთებს—განიმედებს.
და ის მოვიდა: ძლიერი, მძაფრი—
- და დაასხა ზღვა ჩვენს იმედებს.
სალიუტი, სალიუტი!
გვიყვარდა უცხო ქალაქები
ზღვის ნაპირებზე:
მონტევიდეო,
ბუენოს-აირეს.
გვიყვარდა უდაბური კუნძულები
ალბატროსები.
ღვინით რამდენი სიხარული
გემის ბაქანზე
ჩვენ შეგვხვედრია!
მეზღვაურებო!
რამდენი შეხლა და ომები
მეკობრეებთან
და ეხლა ვილუპებით
სალიუტი, სალიუტი:
შეხედეთ!
გემი აივსო წყალით...
სალიუტი...
სალიუტი...
სალიუტი.

გალაკტიონ ტაბიძე

1922

უეცარი სინაზე.

არ მომასვენებს მკრთალი მიზანი —
თეთრი ფოთლებით ხსოვნის ბებია.
თანამგზავრებად მე გავიცანი
ლანდი. სიზმარი. და ქანდაკება.
გზა მწუხარეა... ოდნავ შებინდდა.
საბედისწერო კართან მივედი.
და შორეული მირაჟებიდან
მომელანდება ქალის კივილი.
მე აღარ ვიცი, ვის გავუგონო,
როცა გარშემო მწუხრის თოვლია.
ფიქრი სცენაზე—ცრემლი უღონო,—
ასე ნელდება მელანქოლია.
უფრო ცისფერი და ფერმიხდილი
მოვალ. და ისმის ჩუმი არია.
მოვალ მკვდარივით.. შენ ვერ მიხვდები,
რომ ასეთი ვარ, და მიხარია.
მომენატრება გედის ალერსი
და მთვარეების თეთრი მანტია.
დღეები ჩნდება სულ უარესი,
მაგრამ ფარულად ველი განთიადს.

ალბათ ჩემ ფიქრებს ვინმე დაღლიდა,
რომ ისევ არი სევდა ქალური.
და მოგონების მკრთალი ბაღიდან

უეკრად მოვა სხვა სიხარული...

გაბრონ აგარელი.

შორეული ყვავილები.

მე უფსკრულთან მივედი
ყოფნა ისევ მომბეზრდა.
ჩემი თეთრი იმედი
დაიკარგა ოდესღაც.

და ცრემლები ფერადი,
დარჩა ღამის უბეში.
სადღაც მიდის ბარათი
დატვირთული ნუგეშით.

ჩამორეკენ ზარები
და ქალწული ატირდა.
ფიქრი ჩადგა ქარივით
შემოდგომის ნაპირთან.

ღამე ასე გაივლის,
და ლანდები სურვილთა.
და ცისფერი ყვავილი
გამოჩნდება სულიდან.

მიდის ჩემი სინაზე
როგორც ნისლი დილების.
და თბილისის წინაშე
სანთელივით ვილევი.

ტერენტი გრანელი.

გალაკტიონ ტაბიძეს

როდესაც სიონს ჩაუვლი გვერდით თეთრი რაინდი
უყივის მხედრებს
და შორი ლანდი იდუმალ ფერდით ფეერიულად ედება
კედლებს
ო, გალაკტიონ! გიცანი ერთი: ეს მწუხარება მხოლოდ
შენია
შენ მოიტანე გენიის ცეცხლი და ღვთაებრივი ნევრასტენია.
შენ, გალაკტიონ, მთას მომაგონებ გახვეულს ნისლში,
ქარში და ზურში.
ნათელ ახალს წელს, ცხრაას ოცდა სამს—შორი მთე-
ბიდან გილოცავს თუში.

თუში

ჰერმან და დოროთე *)

(გოეთედან გერმანულით ნათარგმნი)

II ტერპსიქორე

ჰერმანე.

ფიცხლავ მიუგო ამაზე მამამ, რა სთქვა ეს ალგზნებით:
საქები არის ეს აზრი, და სწორი ესე ამბავიც,
დედი, რაიც შენ გვიამბე, რადგან ყველა ეს გა-
დაგვხდა.
მაგრამ სჯობს უუმჯობესი. ყველას ხომ წილად არ ხვდება
სულ თავიდანვე დაწყება არსებობის და ცხოვრების;
ო, რა ნეტარი არის ის, ვისაც მშობელმა დედ-მამამ
მისცა სახლკარი, რომელიც უკვე მთლად გამართულია,
ვინც წარმატებით განაგრძობს ამ სამემკვიდროს მოწ-
ყობას:
სამძიმო არის ყოველთვის ახალი საქმის დაწყება
და უძნელეს ყოვლისა დაწყება ოჯახობისა.
ბევრგვარი ნივთი სჭირდება კაცს, და დღედღეზე ძვირ-
დება
ესე ყოველი; მაშ იგი ზრუნავდეს ფულის შოვნისთვის
და ასე შენი იმედიც მაქვს, ჩემო ჰერმან, მე გულში,
რომ მალე შინ სძალს მომიყვან მშვენიერითა მზითევით;
რადგანაც ვაჟი ყოჩაღი ღირსია მდიდარ ქალისა.

*) იხ. №№ 2—3—4.

საამო არის ყოველთვის, თუ სანატრელსა პატარძალს
ზანდუკებსა და ყუთებში რამ სასარგებლო მოჰყვება,
ტყულა დიაღ არ უმზადებს მრავალ წელთ განმავ-
ლობაში
დედა თავის ქალს ტილოებს, რბილსა და მტკიცედ ნაქ-
სოვსა;
ტყულა დიაღ არ უძღვნიან მას ნათლიები ვერცხლეულს,
ტყულა არ იცავს ბაჯაღლოთ მამა იმისთვის უჯრაში;
რადგანაც თავის დროზედა ქალს ჰმართებს, რომ გაახაროს
იმისი გული, რომელიც მან სხვებში გამოირჩია.
დიაღ, მე ვიცი რა კარგად ჰგრძნობს პატარძალი თავის
თავს,
რომელიც შინ ოთახებში გინა სამზარეულოში
თავისს საკუთარს სცნობს ხაბაკს; რომელმაც გადაიფარა
სარეცელი და მაგიდა თავისთვის თავის ხელითა.
ვისურვებდი, რომ მენახა მე პატარძალი ჩემს სახლში
კარგი მზითევის მქონელი, რადგანაც ქალი ღარიბი
ბოლოს-და-ბოლოს ხომ მაინც კაცისგან შეიძულება,
და ის მამაკაცს შერჩება ისე, ვით გოგო მსახური,
რომელიც, როგორც მსახური, შინ მცირე ფუთით მო-
სულა.
უსამართლონი ხდებიან კაცნი, როს სიყვარულისა
პირველ დროს გადასცდებიან. დიაღ, შენ, ჩემო ჰერმანე,
ჩემს მხცოვანების დღეებსა გამიხარებდი მე ფრიად,
რომ ჩემთან შემოგეყვანა შენ პატარძალი სულ მალე
ამ კუთხე-მეზობლობიდან, ა-იმ მწვანეფერ სახლიდან.
მდიდარი არის სწორედ რომ ამ დიდ სახლ-კარის პატრონი,
ვის ქარხნები და ვაჭრობა შეიქმს დღითი-დღე, დღითი-
დღე
სულ-უფრო მდიდრად, რადგანაც ვაჭარი სად არ შეიძენს!
მხოლოდ სამი ყავს ასული; მთელი ქონებაც მხოლოდ მათ
შეხვდებათ თანასწორობით. უფროსი უკვე, ეს ვიცი,
დანიშნული ყავსთ; და მხოლოდ მეორე, ისე მესამეც,
და ისიც მხოლოდ ვადამდე, შეიძლებოდა გეთხოვა.
მე შენს ადგილზე რომ ვიყო, აქამდე არ მოვიცდიდი,
ერთს გოგოს წამოვიყვანდი, ვით ეს ვუქენი დედა-შენს.
როს ჩაიცვლდა, მას ვაჟმა ეს უთხრა გაბედულებით:
მართლა-და, ისე, ვით თქვენც გაქვსთ, მეც მქონდა
იმის სურვილი,
რომ მეზობლისა ქალთაგან ვამომერჩია ერთერთი.
მე მათთან ერთად აღზრდილვარ, ბაზარზე ერთ დროს
ჰის ახლოს
ერთადვე გვითამაშია, და მე ისინი ხშირად
ბიჭების ველურობისგან თავგამოდებით დამიცავს.
მაგრამ გავიდა დიდი დრო; როს გოგოები მომწიფდნენ,
შინ შეეჩვიენ მშვიდს ჯდომას და გაურბოდნენ ტლან
თამაშს.
ისინი, უეჭველია, კარგად არიან აღზრდილ!
მათ თქვენი სურვილისამებრ კვლავაც ვწვევივარ ხანდახან,
მაგრამ მათ წრეში, უნდა ვთქვა, სიხარულს ვერ ვპოუ-
ლობდი.
ისინი მუდამ მკილავდნენ, და მე კი უნდა მეთმინა
მეტად გრძლად მეცვა სერთუკი, მაუდი მქონდა ფე-
რადი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფერადაც სადა სრულებით, მასთან თმაც შემოპარსული
ესწორმასწოროდ, არ-სიმრგვლით და ბოლოს ის განვიზრახე,
რომ მორთულვიყავ მეც ისე, როგორც ვაჭარი ბიჭები,
რომელნიც კვირადღეობით ჩნდებიან ქუჩის გადაღმა,
რომელთაც ზაფხულობითა ჰკიდიათ ტანზე ჭინჭები.
მაგრამ საკმაოდ ადრე ვცან, რომ გოგოები მის შემდგომ
უფრო-და-უფრო მცინებდენ, რაც მე გულს მწარედ მიკლავდა;
ჩემს სიამაყეს ამცრობდენ. მაგრამ ის უფრო მტანჯავდა,
რომ სულ ვერ გრძნობდენ ისინი ჩემს კეთილშობილ გულისთქმას,
მათდამი რომ განვიცდიდი, მეტადრე მინიკოსადმი,
უმცროსისადმი; რადგანაც დაბოლოს ერთხელ აღდგომას,
როს გადავედი მე მათთან მორთული ახალ სერთუკში,
რომელიც ზცვით კიდია ამჟამად ერთ განჯინაში,
და გაპარსული ვიყავი სხვა ყმაწვილების ყაიდით,
როგორც-კი შევდგი იქ ფეხი, გადიხითხითეს ხმამაღლა;
მაგრამ ეს მაინც ჩემს თავზე დაცინვად არ მიმილია.
მინიკო პიანინოსთან იჯდა, და მამა-იმისიც,
იქ დამსწრე, თავის ასულის სიმღერას ყურს მიაპყრობდა,
და იყო აღტაცებული, კარგს გუნებაზე რა იდგა.
ზოგი რამ მე ვერ გავიგე სიმღერის შინაარსიდან;
მხოლოდ ბევრი რამ მესმოდა ჰამინოს და ტამინოსთვის.
მაგრამ მეც აღარ მინდოდა, რომ ყოფილვიყავ სულ მუნჯად.
დაამოლოვა თუ არა ქალმა, შევკითხე მე ხელად
შესახებ იმ შინაარსის და იმ ორივე გმირისა.
ამაზე ყველა დაჩუმდა, და გაიცინეს ერთბაშად;
მამამ კი მითხრა მცინარემ: ხომ მართალია, რომ ვიცნობთ,
მე და შენ, ჩემო ძვირფასო, მარტოდენ ადამს და ევას?
აჰ, რა კვლავ წასკდათ სიცილი, გადიკისკისეს ხმამაღლა
გოგოებმა და აგრეთვე გადიკისკისეს ბიჭებმაც,
მოხუცებულსაც სიცილით ხელში ეჭირა მუცელი.
აქ დაბნევისგან მე ქუდი თვალებზე ჩამოვიფხატე,
და ხარხარება სულ მაინც ისმოდა მეტი და მეტი,
რამდენსაც არ იმღეროდენ და თამაშობდენ ისინი.
შინ წამოვედი მე მყისვე შერცხვენილი და გამწყრალი,
ჩემი სერთუკი გავიძვრე—და განჯინაში მივკიდე,
ჩამოვიწეწე თითებით თმაც და დავდევი აქ ფიცი,
რომ ზღურბლზე ამიერიდან მე ფეხი აღარ დამედგა.
სწორედ მართალიც ვიყავი, რადგან ისინი არიან
ქარაფშუტა და უგულო, მე ვიცი, ახლაც სულ კიდევ
რომ მეძახიან იმათთან ზედმეტ სახელად ტამინოს.
აქ დედამ უთხრა: ბავშებსა შენ, ჰერმან, ასე ხანგრძლივად
არ უნდა ეუბრებოდე, რადგანაც ყველა ისინი
ჯერ ისევ ისე საკმაოდ პატარიკები არიან.
მინიკო მართლაც რომ არის კარგი რამ, იგი კიდევაც
შენ გიყურებდა ყოველთვის თავის წყალობის თვალითა.
ახლახან მან კვლავ გიკითხა, ის უნდა აირჩიო შენ.
ჩაფიქრებულმა ყმაწვილმა ასე მიუგო: არ ვიცი,
იმ წყენამ ჩემს არსებაში ისე ღრმა კვალი დატოვა;
მე სწორედ ვერ ვინდომებდი ის კვლავაც პიანინოსთან
მენახა, ყური დამეგდო იმისი სიმღერებისთვის.
მაგრამ ავარდა აქ მამა და უთხრა იმას სიბრაზით:
შენგან სიბერის დღეებში განვიცდი მცირე სიხარულს!
მე ხომ სულ ამას ვამბობდი, როცა შენ ხალისს იჩენდი
მარტოდენ საჯინიბო და სამეურნეო საქმეში.
შენ მხოლოდ იმას აკეთებ, რასაც ერთისა მდიდარის
მოსამსახურეც ასრულებს; ამავ დროს უნდა დაკარგოს
მამამ ის ვაჟი, რომელსაც სასიქადულოდ მამისაც
შეეძლო მოქალაქეთ წინ თავისა გამოჩინება.
დედა-შენს აი ამოდნად შევყავდი მე შეცდომაში
ცრუ იმედებით, როდესაც შენ წერა-კითხვა და სწავლა
აროდეს გეხერხებოდა ისე, როგორც სხვა ყმაწვილებს,
და შენ ყოველთვის იყავი უკანასკნელი შეგირდი.
ეს წარმოდგება, ცხადია, მხოლოდ და მხოლოდ იქიდან,
თუ ყმაწვილს გულში არ უდევს პატივის მოყვარეობა
და არ წყურია ამავ დროს მას წინსვლა წარმატებული.
რომ მამა-ჩემსა ჩემთვისაც ეზრუნა, ვითა შენზე მე,
რომ გავეგზავნე სკოლაში და დაეჭირა მას ჩემთვის
მასწავლებლები, დიდიაც შევიქნებოდი არ ოდენ
„ოქროს ლომისა" პატრონი არამედ უფრო მეტი რამ.
მაგრამ ყმაწვილი წამოდგა და მიაშურა კარებსა
დადუმებულმა ნელად, მხოლოდ მამამ კი გამწყრალმა
თან მიაძახა: აბა ჰა, იქ გაუჩქარე! გცნობ ხეპრეს!
წადი და კვლავაც განაგრძე სამეურნეო საქმობა,
რომ არ გაგლანძღო! მაგრამ შენ არ იფიქრო კი, რომ შეძლო
და მომიყვანო ჩემს ჰერქვეშ სძლად დედაკაცი გლეხისა,
სოფლის გომბიო! მე ბევრი მიცხოვრია და მოპყრობა
ვიცი კაცისა, ვიცი მე გამასპინძლება დიდკაცთა
და მანდილოსანთ, ისე რომ წავიდენ ჩემგან ნაამი.
მე ვიცი უცხო პირების თავაზით ლოლიაობა:
მაგრამ ხომ ბოლოს-და-ბოლოს მეც ასე უნდა მომეპყრას
სძალი და ასე დამიტკბოს მან ჩემი შრომა სამძიმო;
მან ჩემთან უნდა დაუკრას აგრეთვე პიანინოცა;
ჩემთან თავს უნდა იყრიდენ ქალაქის დიდიკაცები
უდიდეს სიამოვნებით, როგორც ეს მოხდა კვირა-დღეს
ჩვენი მეზობლის დარბაზში. აქ ვაჟმა ნელა კარის ტარს
ზედ დააჭირა ხელი და ასე დაავდო ოთახი.

ვარლამ დონდუა.

(შემდგომი იქნება)

1922 წ. ლიტერატურულ კრიტიკის მიმოხილვა.

ჩემს წინაშე დევს ყველა ლიტერატურული გამოცემები (პერიოდული და არაპერიოდული) განვლილ 1922 წლისა.

ადვილია მათი ჩამოთვლა: ადვილია მათი მიმოხილვაც. ვინაიდან მცირეა იგი რიცხვით, და უფრო მცირეა შიგ ისეთი მასალები რომელნიც ღირდენ მიმოხილვათ. მაგრამ ჩემი სურვილია, თვალი გადავავ-

ლო მხოლოდ ამ პერიოდულ გამოცემებში გაბნეულ ლიტერატურულ კრიტიკას და ბიბლიოგრაფიულ შენიშვნებს.

და ამ მხრივ ძალზე მცირეა ჩემს განკარგულებაში მყოფი მასალები.

ვიდრე განხილვას შევუდგებოდე, აღვნიშნავ: განვლილი წლის კრიტიკულ წერილებს, მიმოხილვებს, ლიტერატურულ შეფასებებს იძლეოდენ მხოლოდ და მხოლოდ პოეტები, ბელეტრისტები. იგრძნეს სიცარიელე, რომელიც ჰქროდა კრიტიკის არედან და თვით შეეცადენ ამ სიცარიელის ამოვსებას.

წინად ჩვენში სჩანდენ კრიტიკოსები „სხვათაშორისი". ამ წელმა სამუდამოთ დამარხა ისინი. მოკვდა მათი ხმა, გამოაცალა ნიადაგი. ძალიან იშვიათად გვევლინებიან ისინი ამ წლის ლიტერატურის ფონზე. საერთოდ კრიტიკული აზროვნება განვლილი წლისა ვერ არის მკვეთრად ჩამოყალიბებული და ეს ბუნებრივიცაა, ვინაიდან ჩვენი მწერლობა დღეს გზაჯვარედინზე სდგას და ძნელი გამოსარკვევია რა გზას ირჩევს იგი.

დავიწყოთ ჟურნალ „ლომისი"-დან, ვინაიდან ამ ჟურნალმა პირველმა შემოაღო 1922 წლის კარები. ეს ასე ვსთქვათ ამ წლის „მეფეხურია" პირველსავე ნომერში მოთავსებულია გალაკტიონ ტაბიძის „პოეზია უპირველეს ყოვლისა".

ჩვენთვის დიდათ საინტერესოა გალაკტიონ ტაბიძე ამ წლის განმავლობაში იმ მხრით, რომ მის წერილებს თუ არა ცდებში ამ წელში პირველად ეცნობა ქართველი საზოგადოება, სადაც გადაჭრით არის ნათქვამი თუ რა გეზი უნდა აიღოს ქართველმა ხელოვანმა: პოეზია უპირველეს ყოვლისა, დაიწვით პოეზიის კოცონზე, მოუწოდებს იგი ქართველ ხელოვანთ. „ჩვენ უნდა ვიყვეთ ერთის მხრით მომავალ საუკუნეთა დღესასწაულის პლანეტარულ ქოსის გამომხატველი და მეორე მხრით ნაციონალურ სახეების მძებნელი.

იგი აღშფოთებულია რომ ზოგიერთი თანამედროვე პოეტები სცდილობენ წარსულს გვერდი აუარონ. მოსწყდენ მშობლიურ ხელოვნების ცხოველ ნაკადს. იგი გრძნობს, რომ ეს იქნებოდა დაღუპვა ქართული ხელოვნების და ამბობს: „წარსულს ნურავინ სთვლის უმნიშვნელოდ, დაკარგულად". იგი უარყოფს აგრეთვე „კაფე-შანტანების პოეზიას" რაც ასე გაღმერთებულია ერთი ჯგუფის მიერ. „ჩვენ ყოველთვის ვყოფილვართ ხალხთან, მაგრამ მომავალში მეტი სითამამით უნდა ვტრიალებდეთ ხალხში. საუკუნე მომწიფებულია მათთვის, ვინც მიდის ხალხში, საუკუნე გათენდა მათთან ერთად და მათთანვე ჩაესვენება". და რომანტიზმი გალაკტიონ ტაბიძის აზრით „ყოველთვის იყო, არის და იქნება ხელოვნების ერთ უმთავრეს თვისებათ".

თავისი შეხედულებები ხელოვნებაზე გალაკტიონ ტაბიძემ კიდევ უფრო ნათელ ჰყო სრულიად საქ. მწერალთა კავშირის საბჭოს მიერ გამოცემულ „პოეზიის დღის" მოწინავე წერილში. „ჩვენს პოეზიაში ისმის ნამდვილი, განცდილი, სისხლით გამოსყიდული წამება და ჯვარცმა. არ შეიძლება ცხოვრება მხოლოდ წარსულით, ცხოვრება წინ მიდის და პოეტი არ შეიძლება ჩამორჩეს მას. ჩვენთვის ძვირფასია ძველი ღმერთები, მაგრამ ჩვენ გვყავს ახლებიც, რომელნიც შეეფერებიან ჩვენს დროს. საქართველოსთვის უპირველეს ყოვლისა არსებობს პოეზია, და პოეტებისათვის უპირველეს ყოვლისა საქართველო, უფრო გამძაფრებით აკივლდა დღემდე ნაზი და მისუსტებული ხმა ცისფერ რომანტიკოსის გალაკტიონ ტაბიძისა, მისი სახელწოდებითი ჟურნალის პირველ გვერდზე. აქ იგი არა მარტო მსჯელობს პოეზიაზე, აქ იგი უკვე მოწოდებით გამოდის და დევიზათ მოაქვს „ან სიკვდილი ან განახლება". გრძნობს რა რომ „თანამედროვება შეუბრალებელ კლანჭებში ახრჩობს ძველს, ამ საბედისწერო მკვლელობას გადარჩება მხოლოდ ის რაც ძლიერია არა მარტო დღეს, არამედ საუკუნოებში".

და აღარ შეიძლება შეჩერება ერთ წერტილზე, აღარ შეიძლება ძველის გადამღერება „რითმებში ეხლა უნდა ისმოდეს პლანეტათა შეჯახებანი ქართული ხმა უნდა ისმოდეს ამ ფანტასტიურ დროს".

და იგი მოუწოდებს თანამოკალმეთ: „სისხლში მცურავ და მძიმედ დაჭრილმა ჯარისკაცმა თოფის ლულაზე ააფრიალა თეთრი ჩვარი. მას შემდეგ თქვენ რაღაც სამუდამოდ დაჰკარგეთ. ძვირფასო ძმებო, ამაოდ ეძებთ მას მშობლიურ ქალაქებში, სახლებში, ქუჩებში, მე ვამბობ გადაჭრით, საქართველოს ყოველ კუთხეში იპოვით თქვენ ნანგრევებს წარსულისას მაგრამ სიმშვიდესა და მოსვენებას ვერსად ვერ იპოვით. აირჩიეთ: „განახლება ან სიკვდილი".

ამ რიგად გალაკტიონ ტაბიძემ შემდეგი დებულებანი წამოაყენა პოეზიის სფეროში: 1) ქართველი ხელოვანი უნდა იყოს ხალხში და ხალხთან ერთად, 2) ქართველი ხელოვანი უნდა იყოს ერთის მხრით მომავალ საუკუნეთა თანამგზავრი მეორეს მხრით ნაციონალურ სახეების მძებნელი, 3) ქართველმა ხელოვანმა, უნდა უარყოს კაფეების პოეზია,

4) ქართველი ხელოვანი ვერ დაკმაყოფილდება მარტო წარსულით, ძველი ღმერთებით და 5) ქართველ ხელოვანის დევიზი უნდა იყოს ამ საბედისწერო ხანაში ან სიკვდილი ან განახლება.

იმავე ჟურნალი „ლომისი“-ს № 1 ჩვენ გვხვდება კ. გამსახურდიას წერილი „იმპერსიონიზმი თუ ექსპერსიონიზმი“.

ვეცდებით რაც შეიძლება მიუდგომელი ვიყოთ ყველა ავტორებზე.

კერძოთ გამსახურდიას შესახებ უნდა აღვნიშნო: მთელი წლის განმავლობაში თითქოს კ. გამსახურდია მუშაობდა, თითქო იწოდა პოეტური წვით, მაგრამ აი თვალი გადაავლეთ მისი მთელი წლის ნამუშევარს და დარწმუნდებით, რომ სამწუხაროდ ყველაზე დიდი დამარცხება და ყველაზე უფრო დროს დაკარგვა ამ წლის განმავლობაში წილად მას ჰხვდა და, შესაძლოა, ეს მას არ მოსვლოდა, რომ ერთხელ მაინც ჩაკვირვებოდა თვის მიერვე გადმოსროლილ ფრაზას: „პოპულიარიზატორის მუშაობა სიზიფის მუშაობაა“*), მთელი წელი გამსახურდიამ თვისი სახელის პოპულიარობას მოანდომა.

მერე რა საჭიროა ეს? ქართველები ისე ცოტანი ვართ, რომ ფსევდონიმის ქვეშ დამალვაც შეუძლებელი ხდება და ყველამ იცის ვინ რას სწერს, ვინ რა არის, ვინ რას აკეთებს.

შეცდომა გამსახურდიასი ის არის, რომ იგი ეტანება უცხოეთის და განსაკუთრებით გერმანულ ლიტერატურას, ყველაფერს გერმანული საზომით ზომავს, რაც განსაკუთრებით ამ უკანასკნელ ხანებში სრულებით არ ეგუება ქართულ კულტურის ბუნებას, ვინაიდან ქართული კულტურა როგორც არას დროს, დღეს ლამობს თავის საკუთარი სახით მკვდრეთით აღდგომას. მთელი მისი წერილები ამ წლის განმავლობაში უფრო პროპაგანდისტული ხასიათისა, და ყალბი ეროვნული ფერებით შეღებილი და თუ რამე „რჩება მის ნაწერთაგან ხელ ჩასაკიდი ისევ ორი სამი სტატია „იმპერსიონიზმი თუ ექსპრესიონიზმი“, „კრიტიკა და შემოქმედება“, „ილია ჭავჭავაძე“.

ამ წერილებშიდაც უცხოეთის ქარი ჰქრის და ის არ გახალისებს მშობლიურ ნიავის ნაზი ქროლვით. რა თქმა უნდა ვერ დაეთანხმებით ავტორის დებულებებს ამ წერილებშიც, მაგრამ ისინი მაინც სჯობნის სხვა მის ნაწერებს.

კ. გამსახურდია ჰფიქრობს რომ „ვიწროვდება ხელოვნების მრეველის გარსი“. ჩვენის აზრით კი იგი დღითი დღე ფართოვდება, ქართველი მკითხველი უფრო მეტის მომთხოვნი ხდება. ადვილად და გულუხვობით ძველებურად ველარ სთავაზობს დაფნის ფოთლებს ყველას. და არც თუ ძველებური მოთმინებით აპატიებს ყველას ყველაფერს. ამას ბოლოს „ცისფერ ყანწების“ ჯგუფიც კი ხვდება და გვიკვირს გამსახურდიას რა მოსდის. მან ყველაზე უფრო კარგათ უნდა იცოდეს რომ „ჩვენი თანამედროვება გაცილებით მეტ მოთხოვნილებას უყენებს შემოქმედს“ (მისივე სიტყვებით) და რომ „კრიტიკა და შემოქმედება დღეს ერთ პიროვნებაში ეტევა“. ეს გარემოებაც უფრო მეტ დაკვირვებას სთხოვს მოქალაქე გამსახურდიას.

წავიდა ის დრო, როდესაც ქართველ მკითხველის გემოვნებასა და მოთხოვნილების ანგარიშის გაწევა მაინცა და მაინც არ მიაჩნდათ დიდ სავალდებულოდ და, როდესაც ბ-ნი კ. გამსახურდია კადნიერდება და ამბობს: „საქართველოში ჯერ ვერა ვხედავ ისეთ კონტიგენტს მკითხველებისას, რომლის ესთეტიურ გემოვნებას მწერალმა ანგარიში უნდა გაუწიოსო“, ჩვენ უფლება გვაქვს გადაჭრით ვუპასუხოთ: ბ-ნო გამსახურდია, სწერე თუნდაც ჩინურ ენაზე, მაგრამ ქართველ (მხოლოდ შენთვის) უვიც მკითხველისათვის რაღ ალაგებ შენს ნიჭს?

გამსახურდიამ უნდა იცოდეს ერთი რამ მაინც. რამოდენათაც მას თავის თავი უყვარს იმისი ნახევარი სიყვარული და წარმოდგენა მაინც უნდა ჰქონდეს იმ ქართველ მკითხველისა, რომლის ენაზედაც ის სწერს.

ჟურნალ „ილიონში“ კონსტანტინე გამსახურდიას გარდა ჩვენ ვხვდებით კრიტიკულ წერილებს გიგო რცხილაძისას, დემნა შენგელაიასას, ბრუტუსისას და მარუთა შუა მდინარელის ბიბლიოგრაფიულ შენიშვნებს.

დავიწყოთ გ. რცხილაძის „აცდენილი ტიპებით“. წერილის ავტორს ეტყობა, რომ იგი სწერს მხოლოდ იმისთვის, რომ დასწეროს რამე. სწერს ნაჩქარევათ. წერილი სავსეა ერთი მეორის საწინააღმდეგო აზრებით და, რაც უმთავრესია, წერილიდან ცხადათ სჩანს, რომ ავტორი აცდენია ქართულ ლიტერატურის განვითარების თვალყურის დევნებას და სწერს მხოლოდ მოგონებით. ასეთი წერილის დასტამბა ავტორს ეპატიებოდა რამოდენიმე წლის წინად. მაგრამ ეხლა ქართულ ლიტერატურის შესახებ რომ რაიმე დასწერა ამისთვის ჯერ საჭიროა ღრმად შეიგნო მისი ყოველ-გვარი მხარეები, მართალია, ავ-

*) იხ. „ილიონი“ № 2. კრიტიკა და შემოქმედება.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ტორი თავს იმართლებს: ვისაც ვეძებდი ვერსად ვნახე „შესაძლოა ჩემი სალიტერატურო ჩამორჩენის მიზეზი იყოს და არა ქართული კაზმული მწერლობის“, მაგრამ მკითხველისთვის მიმინდვია რამდენათ საფუძვლიანია ასეთი თავის მართლება.

„ქართული მწერლობა არ იძლევა იმ ტიპების მხატვრულ ქანდაკებას, ჩვენს თანამედროვე ცხოვრების, რომ აჭრელებენ თავის ფერადებით“, მაშ ვის ტიპებს იძლევა ქართული მწერლობა?

„ილია ჭავჭავაძის და დავით კლდიაშვილის ცნობილ მოთხრობების გარდა, ქართულ ტიპების განვითარებულ სურათს ვერც ერთ ქართულ მხატვრულ ნაწარმოებში ვერ აღმოაჩენთ“, აქედგან ცხადია ავტორს ჭავჭავაძისა და კლდიაშვილის ნაწერებს გარდა არცერთი ქართულ მწერლის ნაწარმოები აღარ ახსოვს, მაგრამ ზევით დასახელებული ავტორები დაბალ სასწავლებლის მოწაფეებმაც კი ზეპირად იციან.

„პიროვნების უქონლობა, უპიროვნება — აი რას წარმოადგენს ყოველის უწინარეს ქართული ტიპი“.

და მრავალი ასეთი მარგალიტები მოიპოვება ამ წერილში, რომ ღირდეს მაზედ შეჩერება.

დემნა შენგელაიაც წელს იწყებს დებიუტს (თუ არა ვცდები) კრიტიკულ ეტიუდებით. მისი ეტიუდი ლომისში „დაგვიანებული მაყარი“ (შალვა ამირეჯიბი), „კოლა ლომთათიძე“ და „ილიონში“ „გალაკტიონ ტაბიძე“ მეტად საყურადღებონი არიან.

ყველა ზევით ჩამოთვლილ წერილების სტრიქონები გამთბარია პოეტური გრძნობით და ინტუიციით. აქ არა სჩანს მუშტრის თვალი, არა სჩანს რაიმე წინასწარი განზრახვა. ავტორი გადმომცემთ, მას რასაც ისა გრძნობს, რაც მას განუცდია მათი შემოქმედების კითხვის დროს.

შალვა ამირეჯიბის მის მიერ გარჩევა უსათუოდ დიდ მოვლენად უნდა ჩაითვალოს ჩვენს ლიტერატურულ სალაროში. სხვა რომ არა დაეწერა რა შალვა ამირეჯიბზე საკმარისი იყო მხოლოდ ეს ორი სიტყვა „დაგვიანებული მაყარი“. ამ სიტყვებში ჯადოქრულად არის ასახული შალვა ამირეჯიბის მთელი პოეზია. საინტერესოა აგრეთვე გალაკტიონ ტაბიძის და ლომთათიძის სილუეტებიც. ახალგაზრდა ავტორს ეტყობა უტყუარი ნიჭი და შეფასების ალღო. მხოლოდ საჭიროა მეტი სიდინჯე და აუჩქარებლობა. მეტი დაკვირვება და გავლენათაგან თავის განთავისუფლება, რასაც ავტორი უეჭველია მიაღწევს. ამის თავდებია მისი ახალგაზრდობა, შრომის მოყვარეობა, და სიყვარული პოეზიისადმი. ბრუტუსის „პოეზიის დღის“ გარჩევა ჩვენ ვერ გვაკმაყოფილებს. არის ტენდენცია შინაგანი და იქ სადაც ტენდენციაა — დაჩრდილულია სიყვარული და მიუკერძებლობა პოეზიის შეფასებაში.

მარუთა შუამდინარელი ძალიან ძუნწობს მთელი წლის განმავლობაში, რაც დაწერა დამაკმაყოფილებელია, მაგრამ ჩვენ გვახსოვს მისი წინა წლების პოლემიკა, კამათი და ლიტერატურულ მოვლენათა შეფასებანი, ამიტომ ასეთ სიძუნწეს მას ვერ ვაპატიებთ, რადგან ჟურნალ „ილიონში“ მას ყველაზე მეტი შესაძლებლობა ჰქონდა თავის შენიშვნების გამოსამზეურებლად და თუ გნებავთ ყველაზე მეტი უფლებაც.

გადაჭარბებული სიფრთხილე ემჩნევა ლიტერატურულ პრობლემების წამოყენებაში, და საერთოდ კრიტიკულ სფეროში ჟურნალ ხომალდს. მის ფურცლებზე პოეზიასა და პროზას მეტი ადგილი აქვს დათმობილი.

თვით ბიბლიოგრაფიულ შენიშვნებშიც დიდათ ფრთხილობს „ხომალდი“ იწერება ისე ორ აზროვნად აღარ იცი სად იწყება მიღება თუ მიუღებლობა ამა თუ იმ ნაწარმოების, და ეს ჩვენის აზრით დადებითად არ ჩაეთვლება ჟურნალს. გამბედაობა, სინდისიერი შეფასება ყოველ გვარ ლიტერატურულ მოვლენისა უნდა ახასიათებდეს ჟურნალს, განსაკუთრებით ისეთ პოპულიარულს, როგორიც არის „ხომალდი“.

„ხომალდი“-ს № 2 იხსნება ა წერილით ჭეშმარიტი რეალიზმი. იმდენათ, რამოდენათაც წერილის სივრცეს საშუალება მიუცია ავტორისათვის საკმაოდ არის გაშუქებული საკითხი. ჩვენ სავსებით ვეთანხმებით ავტორის შემდეგ დებულებებს: „სხვადასხვა არის პოეტების გზა, სანამ ისინი მწვერვალებზე ავიდოდენ“.

„ყველაფერი მოძრაობს და შეიძლება ითქვას, რომ საბოლოო ანგარიშით მოძრაობა არის ერთად ერთი რეალობა“.

„სულ წინ და წინ! ყოველთვის ახალ პერსპექტივებისაკენ“.

იმავე ნომერში მოთავსებულია დონალის წერილი „პროლეტარიატი და ხელოვნება“. სამწუხაროდ უნდა ითქვას რომ ამ წერილში არის აზრები და შეხედულებანი მხოლოდ უცხოეთის ავტორების და განსაკუთრებით მხოლოდ ერთი მიმართულების. ჩვენის აზრით პროლეტარიატის სვე-ბედსა და პროლეტარულ ხელოვნების პრობლემის გადაჭრაში არ არიან საკმაო ამ წერილში ჩამოთვლილი პირები.

კერძოდ პროლეტარული ხელოვნების პრობლემა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რევოლიუციამ მთელი თვისი სიმწვავით დასვა მორიგ საკითხად. და ამის ირგვლივ კიდევ მრავალი სტრიქონები დაიხარჯება. და მართალს ამბობს ავტორი: „პროლეტარულმა ხელოვნებამ უნდა დაჩრდილოს მომავალი ეპოქის შემოქმედება, თუ მას ჰსურს ისტორიული მემკვიდრის გვირგვინი. უფრო საყურადღებოა იმავე ავტორის წერილი № 3 „პოეტი და რითმა“ ამ წერილში სავსებით და ყოველმხრივ გაშუქებულია რითმის მნიშვნელობა პოეზიაში და კერძოთ პოეტისათვის.

ყურადღებას იპყრობს აგრეთვე ლეო ქიაჩელის რომენ როლანის „ჟან კრისტოფის“ გარჩევაც. № 4 ყველაზე უფრო საყურადღებოა პოეტური მისვლა ჰოლა ლომთათიძის შემოქმედებასთან იბოლი მუშის.

უდავო ჭეშმარიტებაა ივ. გომართლის „საქართველო და პოეზია“. ქუცნიშვილის წერილი „მეთვალყურის დღიური“ ვერ არის დამაკმაყოფილებელი. მეტად დაბინდული სათვალეებით ყოფილა შეიარაღებული მეთვალყურე, რაც მტკიცდება იმით რომ ის ანგარიშს უწევს ს. კლდიაშვილის წერილსაც კი და პოპულიარული საკითხები, რომელიც წამოყენებული იყო განვლილ წლის განმავლობაში სრულებით არ არის აღნიშნული და ან მკრთალად გაშუქებული. დღეს ბევრს შეუძლია თვისი ქვენა განზრახვანი გადაიტანოს პრესის ფურცელზე, მაგრამ ლიტერატურის კეთილშობილმა მეთვალყურემ თვალი უნდა აარიდოს მას. სერგო კლდიაშვილი რა არის, რომ მისი კალმის ნაცოდვილარის ანგარიშის გაწევა რამე ჰღირდეს. გაზეთ „ლომისი“-ს ფურცლები ბევრ საყურადღებო საკითხებს შეეხო განვლილ წლის განმავლობაში. სამწუხაროდ საშვალება არა გვაქვს ადგილის უქონლობის გამო ფართედ შევეხოთ ყველა მასში აღძრულ საკითხებს. განსაკუთრებით ყურადღების ღირსია თავის სიახლით: შ. ამირანაშვილის წერილები, სანდიანის „ახალ თეატრზე“, საინტერესოა მიხ. ბოჭორიშვილის „ჰოლა ლომთათიძეზე“ და ხომლელის „მოგონებები“.

აქ ჩვენ შევჩერდებოდით წერტილის დასმა განვლილ წლის კრიტიკულ წერილების მიმოხილვაზე, მაგრამ არ შეგვიძლია ორიოდე სიტყვით მაინც არ მოვიხსენიოთ ქუთაისში გამოცემულ ჟურნალ „უქიმერიონი“ №№ 1—2, „კრებული“ ნიკო ლორთქიფანიძის რედაქტორობით და ბათუმში გამოცემული ჟურნალ „კანდელის“ №№ 1—2, ქუთათურ გამოცემებში ყურადღებას იპყრობენ ი. ფანცხავას წერილები: „ბუნების აღწერა ქართულ მწერლობაში“ და „ნიკოლოზ ბარათაშვილი“. მეტად საყურადღებოა კაპანელის „ქალი და სიყვარული ქართულ ლიტერატურაში, მელიტონ კელენჯერიძის „ვეფხის ტყაოსნის ტიპები“ და ილია ფერაძის „ნინოშვილის ისტორიულ ბიოგრაფიული გამოკვლევა, „სურამის ციხე და ქართველი გლეხი“.

სამწუხაროდ როგორც ზევით აღვნიშნე დრო და ადგილი ნებას არ გვაძლევს ამ წერილების დეტალურად განხილვისას, დანარჩენი წერილები მოისუსტებენ. დია ჩიანელის „ქუთაისის გიჟები“ ქუთათური გაგებაა ნიცშესი. ჩვენ უფრო კარგი წარმოდგენა გვაქვს ამ წერილის ავტორზე და ვერ ვაპატიებთ მას ნიცშესა და სიმონა ჯლამაძის სიგიჟის ერთმანეთში აღრევას. რაც შეეხება, „უქიმერიონში“ მოთავსებულ ბიბლიოგრაფიებს, ეს მართლა და ქუთათური „ძმა ბიჭობაა“.

იყვნენ სხვა გამოცემებიც. ზოგიერთი მათგანის წლიურ ნამოქმედარს და მათ მიერ გამოცემულ ორგანოების შინაარსს ჩვენ არ შევეხებით, იმიტომ რომ ისინი დღემდე ყოველივეს აკეთებენ თავისთვის, დღემდე ვაჭრობენ ქართულ ლიტერატურის სახელით იმდენათ, რამდენათაც ეს მათ ხარფაათ გამოადგებათ. თავის გარეშე მათ არასფერი სწამთ, ყოველი მათი საკითხის გაშუქება ცალმხრივია. ვინც მათთან არ არის, ის მათთვის არასფერია. მათ გარეშე მათ არ სწამთ ქართული კულტურა, ქართული ლიტერატურა და ამიტომ ჩვენც ნება მივეცით ჩვენს თავს გვერდი აგვევლო მათთვის.

ვინც ქართულ კულტურას თვის პირადულ ინტერესებისთვის ხმარობს მხოლოდ, ჩვენ ყოველთვის გვერდს ავუვლით.

აღსანიშნავია მხოლოდ, რომ მიმდინარე წლის განმავლობაში ეს კერიას მოწყვეტილი ხალხი ისევ სცდილობს ეროვნულ კულტურის ნაკადს დაუბრუნდეს ჩვენც ამას სიხარულით შევეგებებოდით, მაგრამ ეჭვი გვიპყრობს, შესაძლოა, ამასაც ისინი რაიმე წინასწარ განზრახვით სჩადიოდენ, მხოლოდ და მხოლოდ თავიანთ პირადი სარგებლობისთვის.

მირზახ,

მხატვრობა საქართველოში 1922 წ.

1922 წელი ქართველ მხატვართა მატიანეში ღირსაღსანიშნავი წელია იმ მხრით, რომ ამ წელს მაისის 14 გაიხსნა საქართველოს სამხატვრო აკადემია რაც ქართველი მხატვრობის დიდი ხნის იდეალი იყო და ძიების საგანი.

აქ შეკრებილია ბევრი ახალგაზდა ქართველი მხატვრები და იწვრთნებიან შემოქმედებისათვის. მაგრამ აქვე უნდა აღინიშნოს; სამხატვრო აკადემია ვერა დგას თავის სიმაღლეზე მას ძველი უემური ისევ აწვალებს იმ ნიადაგიდან ამოყოლილი, რაზედაც იშვა და ნორჩი არსება ითხოვს თავის ღირსების ამაღლებას და განმტკიცებას, რომ საქართველოს სამხატვრო აკადემია იქმნეს აკვანი ქართული რენესანსის და ნამდვილი დედა ქართველი მხატვრების.

აღსანიშნავია ამ სფეროში აუცილებლათ მეორე სამხატვრო სტუდია მოსე თოიძის, რომლის ცხოველმა ენერგიამ შექმნა თავშესაფარი და გასაწვრთნელი ახალგაზდა მოზარდი მხატვრების სადაც დღევანდელ პირობებში სათანადო სიმაღლეზე მეცადინეობა დაყენებულია და მოწაფეების რიცხვიც მრავალია. უნდა ვიფიქროთ, რომ საქართველოში სახვითი ხელოვნება ფეხს იდგამს და მას უნდა ნიადაგის გამაგრება.

და სწორედ ამ დროს მიზანშეწონილია ქართველ მხატვართა საზოგადოების განახლება, რომელიც შეუდგა ქართველი მხატვრების მჭიდროთ შეკავშირებას და მათ კოლექტიურად ამოქმედებას, რომლის მიზანია საქართველოში ხელი შეუწყოს პლასტიური ხელოვნების აღორძინებას და მის განმტკიცებას. საზოგადოების გამგეობამ უკვე დაიწყო მოქმედება. იგი აკავშირებს საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეებში ქართველ მხატვრებს და ემზადება საგაზაფხულოთ სურათების გამოფენისათვის. იგი შეუდგა ქართველ მხატვრებისა და ყველა პლასტიურ მოღვაწეთა ენციკლობედიის შედგენას.

მისივე თაოსნობით ხელოვანთა სასახლეში იმართებოდა ყოველ-კვირეული მხატვრული სეანსები, საღამოები. სადაც იყო მოხსენებები პლასტიურ ხელოვნებებზე და ქუროფიქსები.

ამასთანავე აღსანიშნავია მხატვრების მატიანეში რომ წელს ჩვენს დედა ქალაქში გაიხსნა ეროვნული სამხატვრო გალერეია, რომელიც არის უსათუოდ მაღალი ღირსების და სადაც შეგროვილია მე 14 საუკუნიდან მე 19 საუკუნემდე ძვირფასი მხატვრული განძეულობა თითქმის ყველა ხალხების. აქ არის შესანიშნავი ორიგინალები გამოჩენილი მხატვრების. შკოლა: ქართული, სპარსული, ფრანგული, ფლამანდრიული, ნეაპოლიტანური, გოლანდიური, ბელგიური, ვენეციანური, რუსული და სხვათა მხატვრობა. აქვეა შესანიშნავი ბიბლიოთეკა სადაც მოიპოებ ლიტერატურა ყველა ხალხების და ყველა დროის პლასტიურ ხელოვნებაზე.

მაგრამ ყველაზე უფრო შესანიშნავი იყო ამ წელში იუბილეი მოქანდაკე იაკობ ნიკოლაძის—ეს პირველი უბილეა საქართველოში მხატვრის, სახვითი ხელოვანის.

ეს დარგი ჩვენში ფართე საზოგადოებისაგან მუდამ შეუმჩნეველი იყო და მხატვრობა მუდამ უკანასკნელი საკითხთაგანი. ამიტომ ისეთი ფართე ნიადაგი არ ჰქონია მას არასოდეს როგორც დღეს. ამის საბუთია ის მრავალი რიცხვი ქართველი ახალგაზრდა მხატვრების, რომლებიც დღეს შემოკრებილია სამხატვრო აკადემიაში და სამხატვრო სტუდიაში.

და ამის დამამტკიცებელია ის გრანდიოზული იუბილე მოქანდაკე იაკობ ნიკოლაძის, რომელიც მას გაუმართა ხელოვანთა მთავარმა კომიტეტმა. სადაც ქართველი საზოგადოების სიყვარული და ერთგულება გამოჩნდა როგორც იუბილიარისადმი, აგრეთვე ქართული მხატვრობისადმი.

საქართველოში უკვე მოდის ახალი ტალღა, ქართულ მხატვრობას ფართე ასპარეზი ეხსნება.

გზა გაუწმინდეთ! მომავალი მისი იქნება.

ირაკლი ტოფაძე.

ჩვენი თეატრი.

ზოგადი თქმა:

ჩვენი ერის ყოფნა მუდამ უჩვეულოა. ბედისწერა დაუსრულებელ ტეხილების ორომტრიალში გვაგდებს.

ჩვენი ბედი მუდამ დავას იწვევს. ამ „ბედის" ჩამოყალიბებას და მისი სახის გამოკვეთის მუშაობა ათასგვარია.

შეიძლება ყველას სურდეს ჩვენი ერის სრულქმნილობის ხელშეუხებელი ძეგლი დიდების მშვენიერებით აღმართოს, მაგრამ ატელიეში სადაც იქმნება ეს ძეგლი ყველა არ შეიშვება. დღეს ხელოვნები და ხელოსნები ერთგვარი კოსტიუმით ირთვებიან, და ვინ უწყს რამდენი თავხედი შედის ისეთს ალაგზე სადაც ანგელოზები ვერ ბედავენ შესვლას.

ჩვენი ყოფნა მომწყვდეული სოციალურ ქიდილში, მუდამ ბუნდოვანია.

და ჩვენი თეატრიც ამ საერთო ფონზე სჩანს, როგორც სივრცეში ციხის ნანგრევები.

ჩვენ პათოსის ხალხი ვართ, პატარა ცვლილება სიმღერის გუნებაზე დაგვაყენებს. დიდ კრიზისს პატარა მოვლენით ვაქრობთ. სინამდვილე კი ისევ ისეა. ჩვენი თეატრალური ხელოვნება მაინც უნუგეშოა,

რადგან იგი ერთი ფუნქციათაგანია საერთო სხეულზე. ჩვენ უკვე გვაქვს თარიღი „73“ ეს ის სივრცეა სადაც იწყება და გრძელდება ისტორია ჩვენი თეატრისა. კარგია ასეთი მნიშვნელოვანი წელთ აღრიცხვა. სჩანს გვქონია ტრადიცია. რასაკვირველია, სადაო არ არის.

მაგრამ ტრადიციით სიცოცხლე იგივე სიკვდილია. მაგრამ დღეს თუ საჭიროა „73“ თარიღის ფიგურალობა ესეც შეგვიძლია. მხოლოდ ეხლა მერმისის გაჭვრეტაა საჭირო.

ჩვენ წარსულში და არსებულში მუდამ მომავლის ელემენტებს ვეძებდით, „73“ წინ გვიდევს. და ჩავყვეთ.

ციტადელი.

მისტიკოსის ენით რომ ვსთქვათ იქნება ჩვენი თეატრის დაწვა სიმბოლიური იყო. დაიწვა ძველი გაგება და ფერფლი საპატიოდ შევინახეთ. მაგრამ ჩვენ თუ ვიცით გაფრენა, ასეთ დროს მძიმე რეალისტებიც ვართ. და როგორ შეეძლო შემთხვევით გაჩენილ ცეცხლს დიდი გადატრიალება მოეხდინა, აქ სამწუხარო ეკონომიურ—ნივთიერი დანაკლისი განვიცადეთ. და ამ მწუხარებით გამოვიტირეთ ეს მოვლენა. და დიდხანს დავეხეტებოდით მშობლიურ უდაბნოში მეორე ნავთსაყუდელის მოსაძებნად. რამდენი აყალმაყალი, და ბოლოს აღსრულდა: გავიჩინეთ თეატრი, სცენაც. ყველაფერი, და გადმოვბარგდით. თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ნივთიერ ზარალს მეტი არაფერი მომხდარა, ძველი მდგმური ახალ ბინაში. იყო ერთი შენობა გაჩნდა მეორე. ...ელიც იგივე. რისი ღალატი!. იყო ერთი პიესა, მოძველდა. დაიწერა მეორე. იდეია ურყევი, მხოლოდ სხვაგვარი კომპოზიცია, ან სხვა გვარი ტიპთა ასახვა.

და ასე ციტადელი — ჩვენი თეატრი ისევ ისე ამოძრავდა.

...ვალწიეთ რუბიკონს, ვაისმა ხმა თითქოს უჩვეულო, იღუპება თეატრი, კვდება ქართული დრამა. შეიკრიბა ძალები: ძველი და ახალი. ერთ ადგილს ...ქმდენ: ვიხსნათ დრამა. მაგრამ ხსნა არსით. თეატრი დაცალიერდა. ფუსფუსი, არევა... თათბირი, დაიკეტოს, ათასგვარი გეგმები, ყველა მოსურნე იყო გემი დაძრულიყო ადგილიდან.

და უეცრივ მოხდა უჩვეულო ამბავი, პირველ დღეს თუ იყო გოდება მეორე დღეს მზე ამოვიდა. მოვიდა კაცი, იხსნა ქართული დრამა.

გამართლდა ქორელის სიტყვები: მასალას გაუჩნდა ხელოვანი. მოულოდნელათ ზეიმი. მას უწოდეს მესია და ეს მესია მარჯანიშვილია.

მ ე ს ი ა.

უთუოდ დიდი მოვლენაა. მარჯანიშვილის მოსვლით გაიჭედა თეატრი.

როგორცა ვთქვით ჩვენ პათოსიის ხალხი ვართ. ჩვენ აღფრთოვანების დროს არ გვიყვარს პროზა—კორექტურა. და ჩვენი აღფრთოვანებაც მარჯანიშვილის გამოჩენაზე უკორექტუროა, ვინ იტყვის ეს დანაშაული იყოს. დიდი მოვლენაა.

იმ დღიდან მუდამ გამწივიან ვაჟას სიტყვები „შინ ბრუნდებიან ღვთის მადლით ვინც გაგვირბოდა გარეთა“ და საქართველო თავის პირმშოს მიეგება, გადაეხვია, გულში ჩაიკრა. შვილმა იგრძნო მშობლიური სითბო და ფიცი დასდო აკეთოს მშობლიური საქმეები. და აქ უთუოდ პირველი პერიოდი დასრულდა. ამ პირველ პერიოდის ცოცხალი ფაქტი „ცხვრის წყაროს“ დადგმაა. ამ პიესაზე როცა მივდიოდით, ჩვენ ყოველ მხრივ ვიყავით დაინტერესებული: დიდი დრამატურგი, ჩვენი მსახიობები, ახალი სკოლა და აქ ჩვენი მარჯანიშვილი, ყველაფერი გვიზიდავდა. და გაიმარჯვა გამოსვლამ. ამ გამარჯვებაში ჩვენ აუცილებლად ისეთ შტრიხებს დავუწყებთ ძებნას, რომელიც მერმისზე გველაპარაკება. ეს არის ჩვენი მსახიობთა ნახვა ხელოვან რეჟისორის ხელში და თვით რეჟისორი. ვნახეთ ის ორი და დავასკვენით: საქმე არ დაღუპულა. და როგორც ვთქვით დასრულდა პირველი პერიოდი. ვიტყვით: დიდება დიდ დრამატურგს, დიდება ახალ შკოლას. შეიძლება არ ვცდებოდეთ, მოვიწონეთ ახალი შკოლა, მაგრამ არ ვიცით მივიღებთ თუ არა. შეიძლება ერთი დარჩეს, მარჯანიშვილი შედგეს იქ სადაც ჩვენი თეატრი თავისი ბუნებრივი განვითარებით დგას. და ეს ალბად დამტკიცდება მაშინ, როცა მარჯანიშვილს მშობლიურ ორიგინალობაში ვიხილავთ. იქნება ეს „მზის დაბნელების“ დადგმით მოხდეს. მერე ალბად სკოლაზედაც ვილაპარაკებთ. ეხლა ნაადრევია. სიმბოლიურად რომ ვთქვათ მესია მოვიდა, რეალურად თუ ვთარგმნით, ჩვენს თეატრს მოემატა კაცი, რომელსაც შეუძლია მრავალთა შორის იყვეს ხელმძღვანელი. მესიას ჰყავდა მოწაფენი, და ჩვენს თეატრს ჰყავს მთელი წყება რეჟისორთა, მხოლოდ საჭიროა მუშაობის განახლება. ყველა ერთად იქნება გაუმკლავდეს საერთო მუშაობას. მარტო მარჯანიშვილი ვერ ასწევს დიდ ტვირთს, მით უმეტეს დღევანდელ თეატრის კრიზისს მართლა „მესია“ ვერ იხსნის, „ბედი ქარ-

ᲛᲔᲠᲝᲕᲜᲣᲚᲘ ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

თლისა“ ასეთი შემთხვევებით ვერ გადაწყდება და თეატრი ხომ ერთი რგოლია. და ჩვენ უთუოდ გვიხარია, რომ აღსრულდა ვაჟას სიტყვები, „შინ ბრუნდებიან“ და სხვა...

სახიერების სფერო.

უთუოდ მოხდა, ამ სფეროში დიდი ტეხილი. ჩვენი მსახიობები ეხლა საბოლოოდ დარწმუნდენ იმაში, რომ კვირაში სამი სხვა-და სხვა პიესის მომზადება შეუძლებელია, დარწმუნდენ იმაშიც, რომ მსახიობი, იმის გარდა, რომ სხვის ხელში მასალაა, ამასთან თვით ეს მასალა ცოცხალი არსებისგან შესდგება, და ყველა ესენი ცალცალკე აღებულნი გარკვეული ინდივიდუალობა უნდა იყვნენ. მაშასადამე საჭირო ყოფილა მსახიერებელნი ამავე დროს იყვნენ ინტელექტუალური ძალაც. საჭირო ყოფილა შემეცნებით განსახიერება. შეიძლება გაქრეს ის ჩვეულება, როცა ჩვენი მსახიობნი რეცენზიებს მხოლოდ წერილის კუდში კითხულობდენ.

საერთოდ პიესა მთლიანი ოჯახია და ყველა მისი წევრი, მომქმედი მსახიობი მცოდნე უნდა იყვეს თუ რა ხდება ამ ოჯახში და რისთვის ხდება. ყველა ეს მოითხოვს ნერვების და ტანის პლასტიკის გვერდით შემეცნების—ტვინის ძარღვების პლასტიკასაც და მე მგონია ჩვენი მსახიობნი ამაში ღრმათ დარწმუნდნენ, და ეს დიად დასაწყისად უნდა ჩაითვალოს.

მეტეორები.

რა ცუდია, როცა ღვიძლი შვილები ცოტა ხნით შემოივლიან მშობლიურ ჰერქვეშ. სულს ახარებს მათი დანახვა, მაგრამ... გაგონდება ილიას სიტყვები, „თქვენი რაა რომ ამშვენებთ...“ მაგრამ დადია ერისთვის თავისი შვილის დიდბუნოვანება.

დი ჟამსა წუთებისას გაიხსენებენ „ზურმუხტოვან“ საქართველოს. და აქ იყო, დიდი ხელოვანი მჭედლოვი (ჩვენ მჭედლისშვილს ვეძახდით) ინტერვიუები, მოხსენებები. იშლებოდა დიდი პერსპექტივები. მოეწონა ჩვენი მსახიობთა ტემპერამენტი, და აღზრდის ცენტრად მოსკოვზე მიგვითითა, ეს არ გატარდა. მშობლიური კერა დაუსახელეს, უთხრეს აქაც შეიძლება აღზდა, მაგრამ მერე მეტეორი გადაეშვა—უსაზღვროებაში, გული დაგვწყდა.

მეორე აღფრთოვანება, უფრო დიდი, ჩვენი სუმბათაშვილი. ჩვენ ის გვიყვარს, რადგან მას თურმე მუდამ სწამდა, რომ ვით ზღაპრული გმირი, როცა მიწაზე—ისიც მშობლიურზე—ფეხს დაადგამ, უჩვეულო სიძლიერეს იგრძნობ.

და სწორედ ისეთი ძლიერი წუთების ნაყოფია მისი

„ღალატი“, იუჟინმა გაუწყვეტელი სიმი გააბა ერი
სულთან ამ საუკეთესო შემოქმედებით.
დიდმა ერმა მას ურიცხვი ხალხის მსახიობი და ხელო-
ვანი უწოდ
ამის ღირსია სუმბათაშვილი. ჩვენ გვიხარის, რო
ის თავისი ღვაწლისთვის დაფასდ
და ეს კაცი თავის დიდების დღეს მშობლიურ წიაღ-
ში მოვიდა. მივულოცეთ, მივიღეთ. პატივისცემა, მი
სალმება
და ამ დროს ის გასცქერის უსაზღვროებას. ვით მე
ტეორი მიქრის. ვაჟა ალბად თავის სიტყვებს კიდე
გაიმეორებს მწუხარე კილოთი, მაგრამ... ზოგი მე
ტეორები დაუდგრომელია

დიადი დასაწყისი

დიახ, დიდი დასაწყისია, დიად დასასრულზე ლაპარა-
კი უადგილოა. ამის მაგალითი ჯერ ჩვენში არ არის.
ჯაბადარი ისევ ისე დგას დამაფრთხობელ აჩრდილად
თუმცა გაიძახის: „და გზა უალი ჩემგან თელილი“
მას უნდა სწამდეს, რომ „ცუდათ ხომ მაინც არ ჩაივ-
ლის“ არ ჩაივლის, მგონია. ახალი და დიადი დასა-
წყისი უთუოდ განსხვავდება პირველისაგან. არი
სულ სხვა დამოკიდებულებანი, რომელიც სიცოც-
ლეზე ლაპარაკობს. ა. ფაღავას ინიციატივა უთუო
დიდ საზოგადოებრივ ხასიათს ატარებ
მასალა საუკეთესო ძალები, ახალგაზდანი, შეგნე-
ბით მოსიყვარულენი, თავდებია მიღწევის. მაგრა
სრული დაზღვევა მაინც არ არის, პირველმა სტუ-
დიამ კოოპერაციას დაუმეგობრდა. დიამეტრალურა
ორი შეურიგებლობა იყო, მაგრამ გაქრა უსახო
პირველი დასაწყისი. მეორეს ლატარეია ასულდგმუ-
ლებს, რა სახიფათოა!. მაგრამ ბევრის თქმაც სახი-
ფათოა. მხოლოთ სურვილი სიცოცხლის. მეტი სა-
ხალწლო მიმოხილვას არ შეუძლი

მკრთალი სილუეტ

სახალხო სახლი. უთუოდ მკრთალია მისთვის, რო
ის ძველის და ახლის რუბიკონზე დგას. პირველ
პერიოდი მისი სიცოცხლისა „პირნათლად შესრულე-
ბაა დაკისრებულ მოვალეობისა“, „დაკისრებულ
მოვალეობანი“ ეხლა სულ სხვა ხასიათს ატარებ
ჩვენი მოტრფიალე და არა სატრფო ქ-ნი მელპომენ
სხვაგვარ მოვალეობას უყენებს სახალხო სახლს—
დრამატიულ დ
და არ შეიძლება დიდი განკიცხვა. განახლების გზა-
ზე შიშით, მაგრამ მაინც შედგა ფეხ
სიახლის სხივები თანდათანობით იჭრება იქ.
დადიანის მრავალი წლების გამოცდილება ამას ხელ

უწყობს, და ასე ხდება მოძრაობა, არის წინააღმდეგობანი. უნდა იქნას დაძლეული. და თუ ამ გზით ივლის სახალხო სახლი იქნებ მისი მკრთალი სახე საერთო ფონზე გარკვევით გამოჩნდეს. მანამდი ასეთი აღნიშვნა ვიკმაროთ.

დრამატურგია

მინდოდა ამ წელში ვიღაცაზე რაღაცა თქმულიყო. ირგვლივ დუმილია. თუ არის სადმე ცდა, ვინ იცის როგორ გაიშლება. საერთოდ სისუსტეა, სიცარიელეა, ჩვენს ლიტერატორებში. დრამა მაშინ იწერება, როცა ვინმე მოიცლის, ერთი დრამა ერთი ავტორი, მარკა მზათაა, საქართველოს სივრცე ვიწროა, ყველა გავიცნობს და რა საჭიროა დრამატურგიის მიზნად აღება. უპირველეს ყოვლისა რომელიმე დაწესებულების დირექტორი უნდა იყვე, რაღაც მნიშვნელოვანი თანამდებობის პირი. მერე რამოდენიმე კვირით მოცლა, და დრამა მზათ არის. თუ გინდ პროფესიანალური ტიპები იყოს. ნაცნობი რეჟისორი, ნაცნობი — დირექცია, რეცენზიებიც ნაცნობ-მეგობრები, და გაიჩარხა საქმე. და ასე მე მგონია, ყველა მწერალი თავს ვალდებულად ჩათვლის თითო დრამა დასწეროს. და წარმოიდგინეთ, ჯერ რეგისტრაციაში ათასი მწერალი იქნება გატარებული (მხედველობაში მაქვს დაბა-სოფლების მწერალთა კავშირები) და თუ ყველა მოიცლის დრამატურგია აღორძინდება. და ამ გზით მიდიოდა წელსაც ჩვენი დრამატურგიის საქმე. მაგრამ ეხლა ამის დრო არ არის. მე მხოლოდ საერთო უშინაარსობა მოვიგონე.

ნ. გე—ლი.

სიტყვა-კაზმული მწერლობა. 1922 წელი.

ერთი წლის განმავლობაში ეწეოდნენ მუშაობას ქართველი მწერლები თავიანთ სასახლეში. ეს იყო შრომა პატიოსანი და წრფელი და ამ მუშაობამ გაამართლა წარსული წელიწადის არსებობა.

ქართულმა ლიტერატურამ დასვა მრავალი პრობლემები და ეს პრობლემები მოითხოვენ აუცილებლად დიდ მხატვრის თვალებს, რომ ისინი შესაფერისად იქმნან განათებული.

საქართველო სიზმრისა და მწუხარების ქვეყანაა! საქართველოს ისტორია, ერის მითები განვლილი კოშმარული ღამეებია და ამ ღამეებს ანათებს მეთორმეტე საუკუნე თამარის მწუხარე ნაღვლით დაბინდული ნუშის თვალებით, მეთორმეტე საუკუნე ანათებს მთელი ერის ისტორიას. ჩვენ ახლა ახალ ეჭვებთან ვართ მისული: აგასფერივით გადავდივართ საუკუნეებიდან საუკუნეებში და ადგილებიდან ადგილებში. იყო ქელდეა, კაპადოკია, კავკასია. განვლეთ ქელდეველთა კულტურა, განვლეთ მიტრიდატისა და პომპეუსის მიერ დანთებული ქარიშხალი და მივადექით მეთორმეტე საუკუნეს. დღეს ჩვენ შუბლით მიბჯენილნი ვართ კავკასიონის ქედს და აქედან ძვრა უკვე შეუძლებელია. აგასფერმა ნახა დაბრკოლება, მაგრამ იგი უნდა აღიმართოს კავკასიონის ქედის სიმაღლეზე და გაფრინდეს ლურჯთვალებიან სივრცეებით. სიზმრები განაგრძობენ საქართველოზე გულიმედობას. ქართველი ერის ისტორია ეს ათას ერთი ღამეა, სადაც ქართული პოეზიის პალადინი დადის თავისი ჯადოსანი ლამპარით. ედგრ პოე ამბობს: „პოეზია იმიტომ არის შესაძლებელი, რომ სიზმარი არსებობსო“. ალბად საქართველოშიც იმიტომ უყვართ პოეზია, რომ მისი სიცოცხლე ხანგრძლივი სიზმარია. საქართველოს მისდევენ ათასეული საუკუნეები, აგლეჯენ სამოსს, მაგრამ იგი ფენიქსივით განახლებული მიდის და მიდის შეუდრეკელად. მემატიანეები იქანცებიან თვალ-ყურის დევნებით. მისი წარსული უხსოვარ სიზმარშია დაკარგული და კიდევ ახალი სიზმრები ელოდება მის თვალებს. საუკუნეები და ქართველები ჰფრენენ მის თავზე და იგი მაინც უტეხი, უსწორებს თვალებს მათს თამამ ქროლვას. საქართველო სავსეა ნანგრევებით, მაგრამ იგი სავსეა აგრეთვე ახალ იმედებით. ქრისტესავით გააკრეს იგი მრავალჯერ ჯვარს, მაგრამ ქრისტესავითვე დგებოდა იგი მესამე დღესა და პოეზია იყო მხოლოდ მისი ერთგული და მეგობარი მისი ცრემლების შემშრობი. შოთა ლეგენდარულ თეთრ პრინცივით დადის ახლაც ხალხის ხსოვნაში. და ჩვენ ახლა ახალ ბჭეებს მივადექით. ქართულ სულს უკვე ელანდება ფოლადით გაჭენებული საუკუნეები. რამდენი გზაა! და ყოველი ახალ ახალი წლები ანმტკიცებდა და ამრთელებდა ჩვენს არსებობას და ამან მოგვიყვანა ჩვენ მე-20 საუკუნემდის. იქნეს ეს წლები აღსავსე იყო ჩვენის წამებით, მაგრამ ჩვენ ვმართლდებოდით ამ წამებაშიც.

ლომისისა და ლაშარის მადლი სდარაჯობდა ჩვენს ეროვნულ გენიას. და შარშანდელი წელიწადი გაიხსნა ჟურნალ „ლომისი“ თ, სრ. საქართველოს მწერალთა კავშირის საბჭო გალაკტიონ ტაბიძის წინადადებით იანვრის 22-დან აარსებს ჟურნალ ლომისს. აქ თავს იყრიან თითქმის ყველა მწერლები

პირველი ნომერი გაიხსნა გალაკტიონ ტაბიძის ლექსით „ზამთარი“, ამავე სექტემბრის 1-დან „ლომისი“ გაზეთის სახით განახლდა.

ამავე წელს გამოვიდა მე-2 და მე 3—4 ნომრები ერთ ჯგუფის მწერლობისა ჟურნალ „ხომალდით“, ამ ჟურნალის მე 3—4 ნომრებში იყო მოთავსებული შესანიშნავი მოთხრობა ლომთათიძისა „1-ლი მაისი“.

ზაფხულს გამოვიდა ჟურნალი „ალიონი“.

ამ წელს გამოვიდა წიგნები:

იასამანი—წიგნი ლექსების, ჟურნალ „ხომალდის“ გამოცემა ტფილისი.

„კრებული“ ნ. ლორთქიფანიძის რედაქტორობით ქუთაისის ხელოვნების მუშაკთა კავშირის გამოცემა.

ნიკო ბარათაშვილი—1. ფირცხალავას რედაქტორობით.

ვაჟა ფშაველა—1. აბაშელის რედაქტორობით.

ი. გრიშაშვილი - ლექსები ტომი II.

ვ. ბარნოვი—„ხაზართა სასძლო“ ისტორიული რომანი. ტერენტი გრანელის „სულიდან საფლავები“, მიხ. ბოჭორიშვილი - „მეტეხი“. ყდა ირაკლი ტოტაძისა. ტფილისი. შესანიშნავია ეს მოთხრობა თავისი შემკუმშულობით და წერის სულ ახალი მანერით. ამავე მოთხრობის მეორე ნაწილი დაიბეჭდა ჟურნალ „ხომალდის“ მე-3—4 ნომერში „მწუხრის“ სათაურით, რომელიც მშვენიერია ავტორის დამახასიათებელ სტილითა და ინტიმობით. აღსანიშნავია მისივე მინიატურა „ლოთი“ გაზეთ ლომისის 1-ლ ნომერში მოთავსებული.

გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალი №№ 1, 2, 3 და 4. ამ ჟურნალში მთავარ ყურადღებას იქცევდა პოეზიით მუდამ ათრთოლებული გალაკტიონი.

„უქიმერიონი“ ქუთაისი ხელოვნების მუშაკთა კავშირის ჟურნალი გამოვიდა ორი ნომერი, „პოეზიის დღე“—სრ. საქართველოს მწერალთა კავშირის გამოცემა, № 3.

„პოეზიის დღე“—ახალ მწერლობის კავშირის გამოცემა № 1.

„პოეზიის დღე“—ქუთაისის ხელოვნების მუშაკთა კავშირის გამოცემა № 1.

„პოეზიის დღე“—ბათომის მწერალთა კავშირის გამოცემა № 1.

ასე წავიდა 1922 წელიწადი და ქართველი მწერლები დიდის მოლოდინით შესცქერიან 1923 წელს. ქარიშხალი ისევ ჰქრის და ჰკივის საქართველოზე, მაგრამ კავკასიონის ქედები ქარიშხალს გაუსწორდებიან, ქართველმა მწერლობამ თვალები უნდა გაუსწოროს ახალ ქროლვებს. მრავალი საუკუნენი და უთვალავი წლები გადმოსთვლა ქართველმა გენიამ და ქართული პოეზია მუდამ თავის სიმაღლეზე იყო შერჩენილი. იგი მუდამ მწვერვალებზე ჰგრძნობდა თავის თავს.

გაუმარჯვება თქვენ, მწვერვალებო!

მოგილოცავთ ქართველო მწერლებო აღფრთოვანებულსა და იმედით აღსავსე ახალ წელიწადს!..

ხუანდეა.

ვალერიან გუნიას სიტყვა არტურ ლეისტის იუბილეიზე.

ჯერ ისევ მრავალ საუკუნეთა წინედ აღმოსავლეთი და დასავლეთით გაითიშნენ, ერთმანერთს დაშორდნენ.

დასავლეთი გიჟურის სისწრაფით გაექანა ახალ კულტურისა და მატერიალისტური მეობის საძიებლად, ხოლო აღმოსავლეთი ვითომდა ჩამორჩა მას და წინსვლელობაში გაიყინა.

მკვირცხლი ევროპა მცონარე აზიის ანტიპოდად დაისახა, მაგრამ დრონი წარვიდნენ, წყლნი დაშრნენ, გაუკუღმრთოვს ქარ-ბუქი მინელდა და უკვე დიდიხანია ფხიზელი ევროპა დაუცხრომელის ცნობის მოყვარეობით აკვირდება მძინარე აზიას. დასავლეთის ფიცხი ქკუა-გონება დღითი დღე საზრდოს პოულობს აღმოსავლეთის დარბაისლურ სიბრძნეში.

ამბობენ აღმოსავლეთი იღვიძებსო. ტყული თქმაა, აღმოსავლეთს არას დროს არ სძინებია, იგი მარად ფხიზლობდა და დასავლეთივით არ ისწრაფოდა კულტურის კრიზის საკენ, ცივილიზაციის კატასტროფისაკენ.

ცინმორეულის ინტერესით, გაუმაძღარის სიხარბით ეტანება დასავლეთი აღმოსავლეთის გაცნობას მისი გულსა და სულში ჩაწვდომას.

ევროპის და ამერიკის ყველა დიდ ცენტრებში რა ხანია დაარსებულია მრავალი კათედრები აღმოსავლეთის შესაცნობად.

ყველა განათლებული ქვეყნები და ერები ხარბად ეწაფებიან აღმოსავლეთის ეგზოტიკას, მის პოეზიას, ხელოვნებას და ფილოსოფიას. ამ შემთხვევაში პირველობა ეკუთვნის დიდი კულტურისა და ნების ხალხს—გერმანელს.

დასავლეთში დღითი დღე იზრდება და მატულობს აღმოსავლეთის მოტრფიალეთა და მეგობართა რიცხვი.

ერთი ასეთი მოტრფიალე და მეგობართაგანი აღმო-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სავლეთისა არის გერმანეთის ცნობილი მწერალი საქართველოს გულწრფელი მეგობარი და მომამგე არტურ ლეისტი.

წარსულ საუკუნის ოთხმოციან წლებში გერმანეთის სწავლულმა ცნობილმა პოეტმა მოხუცმა ფრიდრიხ ბოდენშტეტმა დააინტერესებს ახალგაზრდა ჟურნალისტ არტურ ლეისტს აღმოსავლეთის ეგზოტიკით და განსაკუთრებით საქართველოს თავისებურობით.

არტურ ლეისტმა ჩამოსვლისათანავე სამართლიანად იგრძნო საქართველოს უპირატესობა აზიელ ხალხთა შორის, საქართველოს მაღალი კულტურა და მისი სიახლოვე ევროპასთან უფრო ეთვისებოდა არტურ ლეისტს. საქართველო ხომ ყოველთვის დიდი კარი იყო ევროპისა და აზიის შორის.

და აი 1882 წელს არტურ ლეისტი ხმა მაღლა საქვეყნოდ გაიძახის საქართველოზე თავის პირველ სიტყვას, რომელსაც ეწოდება „Eine vergeslene literatur", — დავიწყებული მწერლობის თვით სათაურიც კი ლეისტის წერილისა მეტად პოეტური და ნაღვლიანია „დავიწყებული ლიტერატურა" არტურ ლეისტის მეოხებით დავიწყების წყვდიადიდან თანდათან შუქზე გამოდიოდა და იგი ინტერესს იწვევს ყველა განახლებულ ხალხში.

ამ შემთხვევაში არტურ ლეიტი ნამდვილი ინტერნაციონალური მუშაკია.

ამ დავიწყებულ საქართველოს ლიტერატურისა, ისტორიისა და კულტურის გაცნობას და მის პროპაგანდას ევროპის წინაშე არტურ ლეისტმა მოანდომა თავის სიცოცხლის ნახევარზე მეტი დრო სრული ორმოცი წელიწადი.

ასეთი დიდი შრომა, ასეთი იშვიათი, უანგარო კეთილშობილური ღვაწლი არტურ ლეისტის გვავალებს ყველა ქართველს და არა თუ მარტო ქართველთ, არამედ ყოველ კულტურულ ადამიანს ულრმესი პატივისა და მადლობის ნიშნად თავი დაბლა დავუკრათ და ხმა მაღლა შევძახოთ: ვაშა არტურ ლეისტს! ვაშა მის შრომას! ვაშა იმ დიდებულ ერს, რომელსაც იგი ეკუთვნის.

ვალერიან გუნია.

ხელოვნების სასახლე 1922 წ.

განვლილი წლის ლიტერატურული მუშაობს სათავე იყო ხელოვნების სასახლე. იგი აძლევდა ტონს მთელ ლიტერატურას. და 1922 წ. პირველი დღე ხელოვნების სასახლემ გახსნა ჟურნალ „ლომისით", რომელიც გალაკტიონ ტაბიძის ხელმძღვანელობით გამოდიოდა. ხელოვნების სასახლის ირგვლივ იყო შემოკრებილი მთელი ქართული ლიტერატურული ძალები. აქ განაგრძობდა და განაგრძობს მუშაობას სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირი. აქვე მუშაობს ქართველ ხელოვანთა კავშირის მთავარი კომიტეტი, რომელშიდაც შედიან, როგორც მწერლები ისე მხატვრები, მუსიკოსები და მსახიობნი.

ხელოვანთა სასახლეში იკრიბებოდენ ჟურნალ „ხომალდის" თანამშრომლები და არჩევდენ მასალებს ჟურნალისთვის, კითხულობდენ და მსჯელობდენ თავიანთ ჯგუფის წევრთა ახალ ნაწარმოებს. ამგვარადვე განაგრძობდენ აქ მუშაობას ჟურნალ „ილიონი"-ს თანამშრომელნი და სხვა.

ხელოვნების სასახლეში სწარმოებდა მუშაობა ზ. ჭიჭინაძის, არტურ ლეისტის და იაკობ ნიკოლაძის იუბილეების მოსაწყობათ.

ხელოვნების სასახლეშია მოთავსებული ყოველ კვირეულ გაზეთ „ლომისის"-ს რედაქციაც.

მაგრამ ყოველივე ზევით ჩამოთვლილი არის სასახლის უფრო ინტიმური მხარე და ამ მუშაობას ქართველი საზოგადოება ეცნობოდა მხოლოდ მისი შედეგებით თვით პროცესი მუშაობისა კი მისთვის უხილავი იყო.

ამავე დროს მთელი წარსული წლის განმავლობაში ხელოვნების სასახლეში იმართებოდა საჯარო მოხსენებები ლიტერატურულ ხუთშაბათების სახით და აგრეთვე ლიტერატურული კვირეები. ლიტერატურულ ხუთშაბათები იმართებოდა სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირის საბჭოს თაოსნობით აკადემიურ, წლის განმავლობაში წაკითხულ იქმნა შემდეგი მოხსენებები: „სტეფან გეორგე", ჩვენი მწერლობის გზები და მიზნები „თომას მანი" „კრიპტოგრაფია ძველს ქართულ მწერლობაში" „ეროვნული შემოქმედება" „ტრაღიკული მხარე ქართველ მწერალთა შემოქმედებაში" „ნიკო ბარათაშვილი" „პროლეტარული პოეზია" „ალიგიერი დანტე" „პაზირა" „თეიმურაზ მეფე" „ქართული ლიტერატურის ტრიბუნა" „რომენ როლანი (ჟან კრისტოფ)" „გრიშაშვილის პოეზია" „შანშიაშვილის პოეზია" „რომენ როლანი" „ოსვალდ შპენგლერი", მშვენიერების იდეა პლატონის ფილოსოფიაში", „გალაკტიონ ტაბიძის პოეზია" ლიტერატურული ისტორიის პრობლემები", „ესთეტიური კრიტიკა" „დიმიტრი ყიფიანი" „ნიკო ლადიანი „ქართული ქანდაკება" თეატრის პრობლემა" „ჰოლა ლომთათიძე" „ტერენტი გრანელის სალამო" „ქართული რომანი".

ეროვნული ბიბლიოთეკა

აღსანიშნავია, რომ ლიტერატურულ საღამოებს საზოგადოება ყოველთვის მრავალი ესწრებოდა. სასახლის პატარა დარბაზში ხშირად ვერ ეტევა მსმენელთ და მრავალი იძულებული ხდებოდა უკან გაბრუნებულიყო.

აღსანიშნავია ისიც, რომ დამსწრე საზოგადოების უმეტესობა ყოველთვის ახალგაზდობისგან შესდგებოდა.

ხელოვნების სასახლეში დრო-გამოშვებით მართავდა თავის მოხსენებებს აგრეთვე საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოება.

მხატვართა კავშირმაც დაიწყო თავისი მხატვრული საღამოები სამშაბათობით, რაც მეტად ორგინალურად და ხალისით ტარდება.

იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ მომავალში მხატვრებს წაბაძვენ მუსიკოსთა და მსახიობთა კავშირებიც და სასახლეს მიეცემა უფრო მეტი სიცხოველე, მეტი ხალისი, და უფრო დიდძალ ქართულ კულტურულ საზოგადოების საკრებულოდ გარდაიქმნება იგი.

მწუხარებით უნდა აღვნიშნოთ, რომ სასახლის მოსაწყობათ, შესამკობათ რომ იგი მორთულობითა და შეხედულობით დამზგავსებოდა ნამდვილ ხელოვანთა სასახლეს მთელი წლის განმავლობაში არაფერი არ გაუკეთებია ხელოვანთა კავშირის მთავარ კომიტეტს, რომლის მოვალეობაა სასახლისთვის ზრუნვა. სასახლე დღესაც ისე გამოიყურება როგორც ეს ჩაიბარა ხელოვანთა კომიტეტმა. არავითარი გადახალისება და მთელი წლის განმავლობაში კომიტეტმა ისიც კი ვერ მოახერხა რომ ზამთრის ცივ დღეებში სასახლე გაეთბო მაინც. ამ მხრით კომიტეტის მთელი მუშაობა ამოიწურება მხოლოდ იმ ფიცრის შეძენით რომელიც მიაკრა შესავალ კარების თავზე ფრანგულ და ქართულ წარწერით „ხელოვნების სასახლე“.

იმედი უნდა ვიქონიოთ რომ მომავალ წელს, მეტს ენერგიას გამოიჩენს კომიტეტი. შეამკობს სასახლეს სათანადოთ. შექმნის სურათების გალერეიას ქართველ მოღვაწეებისას და სხვა.

მთვალთვი.

ახალი წელი.

გადაყვა ფიქრებს განვლილი წელი. მოდის ახალი ჩუმი ლოცვებით.

მემატიანე! გაგიძნელდება ქამთა სრბოლაში გადაჩეხილ დღეთა აქარგვა?

ძვირფასო ძმებო!

არ უჩანს ბოლო ჩვენს ვატაცებებს. საბედისწერო უფსკრულის პირს რა შეგვაჩერებს?

ძვირფასო ძმებო! გიყვარდეთ ღვინო, თარის ქვითინი, გაკამათება სადღეგრძელოში და საქართველო ჰო მეგობრებო! ჩვენ აწ ნაცად გზით სიარული არ გაგვიტაცებს, ჩვენს წინ იშლება ბილიკები. უფრო ძნელი და მიმზიდველი.

კიდევ მრავალი ფიქრი დასწვავს ქუჩის გონებას, კიდევ მრავალჯერ აინთება ნგრევის ქარცეცხლი.

ბევრი მივიღეთ ჭრილობები განვლილ დროთაგან და სულიც ბევრჯერ დაგიკოდიათ შხამიან ისრით, მაგრამ ავენთოთ სიხალისით ისევ ბრძოლისათვის.

ჰეი! გაშალეთ სუფრა. ძველი ხალისით, ძველ ყაიდაზე.

ვადღეგრძელოთ ნგრევის ღმერთი — შურის ძიება.

აბჯრები ტანზე აღარ გვამძიმებს, თვით გაფოლადდა ჩვენი სხეული.

ახალი წელი!

ჰეი გვითხარი ძველო ტფილისო! რამდენ ახალ წელს შესწრებიხარ ჩვენო ქალარავ! რამდენი ქუსლი მოგხვედრია მაგ მქშინავ მკერდზე?

ძვირფასო ძმებო!

გადაყვა ფიქრებს განვლილი წელი. გავყვეთ დროთა სვლას, დროთა ნიაღვარს...

სიგიჟის ღმერთი და სითამამე მარად იყოს მფარველი ჩვენი.

მიხ. ბოჭორიშვილი.

ზღვა.

დიდი, ძლიერი დიდი ზღვა...

ზღვა დიდი, განუზომელი...

ლურჯი ფერი... ლურჯი ფერი... ლურჯი ფერი...

ხრიზანტემათა მტევნების შეშმუშვნა მოზაიკურ ნაპირზე.

მარილიანი ჰაერი.

მზე უზარმაზარი, სისხლისფერი, ჩანურ ფანარივით ატორტმანებული და მეწამული დახეთქილი ნარინჯები. ლიმონის ფერი საღამო.

მწვანე ნაპირი, პლიაჟი და ბულვარი.

ნაპირზე შიშველი სპილენძის სხეულები.

ბულვარში ორკესტრი და გარინდებული პალმები.

მზისგან აღველფილი ჰაერი და ავარვარებულ სხეულების ვნებით დაკრუნჩხული სილუეტები ცაში.

ზღვის პირად წყვილები:

—ვხედავ როგორ ზღაპრივით საღამოა!... —ამბობს ქალი.

—ჰხედავ. და მზე უზარმაზარი სისხლისფერ ციტრონივით ჰკიდია ცაში. —უპასუხებს ვაჟი.

—რა კარგია მიწა, ო, როგორ მიყვარს მიწა!...— წამოიძახებს ქალი თითქოს ჟინით და ონავ-ერ კატასავით გაინართხება მიწაზე და ჩაეხუტება.

—ო, რა ტკბილია მიწა, მე მიყვარს იგი!..—უპასუხებს ვაჟი და ისიც მიწაზე ემხობა და სიყვარულით ანთებულ თვალებით უცქერის ქალს.

—შეხედე, შორს, ცის დასალიერში შავი გოროზი ღრუბლები მოსჩანან...

—და ცოტა სიომაც წამოუბერა!... —ამბობს გამოძახილივით ვაჟი და მან იგრძნო, რომ აცახცახებული ქალი მიეკრო მკერდზე.

—შეხედე, რა საშინელი კაცი მოდის, მე მეშინია, მეშინია!.. იგი მოდის და თითქოს მის ფეხქვეშ მიწა ჰკვნესის!..—წაიჩურჩულებს ქალი და შიშით აცახცახებული კიდევ უფრო მაგრა ეკრობა ვაჟის მკერდს.

—საშინელია ეს კუზიანი, საშინელი!.. შენ გაკანკალებს ჩემო, წავიდეთ აქედან!..—და ისინი წელმოწყვეტილნი დგებიან და შიშით აცახცახებულნი ჰშორდებიან ადგილს.

მოდის იგი საშინელი, გულჩათხრობილი.

ნაპირს მიუახლოვდა და ზღვამ თითქოს იგრძნო ამ საშინელ ადამიანის სიახლოვე.

სიოს სუნთქვამ შემოჰკრა მის შუბლს და ზღვა შეტორტმანდა.

დგას იგი, კუზიანი, გულზე ხელდაკრეფილი და იცქირება შორს, ზღვის სივრცეში, სადაც აფრიანი ხომალდები ფარვანებივით ფართქალებენ და გემები უშველებელ ციგარეპივით იბოლებიან.

კუზიანი კი დგას გულჩათხრობილი, კუშტი და ამაზრზენი ამ გულჩათხრობილობით.

მისი თვალები გათხრილ, ბნელ სამარეებივით იცქირებიან.

კუზიანი და ზღვა...

ზღვა და კუზიანი...

ზღვა ეალერსება მის უშნო ფეხებს და დამსხვრეულ საფირონებისა და ლალ ზეჟემჟნდის ნაჭუჭებად იფანტება,

დაიხედა ფეხზე და მან ჰლექიანის ამონახველივით ლორწოიანი მედუზა ეტმასნება, წაჰკრა ფეხი და ქვებს შეალესა, შებრუნდა და მიდის დინჯად.

მიდის...

ნავთსადგურში გემები უზარმაზარ შელებილ ვეშაპებივით იხრავენ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ბეტონი და რკინა.

ბეტონზე შეფრქვეული ამეთვისტოები.

ბლოკისა და კრანების ხმაურობა.

ხრიალით ასრიალდა ზევით უზარმაზარი რქიანი ღუზა და გაისმა რამდენიმე გაუგებარი ბრძანება უფროსისა.

გემი ემგზავრება!

სინოპი...

სტამბოლი...

ქაირი...

კალკუტა...

გემი ემგზავრება...

საყვირის ჩახლეჩილი ხმა.

ცხვირსახოცების ქნევა.

აქ აქვითინებული ქალი.

იქიდან დამამშვიდებელი ხმა.

ირევა ყველაფერი.

გემი დაიძრა.

კუზიანი კი დადის და იღიმება რაღაცაზე, იღიმება.

ასანთის მოვაჭრე ბიჭუნამ მოჰკრა თვალი მის გესლიან ღიმილს, ზარდაცემულმა დაიწივლა, დაჰყარა ასანთი და აკანკალებული გაიქცა.

დადის იგი ხელხში.

დადის და მის ბაგეებზე შხამიანი, მომწამლავი ღიმი ისრისება.

გემი დაიძრა:

სინოპი...

სტამბოლი...

ქაირი...

კალკუტა...

ნარინჯებში ჩაძირული ქალაქი.

ჩადრში გახვეული ვნებააწივლებული სხეულები და რიდეებს ქვემოდან ცეცხლეულ თვალების ელვება.

ყვითელ უდაბნოებით დატვირთული ნაღვლიანი ოქროსფერი აქლემები...

წმინდა განგი და რაჯების იდუმალი შავი ჯადოსნობა და ოქროს ვეფხვებით დამძიმებული ბანანის ტყეები.

მიდის გემი.

მიდის გემი ოცნებებით დატვირთული.

კუზიანი კი იღიმება გესლიანად, იღიმება.

რაღაც იცის კუზიანმა. რაღაც დიდი იცის კუზიანმა და იცინის, იღიმება შხამიან ღიმილით.

მას სასაცილოდ არ ჰყოფნის ეს ამბავი.

მაშ რად შეეშინდა, რად დაიკივლა ასანთის მოვაჭრე ბიჭუნამ.

მან მეტად დიდი იცის რაღაც, რაღაც იცის!..

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დასცინის, დასცინის!..

ვის?.-

იგი დასცინის!

ოცნებებით დატვირთული გემი კი მისცურავს.

დაიმალა მისი ტანი.

ბურხის თავიც ჰქრება და მხოლოდ საკმეველივით ავარდნილი კვამლი მოსჩანს. ცოტა ხანს ცის დასალიერში და ზევიდან წამოწოლილი ტყვიის ფერ მძიმე ღრუბლებს უერთდება.

კუზიანი კი იცინის...

სიომ უმატა!..

სიომ უმატა!!.

სიომ უმატა!!.

ბინდდება.

. . . .

——

ღამე.

ალამპრებული ქალაქი.

სძინავს ყველაფერს.

შორს ოდნავ გაისმის გუშაგების გადაძახება და ქარხნის ოხვრა.

უზარმაზარი კანდელი შიშველ ხელებივით იწვდის სინათლის გრძელ ძნებს.

ღამე მთვარით დაღვენთილი.

სით გველის წიწილივით სისინებს და ცაში ტყვისფერი ღრუბლები მაკე ვეშაპებივით იზრდებიან და მთვარეს ემუქრებიან, მთვარეს, ოქროს ლარნაკივით რომ ჰკიდია ცაში.

ტალღები ვერცხლის ფაფარივით იფრქვევიან, ტორტმანობდენ და ნელინელ მატულობენ.

ღრუბლები იზრდებიან, იზრდებიან, ებარებიან მთვარეს, ნთქავენ მას და ყარყუმდება ყველაფერი, ბნელდება.

სიწყნარე სამარისებური.

და ამ სიწყნარეში გაისმის აჩქარებული ფეხის ხმა, ვიღაც მორბის, ვიღაც მორბის ქურდივით, ავაზაკივით, აი გამოჩნდა, რაღაც შავი კუზიანი სილუეტი და ნაპირთან დასობილივით გაშეშდა.

და იდგა იგი დიდხანს, იდგა...

იდგა კოშმარული ლანდი.

მიუახლოვდა ზღვას, გადაჰხედა, ერთი საზარლად დაიკივლა, მერე პირში თითები ჩაიწყო და გაისმა საშინელი, ტვინის დამაბნელებელი სტვენა ქარისა და ზუზუნი.

რაღაც თმაგაწეწილმა აიტაცა უზარმაზარი ტალღა და მოწყვეტით, ზარდამცემ კივილით მიანარცხა ნაპირს, გაიქცა და კიდევ მეორე ისროლა, მესამე და ასე...

ქარმა იწივლა თავგანწირულებით.

მენავეები ნაპირზე გადაბრუნებულ ნავებ ქვეშ გამოღვიძებულნი შიშით აკანკალდნენ და დაკრუნჩხულ თითებით პირჯვრის გამოსახვას ძლივს ახერხებენ.

კანდელმა უზარმაზარი ჰორილლასავით დაიწყო ბღავილი და მის ბღავილს გემების განწირული კივილიც შეუერთდა.

სადღაც ზეცა გაიპო და ბროლის კვერთხივით გადალეწილი ელვა ისარივით დაესო ზღვის მკერდს.

კუზიანი კი სტვენს, ბუქნავს, ცეკვავს გაგიჟებული; ცეკვავს და ზღვა ირევა, გიჟდება და დორბლ მორეული ასკდება ნაპირს.

აწანწალებული ქარი წივის, ზუზუნებს და აქოჩრილ ტალღებში ჩამწყვდეული ჰგმინავს და ჰგოდებს.

თოლიების კვნესა ჰსერავს ღამის სივრცეებს.

კოკისპირული წვიმა.

ირევა ყველაფერი.

აბორგებული ზღვა.

თმაგაწეწილი ქარი.

კუზიანი კი ბუქნავს, ბუქნავს, მუცელზე მუშტს იცემს და ცეკვავს ველურ ცეკვას, უსტვენს მთლად კოშმარული თავის სიმახინჯით და ეპილეპსია შეპყრობილი ზღვის ტალღები დორბლ-მორეულნი ინართხებიან მის ფეხრთით და კუზიანი შედგა ტალღაზე, ახტება მათ და მირბის ზღვის ზედაპირზე თმაგაჩეჩილი, გობივით გადმოამხობილ ტალღებს უძვრება ქვეშ და გაუწუწნული მირბის ზღვის სივრცეში, ელვა ცეცხლის გველივით იგრიხება, ქარი ისტერიულად წივის და წვიმა კოკისპირულად ასხამს.

კუზიანი კი მიფრინავს, მირბის და შუა ზღვაში დატორტმანებულ გემის ანძას წვერზე შეაფრინდება და იქიდან მაიმუნის ლეკვივით გადმოკიდებული ხარხარებს და მისი ხარხარი ჰბზარავს ღამის უკუნეთს.

რამდენი ოცნებები მიჰქონდა ამ გემს!..

ქალები და ბავშები წივიან...

გემი იღუპება.

გოდებით ივსება სივრცეები.

კუზიანი კი ჰხარხარებს, ჰხარხარებს...

მეზღვაურები მუშაობენ.

ნავებს უშვებენ.

უფროსი შემკრთალი ხმით ბრძანებას იძლევა.

მგზავრები შიშით გაპირუტყვებულნი ბღავიან, ლოცულობენ და მათი კივილით იჩრდილება ზღვის ხმაურობა.

კუზიანი უშნო მაიმუნივით ჰკიდია ანძაზე და ხარხარებს, ხარხარებს საზარელი...

ხელაპყრობილი მლოცავები სასოწარკვეთილი აქვი-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თინდებიან, რომ ამ საშინელმა მახინჯმა ზეცაც კი მოუსპო თვალების მისაყრდნობად.

და უეცრად საშინელ გრგვინვით რაღაცამ იფეთქა, ქვაბები დასკდა, გემი სასიკვდილოდ განგმირულივით დატორტმანდა და ბსკერში წავიდა...

კუზიანი კი ხარხარებს, ხარხარებს...

. . . .

მთვარით დათოვლილი ღამე.

სიწყნარე სამარისებური.

მთვარის სხივებზე ტალღების ბებუთის ზასრივით აელვარება.

კვიპაროსთა სილუეტების იდუმალი გულჩახვეული რ.ოკვა.

კუზიანი კი სდგას ისევ ზღვის პირას, სდგას... რა უნდა ამ კუზიანს!? მოაშორეთ ეს აბეზარი ამ ქვეყანას. იგი ყველას დასცინის, იგი დასცინის იმედებს, ხასოებას და ყველაფერს ძვირფასს ადამიანისას!..

და კი მაინც სდგას და შესცქერის ზღვას, ტალღები მის მახინჯ ფეხებს მოლამუნე ძაღლის ენებივით ეალერსებიან და ლოკავენ.

იგი დგას გოროზი და შავი, დგას მთლად მოკლე, მოკუთხული და საშინელი.

ტალღები კი ზომიერ თანდათანობით შრიალობენ და იფრქვევიან, იფრქვევიან...

უეცრად ერთი ტალღა აიმართა, აიმართა, რაღაცას მოაწვა და გორებით სულ მთლად ლურჯი, ლაინის ფერი დამლრჩვალის გვამი ამოაგდო და დასტოვა ნაპირზე, გასივებული ლურჯი გვამი დამლრჩვალისა. მას მეორე ტალღა აედევნა, მეორეს მესამე და გაივსო ნაპირი გალურჯებულ დამხრჩვალთა გვამებით, დედამიწა გალურჯდა, ფერი დაჰკარგა და გვამები საშინელ, ზარდამცემ იდუმალებით აფუსფუსდნენ, ამოძრავდნენ და უზარმაზარი ლილის ფერი გომბეშოებივით დასივებული ფეხებით, მკლავებით და მუცლით მიხოხავენ, მიხოხავენ ნაპირზე ზარდამცემნი და მთვარის სხივები პატარა ლურჯ ანგელოზებივით იხოცებიან მათს ისედაც გალურჯებულ სხეულზე, იყინებიან.

მიხოხდნენ კუზიანთან, აღაპყრეს ხელები ცაში და გაისმა გოდება:

— მეუფეო, შეხედე ჩვენს დახეთქილ სხეულებს, როგორ დალურჯდნენ ისინი უსაფლავოდ, მოგვეცი მიწა მეუფეო, მოგვეცი მიწა! .

კუზიანი კი დგას და ხარხარებს, ხარხარებს შხამიანად, დედამიწა ზანზარებს ხევები გუგუნებენ და კლდენი სკდებიან ამ ხარხარზე.

— მიწა!.. მიწა!.. — გაისმის გოდება და სადღაც შეშფოთებული ძაღლი ატირდება ქალაქში მიხურულ დარაბასთან, შეყვარებულებს ავი სიზმარი დააფრხობს ლოგინში და სიგიჟე დატორტმანდება ასეთ ღამეში. ლურჯი მკლავების ტყვები ზეცად აპყრობილნი და მუდარა გონების დამაბნელებელი, რომ მიწა დააყარონ მათ გალურჯებულ მკერდებსა და ხელებს.

კიზიანი კი ხარხარებს, ხარხარებს.

ერთი დამლრჩვალი გაცოფებული, დორბლ მორეული ჩაუხუტება მიწას და ჰკოცნის, ჰკოცნის მიწას მოწყურებული, საყვარელ მიჯნურივით ეხუტება ნოტიო მიწას.

დედამიწა იკუმშება ბნელ საშოსავით, არ იკარებს მათ და გაისმის გამწარებული გმინვა ენებიან გვამებისა, დაემხობიან მიწას, ჰფხოჭავენ, სთხრიან, თავს ჰყოფენ შიგ, თითქოს უნდათ შიგ ჩაძვრენ, იყრიან მიწას თავზე, ჰკვნესიან ხარხარებენ, ჰგოდებენ და დედამიწა დაემსგავსება ლურჯ ჯოჯოხეთს ვნებით აყეფებულს.

კუზიანი კი ხარხარებს, ხარხარებს...

უეცრად გაისმა მამლის ყივილი და გვამები წივილით, გმინვით, უშნოდ მიბობღავენ ზღვაში, ინთქებიან და წყევაკრულივით ივსება და ატორტმანდება სივრცეეში...

კუზიანი კი ხარხარებს, ხარხარებს...

დილა ..

მზე ამოდის!..

ასე დამესიზმრა მე...

. . . .

დემნა შენგელაია.

დაქვრივებული სასახლე

საახალწლო ნობათად გალაქტიონ ტაბიძის ჟურნალს

იგი ახალგაზრდა, მხნე, ტანადი არაბთა ხაძლი ყოველთვის მუსიკით და როკვით ერთობოდა. მისი სეფე-ქალები ცისფერ სამოსით თვალებში შეჰყურებდნენ ბრძანებელს და წყლისფერ ფარშავანგის — ფრთებით უნიავებდნენ იოგვლივ, რათა სიცხეს და ხაფხულის მწერებს არ შეეწუხებინათ. იგიც სთვლემდა.

მას თავი აბრეშუმის ჰამაკში ეგონა როცა მის ოქრო-მკერდის ჩარდახს კოჰაკებზე ჩამოკიდებულს ოდნავ და ნაზათ აქანავებდნენ. გარს შემომსხდარნი მუტრიბნი ცილაობდნენ ხაძლის გართობაში. მუსიკოსნი საკრავების ეშანს აპრიალებდნენ რათა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კრიალი და საამტკბილო ხმები გამოეღო. იგიც სტკბებოდა.

მისი სასახლე ულრან ტყეში მდგარი მეტად უზარმაზარ მანქანას მოგაგონებდათ. მოჩუქურთმებულ თაღებში ზაჟდის სადიდებელი იარაღი იყო გამოსახული. კიბეების სამარმარილოს შუაგულში ჩატანებული იყო ოქროხვეული არაბული ქება-დიდება უძლეველ სარდლისა და მმართველისა. დიდი მოძრაობა იყო იმა სასახლეში. ყოველ მსახურისაგან გაიგონებდით: თაყვანი და დიდება ჩვენს უძლეველს! სასახლის მარცხენა მხარეს ოქროს მოვარაყებული ქოშები იკერებოდა, მარჯვენა მხარეს მისი აბრეშუმის ჩასაცმელები იკაზმებოდა ძვირფას თვლებით. შუა ადგილას კი არაბთა ასულები ილამაზებდნენ სახეს ყოველგვარ წამლებით, თავს იწუწავდნენ მათრობელა, გამაბრუებელ სითხით, ფეხის გულებს იპრიალებდნენ რათა ცეკვით აღეძრათ უძლეველისათვის ვნება აღმოსავლეთური, ვნება გიჟური და მზათ იყვნენ მის ვნების საზიერთავად გამხდარიყვნენ. ისინი საზერძნეთის ცხრა ლამაზ მუზასა ჰგავდნენ. ჰაეროვანი მათი ტანთა რხევა, არშენილი როგორც ვარდი ღეროზედ, რაღაც გაუგებარ ეროტიკულის ზერვებს შლიდა ტანში. მათი ხელების აქნევა ალერსის მადას აქაფებდა. მათი თვალთა ხედვა გრძნობის წყაროს აჩუხჩუხებდა. დახტოდნენ. სცოცხლობდნენ. კისკისობდნენ.

მხოლოდ ერთი არ იძვროდა, არც ემზადებოდა, — არც ლამაზდებოდა.

ის თვით სხივი იყო ზეციდან გადმოწოლილი, ის თვით სიტურფე იყო სამოთხიდან მოფრენილი, ის თვით გაუფურჩქვნელი შეკოკრებული ვარდი იყო. ომ, ის ნობათად იყო გაგზავნილი გურჯისტანიდან ნიშნად ერთგულებისა ერთ მონისაგან.

ნიშნად მადლობისა ბეჭედი და უნაგირი ებოძა. მონა მაინც მონად დარჩა და ქალის გამოტაცება არ დაუვასდა ღირსეულად. თვით გურჯი ცივ ყინულის ქანდაკებად იდგა. უხმო... უღიმო. ვერ შემოისყიდა არაბთა ძღდოფლობამ, ვერ დაახარბა ზღვის ძირიდან ამოცვინულ მომჯადოებელ განძეულობამ, ვერც ალერსმა მიანაზა. ვერც დამუქრებამ აღუძრა შიში და ვერც თუ აუტანელმა სასჯელმა მინიჭებით. სასახლეში კი დიდი... დიდი მოძრაობა იყო. თითქოს ზეიმია, თითქოს დღეა წყვილის გაბედნიერებისა.

შეიმშუშნა იგი უძლეველი.

მის ჩანაოქებულ შუბლზე ოფლის ნაკადული აგორდა თვითეულ მილში ჰგრძნობდა აღმოსავლეთურ სისხლის მოძრაობას.

სიწყნარეს ცდილობდა, მაგრამ არ იყო დამშვიდებული.

ძილის დატკბობაც უნდოდა თვალებზე მაგრამ აწყვეტილი ჰქონდა.

გურჯის ქანდარების აჩრდილი გარს ეხვეოდა. და იტანჯებოდა.

აცნობეს ცეკვის დაწყება. ვნების დაოკება. ხმა ვერ გაუგია.

გამეორებული სიტყვები შეესმა და უბრძანა: არავინ... მომგვარეთ ის...

აცნობეს მოცეკვავეეთ.

დადუმდნენ. შურის ისარმა დაურბინა მათ, თუმცა ისინი გურჯის სიდინჯით, მის ღვთიურობით, მისი სიტურფით სტკბებოდნენ და გულში გურჯობას ნატრობდნენ.

უძლეველი კი ემზადებოდა.

ლესავდა ბასრ დანის წვერს.

ამზადებდა ალერსს შხამშერეულს.

იგი ელოდა მას.

შემოვიდა ამაყად... მედიდურობით და უძლეველს თვალი თვალში გაუყარა, თითქოს ეუბნებოდა! ჯერაც არ შეუწუხებივარ. აბა გაბედე ჩემი შეხება და მაგ ფერმკრთალ სახეს შენივე სისხლით გაგიწითლებ.

უძლეველი შეკრთა.

ტკბილი ნაზი ალერსი დაუწყო შორიდან. ის კი იდგა ვით ცივი ძეგლი, რომელიმე საფლავისა.

მაშინ განრისხდა უძლეველი!

— შენს ტანის ნაწილებს სათითაოდ ჩამოვჭრი ჩემივე ხელით და გოშიებს მიუყრი. შანთებს გავახურებინებ და მაგ ზღვის თვალებს მით დავშრეტავ. საკიროეს ავანთებინებ და ჩამოგკიდებ რათა ზედ შეიტრუსო, შეიწვა. შენს გულმკერდს წითელ სისხლს მოვაწვეთებ და დავლევ...

..და თრთოდა უძლეველი, ვით შემოდგომის ფოთოლი, გრგვინავდა, ვით ვეფხი, ცოფებს ჰყრიდა, ვით ასპიტი.

იგი კი დიდხანს იდგა უხმოთ და ბოლოს ოდნავი ხმით წარმოსთქვა.

— იყოს ნება ღვთისა. ხელს კი არ შეგახებინებ! — პასუხი იყო ამაყი, მედიდური, სვინდისიანი, სპეტაკი. ჯაშმაგებამ უმატა უძლეველს. წამოვარდა და როგორც ტყვეობიდან გამშვებული ვეფხი ისე გაექანა ქალისაკენ, მაგრამ მას ქალის სპილოს ძვლის ტარი-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ანი ხანჯალი მიეგება და უძლეველი ნაზი ქმნილე-
ბის წინ დაეცა, ვით ულონო, ვით გველეშაპი. დადუმდა ის არე-მარე. გახმა წალკოტი. შეწყდა სიცილ-კისკისი. განთავისუფლდა მონა. შეჩერდა სამკაულების მზადება. ჩამოეფარა შავი ღრუბელი. დამუნჯდა მეტყველი მხევლობა. დაქვრივდა სასახლე.

ან. ღვინიაშვილი.

გალოცვა.

(მოგონება).

ჩიჩილაკი... ჩიჩილაკი... რა კარგი ჩიჩილაკის გაკეთება იცის მამამ... ნამდვილი წმინდა ბასილეს წვერებია!—ვუწონებდით მამას მე და ჩემი პატარა ძმები ახლად გაკეთებულ ჩიჩილაკს.

ყურყანტელით შევმოსავდით, წითელ ვაშლებს, ფორთოხლებს და ფოჩვიან კამფეტებს გაუკეთებდით და ჩიჩილაკიც მზად გვქონდა. დავკლავდით დიდ ღორს, ათამდე მსუქან დედლებს, დედაჩემი დააცხობდა ხაჭაპურებს, ჩამოქნიდა წმიდა თაფლის სანთლისაგან გრძელ სანთლებს და შეუდგებოდით გასალოცავი გობის მორთვას...

—შვილებო, დილით ადრე უნდა ადგეთ; ქინქლამ რომ არ გაჯობოთ, გაიღვიძებთ თუ არა, ხაჭაპურის კიდე პირში უნდა ჩაიდოთ და „მიჯობნია" უნდა დაიძახოთ, ამ წელში მუდამ გამარჯვებული იქნებით და სწავლაშიც ვერავინ გაჯობებთ.

ჩვენც, ახალ ტანსაცმელს სასთუნალს დავიწყობდით და დილის დაძახებისთანავე ჩაცმული და პირდაბანილი ვიყავით.

— აბა სიკო, შენ ეს დოქი წამოიღე ღვინით, შენ სიმონიკო, ქოთანი ღომით და კვერცხით, მაგრამ ფრთხილათ, არ გაგიტყდეთ, დათა კი ჩიჩილაკს დაიჭერს! ჩამოგვირიგებდა მამა, თვითონ კი დიდ გობს დაიჭერდა ორივე ხელში და ჯერ გათენებული არ იყო წავიდოდით მარანში.

რა გინდა რომ გობზე არ ეწყო: ყველით სავსე დიდი ხაჭაპური, თეთრი ფულები, დედას ნაკეთები აბრეშუმი, ღორის თავი, რგვლათ მოხარშული დედალი; გობს კი გარშემო ანთებული სანთლები ჰქონდა შემოვლებული.

მამა ცოტა ხანს მარანზე ილოცებდა და შემდეგ მივადგებოდით სახლის კარებს.

— კარი გამიღე!

— რა მოგაქვს?—გამოგვძახებდა დედა ჩემი.

— წმინდა ბასილე მობრძანდა, მან მოგვიტანა მისი წყალობა: ოქრო, ვერცხლი, ოქროს საყვირი, კაი წელიწადი, ჯანმრთელობა, სიკეთე და სიხარული.

— კარი გამიღე!

— რა მოგაქვს?

— წმინდა ბასილე მობრძანდა, მან მოგვიტანა მისი წყალობა: ოქრო, ვერცხლი, სიყვარული და სათნოება, გვექნათ მშვიდობა, თავისუფლება, ჩვენი მტრების და ორგულის დამარცხება, ხალხის გამარჯვება, ჩვენი შვილების გაზრდა-დავაჟკაცება, ჯანმრთელობა. მოგვიტანა კაი ახალი წელიწადი, უხვი პური და ღვინო, სიმშვიდე. მჩაგვრელთა და ავაზაკთა დამხობა, უსამართლობის და ძალმომრეობის განადგურება, ჩვენი ქვეყნის გაჯანსაღება, გაძლიერება და აყვავება.

— კარი გამიღე!

და დედაჩემიც, სამჯერ განმეორების შემდეგ გაგვიღებდა კარს.

— მომილოცნია ახალი წელი, მომილოცნია ახალი წელი!—გვეუბნებოდა დედა ყველას, ჩაგვკოცნიდა და ხელს შეგვავლებდა. მამაჩემი და ჩვენ, ლოცვით სამჯერ შემოუვლიდით დანთებულ კერას. შემდეგ თვითეულათ შემოვიტანდით წინ დღით დამზადებულ რცხილას და დაუდებდით ცეცხლს. ნედლ რცხილას გაქონდა ტკაცა-ტკუცი და გუგუნ-გუგუნი...

შემდეგ მამაჩემი გამოიტანდა წინდღით გატენილ მაჭახელას და გაუბგიალებდა ძველ წელიწადს... შენი წასვლა იყოს და მობრუნება არა!... არამც მენახოს შენისთანა საძაგელი და სიძულელი წელიწადი!...

ისმოდა თოფის გრიალი მეზობლებშიაც... ეტყობოდა ძველი წელიწადის მადლიერი არც ისინი იყვნენ.

ჩვენ კი მეტის მეტი სიხარულით აღარ ვიცოდით რა გვექნა, და ვხტოდით, თოლაბულთას ვთამაშობდით და მხიარულათ გავიძახოდით: ძირს, ძველი წელიწადი!...

გაუმარჯოს ახალ წელს!...

ს. რემონიძე.

ჩვენი ნაცნობები

1

1918 წელს, ივლისის დამლევს ჩვენი რესპუბლიკის ერთ სათვითმავლო საფარის და ქმოვნური სახელოსნოს გამგის კაბინეტში ზის თვითონ გამგე ამ დაწესებულების, თომა ფულარია და ბუღალტერი, გიორგი გაწერელია.

— იანგარიშეთ რა დაჯდა, N სახელმწიფოს წარმომადგენელმა რომ ჩვენი თვითმავლით ისარგებლა?.. მას უნდა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გადახდეს ქირა.—ეუბნება თომა ბულალტერს.

— შეუძლებელია, რომ ჩვენ რაიმე გადავახდევინოთ № სახელმწიფოს წარმომადგენელს. იმასთან ჩვენ არავითარი დამოკიდებულება არა გვაქვს. თვითმავალი მთავრობის განკარგულებით მიეცა, და ანგარიშიც, თუ საჭიროება მოითხოვს, მასვე უნდა წარედგინოს.

— რას ჩასჭიდებიხართ ამ მთავრობას!.. რა გაეგებათ სოციალისტებს ანგარიშების. იმათ იციან მხოლოდ, როგორ მოახდინონ რევოლიუცია, როგორ ჩამოართვან მიწა მემამულეებს და სხვა ასეთები... ჩვენ თვითონ უნდა გამოვიჩინოთ თავგისნობა და ხელმომჭირნეობით ხელი შეუწყოთ რესპუბლიკის აღორძინებას.

— ვინც უნდა იყოს მთავრობაში, სულ ერთია, ჩვენ რომ ფული გამოვართვათ № სახელმწიფოს წარმომადგენელს, ფულების გადაჭარბებისთვის მაინც მოგვთხოვენ პასუხს.— მკვახეთ უჭრის სიტყვას გიორგი.

ბულალტერი სოციალისტია, და უდიერად ხსენება სოციალისტური მთავრობის შეურაცხყოფათ მიიღო, წარბები შეიკრა, თომამ შეატყო წყენა და ნათქვამის გამოსწორებას შეეცადა.

— თქვენ, მგონია, სხვანაირად დახსენით ჩემი სიტყვა... მე იმის თქმა მინდოდა, რომ სოციალისტებს არ სცალიათ ანგარიშისთვის, უფრო სერიოზულ სახელმწიფოებრივ საქმეებში არიან ჩაბმულნი.

თომამ სთქვა ეს და გიორგის მალულად დააცქერდა.— წაჭერის თუ არა, მაგრამ ის როგორ დაუჯერებდა, როცა თავისი გულწრფელობის თვით თომას არ სჯეროდა. გამგეს ოცი წლის მოხელეობის შკოლა აქვს განვლილი. ძველი ხნის კაცია და ძვალ-რბილში აქვს გამჯდარი ძველი ადათ-წესები. ქვეყნის დასანახად თუმცა თავდადებული დამცველია დემოკრატიული რესპუბლიკის და მისი თქმით „თვითონაც ძველი სოციალისტია", მაგრამ ის მაინც ვერ შეგუებია იმას, რომ საჭე სახელმწიფოს მმართველობისა ხელთ უპყრიათ ისეთებს, რომელთაც ერთი წლის წინად საბრძანებლად მეტეხის ციხის ნესტიანი საკანი ჰქონდათ მიჩენილი. თომა ყრუ უკმაყოფილებით შეპყრობილი შემთხვევას არ გაუშვებს, რომ არ ჩაუნისკარტოს აძულებულ მთავრობას, მაგრამ ფრთხილი მოხელე წინდახედულად გადამეტებასაც ერიდება...

— უკვე ნაანგარიშები არის: იმის მგზავრობა დაჯდა 26,000 მანეთი და 53 კაპ.—დაარღვია სიჩუმე გიორგიმ.

— იცი, გიორგი, შენ მართალი სთქვი.—წამოდგა თომა, ხელი დაადო ბულალტერს მხარზე და ხმის დაწევით განაგრძო:—აქედან აღებული ფული წიგნებში რომ გავატაროთ, შეიძლება რაიმე შარი მოგვდონ... სჯობია, სანახევროდ...—და წინადადება ხუმრობით საიდუმლო ნიშნების ჩვენებით დაათავა, რაც გამოხატავდა ფულის საამხანაგოდ მითვისებას.

იმდენად გულუბრყვილოდ გადაშალა თომამ თავისი გულის ნადები, რომ გიორგის გაეღიმა და იმის მიმართვას ღიმილით შეხვდა. მხოლოდ ცოტა ხნის შემდეგ მოისაზრა, რომ მისი შეურაცხმყოფელიც იყო ეს წინადადება; და წამოდგა ფეხზე, გამგეს მიაპყრო თვალები, რომ გაეგო: ხუმრობდა ის, თუ გულით ამბობდა. მაგრამ თომამ ამის გაგების საშუალება არ მისცა, ისიც ადგა და წასასვლელად მოემზადა.

— მე მივდივარ საქმის მწარმოებლის მოსაწვევად, რომ ჩამოგაცალოთ ზედმეტი შრომა... სარდიონ გაბედავას თქვენ იცნობთ, მგონი, საიმედო კაცია. ყოველ ვიგინდარას ხომ ვერ შემოუშვებთ ჩვენს დაწესებულებაში!..

— ქალაქ ტ-ის პოლიციაში მსახურობდა მწერლად, ის არის?

— მიხვდი... ეხლა აქ უფროს მილიციელად არის.

— პოლიციაში ნამსახური კაცის მე არაფერი მწამს, ის ჩვენ არ გამოგვადგება. ძველ მსუნაგობას ვერ მოიშლის. მახსოვს, საკმარისი იყო მიგეცა მისთვის „ხელის ჭუჭყი" და, რასაც დაავალებდი კანონიერს თუ უკანონოს, უკან არ დაიხევდა, გაგიკეთებდა. უბნის ზედამხედველის ადგილის მიღება მისთვის უმაღლესი ოცნება იყო.

— მეც მახსოვს,—სიცილით ართმევს სიტყვას თომა.— ის რომ ტრაბახობდა: „მნახავთ ჩქარა, განიერ მხარ-მკერდზე ვერცხლის პაგონებს რომ გადავიკერებ და პაპისეული მოკაუჭებული ხმლით ვაჟკაცურად დავიმშვენებ გვერდსო".

— მაგრამ მოულოდნელად კი გაანება სამსახურს თავი; ალბათ, ძალიან შესტრობა, და ბოროტმოქმედებში დაიჭირეს. ამნაირი კაცის მიღება სახიფათოა.

— ეს მისი ახალგაზრდობის ამბავია, ეხლა ის ჩემი ხნის კაცია, ცხოვრებაში გამოცდილი ფრთხილია და სხვებზე უფრო დასანდობი... მაგრამ, მე შეგრჩი ლაპარაკს, მეჩქარება... ჩემს მოსვლამდის ანგარიში დამიმზადეთ.—თომა საქმიანი კაცის მოხდენილი სიარულით გარედ გავიდა...

2

გიორგიმ ვერ მოახერხა კითხვა; და უცნაური წინადადება აკვირვებს, თანაც აშფოთებს. ათი წელი იქნება, რაც მსახურობს სხვა და სხვა დაწესებულებებში და ასეთი მიმართვა პირველად ესმის. გიორგის თავი იმით მოაქვს, და ღარიბულ ცხოვრებაში ის აძლევს სულიერ კმაყოფილებას, რომ თავის სამსახურის გრძელი ხანა უმწიკვლოდ ჩაუტარებია. გაოცებულია, საბაბი რომ არ მიუცია ამის, როგორ დასახა გამგემ იმგვარ ზნედაცემულ ადამიანად, რომელსაც შეუძლია ამნაირ ხელანგარების მონაწილე გახდეს?!.

გიორგი დაღვრემილად შედის თავის სამუშაო ოთახში და მოანგარიშეს განკარგულებას აძლევს N სახელმწიფოს წარმომადგენლისთვის ანგარიში დასწეროს. თვითონ მუშაობას განაგრძობს. საშური საქმეები აქვს, მაგრამ აზრები არ ემორჩილება, გულს ვერ უდებს, სულ აურია ნიშები. თომას—მიერ გადმონასროლი სიტყვა არ აძლევს მოსვენებას.

— იქნებ, გამოსცადა გამგემ? და თავის თავზე ბრაზი მოსდის, რომ მაშინვე ცეცხლივით არ აენთო და საკადრისი პასუხი არ გასცა თომას. უნდა ეთქვა:

— თქვენ, ბატონო თომა, საშინლად შეურაცხმყოფთ, ასეთ მდარე ხარისხის ოინებს რომ მიმართავთ ჩემს გამოსაცდელად... იცოდეთ, თუმცა თქვენ მეტი გავლენა გაქვთ საზოგადოებაში, მაგრამ ჩემზე სინდისიერი არც ყოფილხართ, არც იქნებით... თქვენ დენიკინელი ხართ!..

განხსოვთ, ამას წინად რომ სთქვით უფროსებზე გულმოსულმა, ნეტა, დენიკინი დროზე მოვიდეს, რომ წესრიგი დაამყაროსო?.. ჟანდარმული ხრიკებით გინდათ ჩემი შეცდომაში შეყვანა, მაგრამ ნურას უკაცრავად, თუ ნაფიქრი გაგიცრუვდეთ!.. ეხლა მივხვდი: მე თქვენთვის, როგორც სოციალისტი, არა ვარ სასურველი, იმიტომ მიგებთ მახეს...—უეცრად შესწყვიტა გიორგიმ თავისი მჭერმეტყველობა. იგრძნო, რომ ძალიან შესტოპა. უკანასკნელი მისი აზრი აშკარად არ იყო მართალი. პირიქით, დიდის თხოვნით მიიწვია იგი თომამ სამსახურში, რომ ჰყოლოდა ახლოს ნამდვილი სოციალისტი, რომლისგანაც შეძლება ექნებოდა ახალი დროის შესაფერი მოღვაწეობისთვის რჩევა-დარიგება მიეღო. ხშირად შეიხმობდა თომა მას კაბინეტში და პოლიტიკურ საკითხებზე ხანგრძლივ საუბარს გაუმართავდა ხოლმე..

მოანგარიშემ გამზადებული ანგარიში მიუტანა. ჯამს დააცქერდა გიორგი: 26.000 მან. და 53 კაპ!.. „მერგება მაშ 13.000 მან. და $26\frac{1}{2}$ კაპ." გაუელვა აზრმა მისდა უნებურად და თავის შერცხვა...

ამ ლაპარაკის შემდეგ არ უნდა შეხვდეს უფროსს, რომელიც უკვე დაბრუნდა ქალაქიდან, და ანგარიშს ბიჭის ხელით უგზავნის. თვითონ ჩვეულების წინააღმდეგ ასწრებს სამი საათის შესრულებას და შინ მიდის!..

ახალ ნაწვიმარზე საამოდ გრილა. ქუჩის პირას ჩამწკრივებული ხეები, ზაფხულის ჟუჟუნა წვიმით განბანილი, გამოცოცხლებულ სიმწვანით სიჭაბუკის იერს აძლევს მიდამოს. წყალით გამძღარი, კბილებ-დაკრეჭილი ქუჩა გრილ სურნელებას ავრცელებს. გიორგი ნელა მიჰყვება თავის გზას და მშვიდდება ბუნების შეუშფოთველი მდუმარებით: სახელოსნო-საფარე გარე უბანში იყო, და იქ ვერ აღწევდა ქალაქის ხმაური, წვიმის შემდეგ მით უმეტესად, როცა ქალაქის მაჯის ცემა მოდუნებულია.

ეხლაც ცამეტი ათასი მანეთის გარშემოა გიორგის ფიქრები, მაგრამ ამ ჟამად გულდამშვიდებულად, შემთხვევით გახსენებულ შორეულ ამბავსავით არჩევს წვრილმანებს.. თუ გულით მომცა წინადადება, რომ დავთანხმებულიყავი, მერგებოდა მთელი წლის სარჩო! არ მესაჭიროება თუ?! ახალ ნალოგინები ქალი ამ პაპანაქება—სიცხეში ქალაქში იხარშება. გავგზავნიდი ცოტა ხნით სოფლად, დავასვენებდი; ბავშსაც ვუყიდდი ტანზე, ყველაფერი შემოიფლითა. ჩემი ჯამაგირი მის ფეხსაცმელსაც ვერ აუთავდა... ვთქვათ, იპოვა ცამეტი ათასი მანეთი! როგორ გაახარებდა თავის „ხვარამზეს"—მარიკოს: ნელ-ნელა გადაუთვლიდა ათასიანებს!..

მსოფლიო ომის დადეგს დაიწერა ჯვარი და მას შემდეგ მისთვის არაფერი შეუკერავს... დაუკითხავად ისეთ საუცხოო საკაბეს უყიდის და შეაპარებს ოთახში, რომ გაიკვიროს, აღფრთოვანდეს, მოულოდნელათ რომ წააწყდება მარიკო საჩუქარს...

— ქალო, მაჭამე რაიმე. ძლიერ მომშივდა.— ქუდი არც კი მოუხდია გიორგის, ოთახში შესვლისთანავე საჭმელი მოითხოვა.—და ერთ გასაოცარ ამბავს გეტყვი.

მარო რომ სუფრის გაწყობას შეუდგა, ჩვილმა აკვანში ტირილი მორთო. დედა ბავშისკენ გაეშურა ძუძუს მისაცემად.

— ამიზეზებულია ბალღი, წუხელის მთელი ღამე არ მაძინა, რაღაცა აწუხებს.

— ნეტავი მაგისთვის ერთი ცალკე ოთახი მოგვცა, რომ იქ, რამდენიც უნდა, იღრიალოს.— ამოოხვრით სთქვა გიორგიმ.

— ბაბალე; გინდა კალგი წითელი კაბა?— ეკითხება გიორგი თავის სამი წლის გოგონას, რომელმაც სუფრაზე საჭმელი დაინახა თუ არა, ხელ-პირ გათხუპნული გამოიქცა შინისაკენ; მიანება თავი ეზოში მარტოკა ხტუნაობას დ დაუპატიჟებლად შეუდგა ჭამას.

— მე კი მინდა, დედა კიდე ნუნდა!—ჭადით პირ-გავსებული უპასუხებს პაწია.

— მარიკო, ბაბალე არც შენ გივიწყებს. მოდი, არ დაეძინა ჰყივილას?.. რა გაქვს დღეს სადილათ? წვადი ლობიოს თუ ლობიოს ჩახოხბილი? იქნება, ბატონი ხორცი ბრძანდება ქვაბში?

— ლობიო არაია.— ტიტინებს ბაბალე.

— შენ ვინ გეკითხება, შე ეშმაკო!..

— სულ წყურაა.— არ ცხრება გოგონა.

— წყურია რაღაა?—ეკითხება გიორგი აკვანს მოშორებულ მეუღლეს.

— დამარილებულ თევზს უძახის ასე.

— დამარილებულს?!—ისარ-ნაკრავივით შეხტება გიორგი სკამზე.—ამ სიცხეში ხომ მოჰკლავს კაცს! რამ გადაგრია ადამიანო, რამ გაყიდვინა?!.

— წადი ერთი, შენ წაბრძანდი ბაზარში 'ვნახავ, რა ტაფამწვარს სჭამ შენი ჯამაგირით!.. დღეს ლობიო ოთხი მანეთია. გულზე შემომეყარა, გავბრაზდი და არ ვიყიდე. ლობიო თავისი საკმაზით ხორცზე ძვირად ჯდება. ხორცს ხომ ვერ მიეკარება კაცი, და არც ვარგა ის... ნუ გეშინია, კიტრიც და პამიდორიც არის, დღეს იოლად გადავიდეთ.

ბაბალე ხმელა ჭადსაც გემრიელად შეექცევა დედ-მამის ლაპარაკში.

— მოდი შენ და ნუ აიღებ ცამეტი ათას მანეთს, სიმშილისგან კუჭი გიხმება.—წამოიძახებს გულმოსული გიორგი. სრულიად გადაავიწყდა თავისი განზრახვა, მხატვრულად რომ უნდა ეამბნა მარიკოსთვის...

მოაქვს მარიკოს ღრმა თეფშით ქაშაყი, ძმარ-მოსხმული და ზედ ხახვ წაჭრილი. ჩაცივებულ კიტრებსა და პამიდორსაც იღებს წყლიდან და საჩქაროდ თლის. სუფრის გაწყობას რომ მორჩება, მერე ჰკითხავს ქმარს:

— ვინ გაძლევს ცამეტი ათას მანეთს?

გიორგი მოუყვება დღევანდელ ამბავს.

— გეხუმრა ალბად, თორემ, თუ გულით გითხრა და არაფერი შეგხვდება, სისულელე იქნება, რომ არ დასთანხმდე... ყველა ქურდობს ან სპეკულიანტობს, თორემ, მიკვირს, ეს ხალხი როგორ სჭამს ნაირ-ნაირებს და იცვამს ფერად-ფერადებს?.. აიღე, მაგალითად, ჩვენი პეტრე: ჯამაგირს შენზე ნაკლებს ღებულობს, სარჩენი კი ორი ჩვენოდენი ჰყავს. შეხედე ეხლა იმის ცხოვრებას?!. საიდან ახერხებს, კაცო, ამას, საიდან!?. ეხლა მათლომეს მინის მოწყობილობა ნახე: ოთხი თვალი ოთახი ისე აქვს მოხა-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლიჩ-მოფარდაგებული, იქ რომ შეხვალ, თვალი აგიჭრელდება. ჩვენ კი ერთ ოთახში ვართ მოკუნტული და შიგ ორი ფეხ-მომტვრეული მაგიდა გვიდგას... გახსოვს: ამ ერთი წლის წინად ბათლომე შენ გთხოვდა გარედ გამოსასვლელ ტანისამოსს?.. ნუთუ ჩვენ გამოვდექით ყველაზე უგლახესი?!. ეს ბავშები რომ არ მყავდეს კისერზე ჩამოკიდებული, მეც დავიწყებდი ვაჭრობას..

გიორგი ნაძალადევად სჭამს, უგემურად... უსმენს ცოლს და სევდიანად იმაზე ფიქრობს, ცხოვრების ორომ ტრიალი როგორ სცვლის ადამიანს! განა ეს, მის წინ რომა ზის, ის მარიკოა ხუთი წლის წინად რომ გაიცნო, პირმრგვალი, დაუდგრომელი, ცეცხლის მკვესავი შავი თვალებით; ოდნავ მოკაუჭებული კოხტა ცხვირით, რომელიც იმის სახეს ხასიათის სიმტკიცის გამომეტყველებას აძლევდა? სად არის მისი სულიერი სისპეტაკე?.. ეხლა თითქოს კიდეც დალაბლდა! სიყვარულით ანთებული მარიკოს მაყვალა თვალები ჩაბინდებულა!.. წინად სიტყვის ფასი იცოდა. ეხლა კი, რომ მოჰყვება ხან-და-ხან წუწუნს, აღარ გაათავებს.

— ჩვენ რომ პირველად შევხვდით,—დაიწყო მარომ ისევ,— განა იმაზე ვსწუხდით: „სიმინდი სად ვიყიდო", „ლობიო გათავდა და რა გვეშველება"?.. ჩვენი უმთავრესი საზრუნავი განა ეს იყო?.. დაიმარხა ჩემი ოცნება, რომ მსურდა შენი დახმარებით მესწავლა, განვითარებულიყავი... ის დრო სჯობდა, ქირა-ქვეშ-რომ ვირჩენდი თავს და შენი ხელმძღვანელობით ვმეცადინეობდით მუშათა წრეში.

მარიკოს ლაპარაკმა გაახსენა გიორგის მისი მივიწყებული მიზნები, მისწრაფებანი: ცხოვრების ტალღების ამოტრიალება და მისი ზღვა-გრიალი აკვნის რწევად და მშობლიურ ნანინად რომ ეჩვენებოდა... 1905 წელს გიმნაზიის მეექვსე კლასიდან რომ დაითხოვეს, გული არ გასტეხია. სწავლის გაგრძელება თვითგანვითარების საშუალებით თამაშად მიაჩნდა. ცოდნით აღჭურ-ასხმა უნდოდა, რომ უფრო ნაყოფიერად ემუშავა მუშებში, დაახლოვებოდა ხალხს... ორი წლის განმავლობაში მაგრად ეჭირა ხელში ზე-აღმართულად თავისი მისწრაფების ალამი, მაგრამ შემდეგ დედ-მამის ხელმოკლეობის გამო იძულებული შეიქნა სამსახურში ჩამდგარიყო, დაეწყო ბრძოლა ლუკმაპურისთვის... და მოხვდა მაშინ ცხოვრების ტალახის პირველი შხეფები... გაძნელდა, გაჭირდა ცხოვრება, და შეუმჩნევლად, თანდათანობით ჩაიფერფლა ჭაბუკური ცეცხლი, მის გულში რომ იყო აალებული. და ეხლა ნაპერწკალმა რომ იფეთქა მიმქრალ კერაზე და გაანათა მორეულ კუნჭულში მიჩქმალული ოცნების ანგელოზი, გულზე გიორგის გველები შეესია... წლების ქარავნებმა ჩაიარეს. ის დავაჟკაცდა. ტან-დაბალს მუცელიც წამოეზარდა. დაზანტდა. ახალგაზდური შერჩენია მხოლოდ გრძელი თმა, უკან გადავარცხნილი, და მაღალი შუბლი..

3.

— რა უნდა ამ კაცს ჩემგან? რომ შეაყვარა ასე ჩემი თავი, დაყინებით რომ მეპატიჟება საქმის მწარმოებლად?— ეკითხება სარდიონ გაბედავა თავის თავს, სამიკიტნოში სადილის ჭამის დროს რომ მოაგონდება დღევანდელი საუბარი თომასთან.

სარდიონს უარი არ უთქვამს.

— თუ კომისრობა არ მომცეს ამ ცოტა ხანში, მაშინ გადმოვალ თქვენთან.—შეპირდა.

— მიცადოს, სანამ არ მივიდე... ბედი არ ჰქონია თომას, რაღა მაშინ მიმიწვია, როცა ჩემი სამსახურის სარგებლიანობა ასე თვალსაჩინოა ჩემთვის: დღეს ღალის აკრეფის დღეა!..—ასე ეძახის სარდიონი იმ ქრთამს, რომელსაც აძლევენ რესტორან-სამიკიტნოების პატრონები, რომ მან არ გაამჟღავნოს მათთან მალულად წარმოებული ბანქოს თამაშობა. თვიურად ეს შემოსავალი მისი ოთხი თვის ჯამაგირს უდრის... ამის საფასურს თომასთან ის რას მიიღებს?!.

სარდიონი მორჩა სადილობას. დგება და დახლისკენ მიდის. ზანტად მიაქვს ჯიბისკენ ხელი სადილის ფასის გადასახდელად. უგვიანდება ჯიბიდან ფულის ამოღება, მიკიტანი დახლიდან უცქერის მიჩვეული ასეთ სურათს: სარდიონი, გამძღარი ნაირ-ნაირი საჭმელებით, ყასიდად რომ გაიყრავს ჯიბეს ხელს, ვითომდა ფულის გადასახდელად, შემდეგ კი სხვების გასაგონად ეტყვის მიკიტანს: „დამიწერე. ეხლა მეჩქარება, მერე შემოვივლი და გადაგიხდიო", გადახდა კი დავიწყებული ამბავი იყო. ამისთვის ამ ზარალთან ერთად სარდიონი რომ უფრო მადლიერი ჰყავდეს, მიკიტანი ეუბნება:

— ბატონო, რას იწუხებთ თავს! დღეს ჩემი დაპატიჟებული იყავით,

სარდიონი, როგორც პურმარილიანი ქართველი, არ ეტყოდა სხვა დროს დაპატიჟებაზე უარს. მაგრამ დღეს ფული ბლომად აქვს და სინდისის გასაწმენდათ იხდის სადილის ფასს.

— განა სულ თქვენ უნდა მპატიჟოთ!.. საღამოსთვის ჩემი საყვარელი საჭმელები დამიმზადე. დღეს შენთან ვქეიფობ ამხანაგებით.—სარდიონს თავის ხარჯზეც უყვარს წაქეიფება და მაშინ ფული არ ენანება, რომ „მხარჯველი"-ს სახელი გაიგდოს. ღამეს გადაათენებს ლხინში და ხმის ჩიხრინწიანებამდის „ვასარიდა"-ს იმღერებს...

სარდიონი თავმომწონედ გამოდის ქუჩაში. შავ აწკვერტილ ულვაშებზე ხელს გადაისვამს. შეჩერდება. ჰფიქრობს, რომელ მხარეს წავიდეს, რომ ჩქარა მორჩეს „ღალის"-ს აკრეფას. ამხანაგებსაც უნდა შეატყობინოს ქეიფის ამბავი. საცა შევიდა სარდიონი სამიკიტნოში, თითო ჭიქა საუკეთესო ღვინის ყველგან გადააკვრევინეს და მას გული აუმღერდა, ოცნების ყვავილნარში შესცურდა. ქუჩაზე მისთვის მხოლოდ გულმოლიადებული ქალები არსებობენ, —რომელთა დატიტვლებული მკლავები ნდომით მღერიან... სარდიონი ვერ შენიშნავს მისკენ მომავალს ახალგაზრდა კომისარს, სანამ პირდაპირ არ შეეჩეხება. ნაჩქარევად აძლევს სალამს, თითქოს ცუდ საქმეზე დაიჭირესო. კომისარი მარტოდ არ არის. მას ახლავს ლამაზი ქალი, რომელიც კომისარიატთან სცხოვრობს და რომლის ბინასთან არა-ერთხელ ჩაუვლია სარდიონს თავმომწონეთ პატარა გადავერცხლული პაგონებით და განგებ წაყვანილ მილიციელების თანხლებით. ისე ხშირად შეხვედრია სარდიონი ამ ქალს, რომ კარგ ნაცნობსავით, იმასაც კინაღამ სალამი მისცა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

— სარდიონ, გამიხარდა შენი ნახვა! — ეუბნება ახალგაზრდა კომისარი. სარდიონი ელის, რომ უფროსი სასიამოს, თავმოსაწონს ეტყვის...

— ბრძანეთ ბატონო! —

— რესტორან ანონაში, ჩალათა დამრჩა და კომისარიატში ამომიტანე საჩქაროდ, საჭირო საქმეები მაქვს შიგ. სარდიონი განცვიფრებული და დამცირებული დარჩა. ულვაშებზე ორივე ხელები აისვა გასასწორებლად... უთხრას ამ უზრდელს: თუ დასტოვა, თვითონ წაბრძანდეს და მოიტანოს! ეს ხომ სამსახურს არ შეეხება... მაგრამ დარდიმანდულად კი უპასუხა:

— ადვილი სამსახურია, იქით მივდიოდი მაინც. — და გაშორდა სარდიონი კომისარს, როგორც უმცროსი უფროსს კი არა, არამედ სწორი სწორს.

— სულ წამიხდინა ხასიათი ამ გაუთლელმა. აბა, რა იქნება, ბალღს რომ დასვამენ კომისრად. მე კი უფროსი მილიციელობის ღირსი ძლივს გამხადეს, პარტიის კაცი არ ხარო. მართალია თომა: არ ღირს მილიციაში სამსახური. საშიშიც არის და დამამცირებელიც. ჩემი ხნის კაცი მილიციის უფროსად უნდა იყოს, უბნის კომისრად მაინც. სხნემდის უნდა იყოს, ასე კომისრის ხელწამოსაკრავად? ისიც უნდა გაუტოლდეს თუ არა ოდესმე კომისარს, გახდეს მისი ამხანაგი?!. როგორ?.. სამსახურით?.. ქიშვარდიც, ვანოც და სხვები, — ყველა პირნათლად ასრულებს თავის მოვალეობას. და იმათაც იმედი უნდა ჰქონდეთ კომისრად გახდომის, თუ არა?! არა, სამსახური არ კმარა! ის უნდა გამოირჩეს ამხანაგებისგან, დაუახლოვდეს კომისარს და უფროსებს, რომ მათ შორის თავისიანი გახდეს, რომ, როგორც კი გამოჩნდება ადგილი, ხელი შეუწყონ წარჩინების მიღებაში. დღეს რომ დაეპატიჟებია კომისარი?.. ერთხელ დაპატიჟება რას უშველის! ასეთ პატივსაცემ პირებთან ხშირი ქეიფისთვის მისი თანხები არ კმარა. აუცილებლად უნდა იშოვოს ფული... სისულელეა „ღალი"-ს აკრეფა, თავს ილანძღავს და ბევრიც არაფერია. არ სჯობია, თვითონაც დაიწყოს ბანქოს თამაშობა?!. უფროს მილიციელს, ფულის მოგებას ვინ გაუბედავს!... რატომ აქამდის არ მოუვიდა ეს აზრად!..

ამ ფიქრებით გართული შედის სარდიონი მახლობელ სამიკიტნოში. დარბაზში არავინ ხვდება პატარა ბიჭის გარდა, და ის პირდაპირ მიმალულ სათამაშო ოთახისკენ მიდის. მოთამაშენი ისე არიან გართულნი თამაშობით, რომ მისი შესვლა ვერ შენიშნეს. ერთმა მოთამაშემ „ბანკი" დაიძახა. ქაღალდის ფულები სიმინდის ქუჩეჩასავით არის დაზვავებული. თვალებ-დაჭიმულნი შესცქერიან ორი მოთამაშის დაუნდობელ შებმას, რომელნიც ნერვიული სიდინჯით დასცქერიან ბანქოს ქაღალდებს. „ფრიანი", „ცხრიანი" — მაყურებელ მოთამაშეთა წამოძახილები არღვევს მოლოდინით შეწუხებულ დუმილს!.. პაპიროსების ხშირი ბოლი გველებივით იხვევა ოთახში ღია ფანჯრიდან შემოჭრილ ნიავის ტალღებზე. ბანკი მოხსნა... მოთამაშენი აჟრიამულდენ... მხოლოდ ეხლა შენიშნეს, რომ თავზე უფროსი მილიციელი ადგათ, რომელიც მედიდურად დასცქეროდა... ერთმანეთს არაფერსეუბნებიან, ვითომდა შეუმჩნევლად ჰბოჭავენ ფულებს და ჯიბეებისკენ მიაქვთ. მაგიდა მოსწმინდეს... ხვეწნა-ხვეწებით იწყეს წამოდგომა და გაპარვა.

სარდიონი გესლიანად უმზერს, როგორ თრთიან მის წინაშე ეს ვაჟკაცები, მტყუან ბავშებივით მიიპარებიან. განგებ არ არღვევს სიჩუმეს, რომ მათი სიგლახაკე უფრო შესამჩნევი გახდეს... წუთის წინ დამცირებული, ეხლა თვითონ სტკბება სხვების დამცირებით.

— როგორ დაფრთხენ! — წაილაპარაკებს ის თავის ძლევა-მოსილების წარმოდგენით და მარტოკა დარჩენილი გაივლ-გამოივლის ოთახში.

— რას ვისიამოვნებ თომასთან ამის მზგავსს! ვაჟკაცი რომ შენ წინ მოიკაკვება, შიშისგან მუხლები დაუწყებს ცახცახს!.. ხა, ხა, ხა!.. შესაბრალისად შეგცქერის თვალებში ბედის გადამწყვეტს...

— კომისარს ჩალათა უნდა მიუტანო!.. — თითქოს ჩასძახა ვიღაცამ ყურში.

რომ იცოდენ, როგორ დასცინებენ მისგან დაჯაბნებულნი, რომ წარმოიდგენენ: ამოდენა ვაჟკაცი პატარა ბიჭივით მიცუნცულებს კომისარის ჩალათის მოსატანად!.. გული გადაუბრუნა ამის წარმოდგენამ.

— ფულები, ფულები, რომ განახორციელოს თავისი მიზანი!.. სად წავიდენ ეს მხდალები?..

ეხლავე გამოსცდის თავის ბედს, ჩაჯდება მოთამაშეებში... ვინ გაუბედავს, რომ მას წააგებინოს, აჩვენებს სეირს!.. მიკიტანი შემოიხედავს ფრთხილად ოთახში.

— სარდიონ, თქვენა ბრძანდებით?! როგორ ქორივით დარევიხართ ჩემს წიწილებს!..

— მე სათამაშოდ შემოვედი, ისინი კი გაიპარენ. ნუთუ ასე საშინელი ვარ?!.

— ყველანი აქ არიან. სუფთა ჰაერის გადასაყლაპავად გავიდნენ გარედ. თქვენ თუ თამაში გნებავთ, ეხლავე შემოვრეკავ იმ თავხედებს. — ორჭოფი ღიმილით ეუბნება ეშმაკი მიკიტანი.

4

მეორე დღეს თომა მიემგზავრება N სახელმწიფოს წარმომადგენელთან, რომ გამოართვას ქირა თვითმავლის სარგებლობისთვის. სინდისი არ ჰქენჯნის. ის ოცნებობს იმაზე, რომ ანაღები თანხით გაათვართოვებს თავის ქმოსნუ'ი მასალების მაღაზიას, რუსთაველის ქუჩაზე რომ აქვს. თომას ოდნავ ის აწუხებს, რომ გიორგისაც მოაწერინა ხელი ანგარიშზე და ამიტომ იმასაც წილი უნდა დაუდოს ამ ფულში, ფრთხილობდა, თორემ მარტო მას კი არ შეეძლო ანგარიშის დამზადება?.. მაგრამ ასეთი გზა სახიფათო იყო: N სახელმწიფოს წარმომადგენელს რომ თავი გამოედო და ეს ანგარიში მთავრობისთვის გადაეგზავნა, მაშინ გამოაშკარავდებოდა საიდუმლოდ გაჩარხული საქმე, და ბუღალტერიც განზე გადგებოდა. როგორ გაკვირვებით შეხედა გიორგიმ, ფულის ძითვისებაზე სიტყვა რომ გადაუკრა?!.

— უცოდველია, ეტყობა, — ჰფიქრობს თომა. — არა მგავს მე, ხელსაყრელ შემთხვევას რომ ხელიდან არ გავუშვებ... ვაი, თუ ივარა გიორგიმ, — სოციალისტი კაცია, — დამიწყო პრინციპებით ლაპარაკი, და მეც ამაღებინა ხელი ამ მოსაგებზე... თუ დასთანხმდა, მაშინ გამოადგება გიორგის

ეროვნული

„ძველი სოციალისტობა", ადვილად ვერავინ აიღებს მაზე ეჭვს, და შეხმატკბილებულთ მრავალ სარგებლიან საქმეების მოჭახრაკება შეეძლებათ.—სასიამოვნო წარმოდგენით ხელების თითებს იფშვნეტს თომა. დარწმუნებულია, რომ გიორგის დაითანხმებს...

მიჰქრის თვითმავალი და უახლოვდება თომა N სახელმწიფოს წარმომადგენლის სადგომს, რამოდენიმე წუთის შემდეგ მასთან იქნება. ჩაფიქრდა თომა: ასეთ კაცებთან ჯერ არ ჰქონია საქმე. და სიფრთხილეა საჭირო, რომ ხაფანგს არ მოჰყვეს.

— ფულის გადახდის შემდეგ ხომ არ წავა საჩივლელად!?—მსჯელობს თომა.—აქაური წესების რა იცის იმან?.. ვითომდა, რატომ არ უნდა გადაიხადოს თვითმავლის ხარჯები?!. ორი კვირა აღმა-დაღმა ატარა: საზურაეები და კამერები გასცვითა... ეხლა ხალხისაა სახელმწიფო ქონება და მას დაზოგვა უნდა..·

ეს საბუთები ფრიად საგულისხმოდ მიაჩნია და წარმომადგენელსაც ასე მოახსენებს.

ახსენდება თომას, რომ წარმომადგენელმა არც ქართული იცის, არც რუსული, არც თომას ესმის ფრანგული ენა, რომ ერთმანეთის გაიგონ. უხერხული მდგომარეობა შეიქნება: მუნჯურათ მოუწევთ ლაპარაკი! ხომ შერცხვა: უმაღლესი ცოდნით აღჭურვილ ადამიანად მოაქვს თავი და ფრანგული კი არ იცის!.. და სწუხს თომა დაკარგულ დროზე, რომ აქამდის არ მოუვიდა აზრად უცხო ენის შესწავლა. მაგრამ თავს იმართლებს;

— არ დამჭირვებია, თორემ ვერ ვისწავლიდი?.. რა გამომყვა სახელოსნო სასწავლებლიდან?.. ჩემი ცოდნით კაცი საზოგადოებაში ვერ გამოვიდოდა, მაგრამ ეხლა არავინ დაიჯერებს, რომ უთხრა, რა მცირე ცოდნით შევუდექი ცხოვრების ჭაპანის წევას.—და ის აღფრთოვანებული ღიმილით იგონებს განსაკუთრებულ უნარს თავის გამოჩენისას, ის რომ ოსტატურად ახერხებდა გამოემზეურებინა თავისი გონებრივი სიმდიდრე, მაგრამ ხსვისდა შეუმჩნევლად გვერდი აუხვია იმისთვის, რაც არ ესმოდა, არ გაეგებოდა, რომ შემდეგისთვის აუცილებლად შეევსო ეს დანაკლისი და თავი ისევ ლაღად ეგრძნო, ამისთვის იძენდა სხვა და სხვა წიგნებს, ლექსიკონებს...

თომა შედის N სახელმწიფოს წარმომადგენელთან. მას თარჯიმანი დაუხჳა, რომელიც უთარგმნის, რისთვის მოვიდა მასთან თომა.

წარმომადგენელი გაკვირვებით გამოართმევს ხელიდან ანგარიშს და უკმაყოფილოდ აცქერდება ნიშნებს.

— არ იამა.—ჰფიქრობს თომა და ელის კითხვას. თვითონაც პასუხისთვის ემზადება.

მაგრამ წარმომადგენელი უსიტყვოდ გადის მეორე ოთახში, გამოიტანს ფულს და აძლევს თომას. ანგარიშზედ აწერინებს ხელს ფულის მიღების შესახებ.

ასე ჩუმად, მგლოვიარედ მიღება ფულის არ სიამოვნებს თომას.

— შარი არ მომდოს რაიმე.—შიშობს და გადასწყვეტს, რომ ამ ფულს ჯერ-ჯერობით არ მიითვისებს, არც გიორგის ეტყვის, რომ აიღო, დაუცდის ორ-სამ კვირას; და თუ ამ ხნის განმავლობაში წარმომადგენელმა ამის შესახებ არსად განაცხადა, მერე სათრთხილო არაფერი იქნება...

5

სარდიონის მითვლემილი პატივმოყვარეობა გამოაღვიძა თომას წინადადებამ. აღარ შეუძლია მშვიდად ლოდინი იმისა, როდის მოინებებენ უფროსები, რომ დააფასონ მისი მუყაითი და სარგებლიანი შრომა. ის შეპყრობილია მხოლოდ ერთი სურვილით: დააჩქაროს თავისი წარჩინების საქმე... და როგორც კი მოიცლის სამსახურიდან, სამიკიტნოებისკენ მიიპარება ბანქოს სათამაშოდ. ბედი ულიმის: მთელი კვირის განმავლობაში დღე არ გამორევია ისეთი, რომ ფული არ მოეგოს; და უკვე დაუგროვდა იმდენი, რომ შეუძლია სასახელოდ გაუმასპინძლდეს უფროსებს. იტყვის: თითქოს სოფლიდან გამოიწერა ღვინო, სურსათი... მაგრამ უკანასკნელ დღეს სარდიონი ათასიანებს რომ გადადიოდა, დაუპატიჟებლად წაადგა თავზე კომისარი...

მეორე დღეს პაგონებ-აყრილი დასეირნობდა.., მერამდენჯერ არის, რომ უცრუვდება იმედი და წარჩინების კიბეზე ზე-ასვლის მაგიერ გაწბილებული მიწაზე ენარცხება!.

მართალი იყო თომა, რომ უთხრა: პოლიცია—მილიციაში სამსახური საშარო არისო... ეს მეორეჯერ არის, ის რომ აქ შერცხვა, მაგრამ გული მაინც მისკენ რჩება. რატომ არ დაიქცა ის დღე, მამა-მისმა სამოქალაქო სასწავლებლის გათავების შემდეგ რომ ურჩია პოლიციაში მწერლად შესვლა: "გამოიცდები შვილოო".. მართლაც გამოიცადა... მაგრამ ერთმა ოქმის დახევამ დააქვეითა სამსახურში. კიდევ კარგი, რომ ვერ დაუმტკიცეს დახევა, თორემ ციხეში გამოალპობდენ..

სარდიონს არ უნდა მაინც თავი მისცეს უბედურებას.

— გამაგდეს,—თორემ უადგილოდ დავრჩები!.. ორ კვირაზე მეტია, თომა მეპატიჟება, ავდგები და წავალ მასთან... სარდიონ გაზედავა არ დაბნეულა ცხოვრებაში და არც ეხლა დაიბნევა!...—ასე ამბობს სარდიონი, მხოლოდ გული კი არ მიერჩის, რომ თომასთან იმსახუროს, ახლოს განიცადოს მისი დიდკაცობა საკუთარ უბედობასთან.. გრძნობს, რომ მისთვის აუტანელი იქნება თომასთან ხელქვეითად ყოფნა, რომლისთვისაც არა-ერთხელ ჩაუფარებია თავში, შკოლაში რომ ერთად სწავლობდენ... ვერ წავა თომასთან.

დადის უსაქმოდ ქალაქის მტვერიან ქუჩებში. ხან ერთს, ხან მეორე მაღაზიასთან აეტუზება და ვიტრინაში გამოფენილ ნივთებს ათვალიერებს.

დაცარიელდა მისი ცხოვრება. ეხლა სანატრელად ეჩვენება დაკარგული მდგომარეობა. ყურებში უდგას კომისარიატის მოუსვენარი ხმაური, გული მიიწევს იქით, მაგრამ იქ მისასვლელი პირი არა აქვს, და სარდიონ სამიკიტნოში შეუხვევს, რომ განაგრძოს თამაშობა.

სამი დღე მთვრალივით თამაშობდა. გადაათენა ღამეები, რომ დაეწყებოდა თავს დატეხილი მარცხი, მაგრამ, აქნამდის თუ ბანქოს ქაღალდები სწყალობდა, ეხლა მათაც უღალატეს. მთელი მონაგები და საკუთარი თანხაც თოვ-

ლივით ჩაადნა ხელში. უკაპეიკოდ დარჩა. მიკიტნებმაც ალმაცერად დაუწყეს ცქერა, რომ შეიტყვეს მისი დათხოვნა სამსახურიდან. სადილ-ვახშამზე არავინ ჰპატიჟებს, სასესხებლადაც ვერ შოულობს ფულს, რომ ხელი გამოიბრუნოს ..

ბევრი არ უფიქრია სარდიონს, გაჰყიდა ჩოხა-ახალოხი, უძიროები. იმედი აქვს, ამოიგებს წაგებულს და უკეთესს შეიკერავს.

დაძველებულ ტანისამოსის ამარა რომ დარჩა, რომელსაც მყიდველი არ გამოუჩნდებოდა, მხოლოდ მაშინ მიხვდა სარდიონი, რომ მას ბანქოს თამაში არ სცოდნია, და თუ წინად სწყალობდა ბედი ეს იმიტომ, რომ პროფესიონალ მოთამაშეებს მისი, როგორც უფროსი მილიციელის, ერიდებოდათ, ეშინოდათ: თვითონაც იგებდენ და მასაც უწყობდენ ხელს მოეგო გამოუცდელ მოთამაშეებისგან, რომელნიც ყოველდღე იცვლებოდენ. ბოლოს კი ქინი ამოიყარეს სარდიონზე.

მოულოდნელად საშინელ გაჭირვებაში ჩავარდა: არც ფული, არც ტანისამოსი! ნაცნობ-ამხანაგებთან მისვლაც არ შეუძლია, რომ ფული ისესხოს!

მშიერს ახსენდება მშობლების მშვენივრად მოწყობილი ოჯახი. მამი-მისი სარდიონისთანას შეუწუხებლად ათს არჩენდა, მაგრამ შვილი სირცხვილობს შინ წასვლას და იქ მაძღრობას, აქ სიმშილს ამჯობინებს, ოღონდ მეზობლებს კი არ დაანახოს თავისი გაჭირვება.

სარდიონ დალხინების დროსაც, თავის სოფლიდან ორი საათის სავალზე რომ იყო, მაშინაც ოთხი-ხუთი წლობით არ ჩავიდოდა სოფელში მშობლების სანახავად.

— ძუნკალ ძაღლივით ხომ არ ჩავალ სოფელში,—იტყოდა ის,—კაცმა რომ ვერ გაიგოს ჩემი მისვლა. მე რომ ჩავბრძანდები მთელი სოფელი ფეხზე უნდა დადგეს... ჩემი ჩოხა-ახალოხის ნახვაზე ყმაწვილებს შურით თვალები უნდა აევსოს... ქეიფს გამართავს ისეთს, რომ საამბობლად დარჩეს საშვილიშვილოდ.. საჩუქრებით ხომ გადარევს მოყვარე-ნათესავებს... და მოაჯადოვებს მის ბედზე გაჩენილს თვალ-ჟუჟუნა გოგოს. ჯვარსაც კი გადაიწერს მაზე!.

მაგრამ ეხლა ეს ოცნება სინამდვილისგან ძლიერ დაშორებულია, რომ იგი სოფელში გაემგზავროს. ქალაქშიც კი ერიდება ნაცნობების შეხვედრას, მაგრამ ერთ დღეს თომას პირისპირ შეეჩეხა.

— რატომ არ მოდი, სარდიონ, ჩემთან? ელსმენით გავიგე კომისარიატში, სამსახურისთვის თავი გაგინებებია... ყოველ დღე გელოდი.

სარდიონი ჩაფიქრდა, რომ მოეცრუა რაიმე, მაგრამ თომას მისი პასუხისთვის არ დაუცდია, მეგობრულად გაუყარა ხელ ქვეშ ხელი, ჩაისვა თვითმავალში და გააქროლა სახელოსნოსკენ.

6.

სამი კვირა გადის, და გამგე კრინტსა არა სძრავს თავის წინადადების შესახებ. გიორგი მშვიდდება იმედ-მოცემული, რომ განსაცდელი აშორდა, მაგრამ გუშინ მუშაობის გათავების წინ თომამ სიტყვა ისროლა, რომ ხვალ გვიან მოვა სახელოსნოში, რადგან № სახელმწიფოს წარმომადგენელთან უნდა შეიაროს ფულის ასაღებად.

თომამ განგებ გააფრთხილა გიორგი, რომ გაეღიზიანებინა მისი ოცნება...

და კვლავ აფორიაქდა სულის სიმშვიდე. ღელვა მისი ეხლა უფრო მტკივნეულია. ხანგრძლივმა ნაფიქრმა დაარწმუნა გიორგი, რომ ცამეტი ათასი მანეთი მისთვის აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს... დღეს უკანასკნელი ჰიქა გატყდა, და ყიდვის ანგარიში კი არ არის.. ყველა დანაკლისებმა წამოჰყო სისინით თავი და მიშქნარი თათებით ცამეტი ათას მანეთს წაეპოტინა.

თავი ეზიზღება გიორგის. ვერც მარიკოში ჰპოვა მან გამამხნევებელი, რომ გაბედულად ებრუნებინა პირი მაცდურ წინადადებისგან, ფიქრიც კი ამის შესახებ ამოეფხვრა თავის გულიდან...

დალა-ადრიან გამოდის გიორგი სახლიდან იმ მიზნით, რომ გაუაროს ბინაზე თავის მეგობარს, კოტეს, და ცდუნების თავიდან ასაცილებლად გაუმჟღავნოს მას შეჩვენილ ეშმაკის შთანაგონები, რომლის ბოროტი ხელით გამოსკვნილი ყულფი უკვე მოედო კისერზე და ეჭირება წასახრჩობად. გიორგი დარწმუნებულია, რომ, თუ გაუზიარებს კოტეს თავის მოწამლულ ფიქრებს, ის დაუბრუნებს მას ნების სიმტკიცეს, სიმშვიდეს... მაშინ შესძლებს, თავაწეულმა ამაყად ჩაუაროს შესაცდენად გამოწვდილ ხელს. ამ იმედით გულ-შემსუბუქებული მიეჩქარება მეგობრისკენ. ზაფხულის დილის სიგრილე კმაყოფილებას ჰმატებს. თავღია, ქუდით ხელში შედის კოტეს ბინაზე, მაგრამ იქ მეზობლისგან გაიგებს, რომ მისი მეგობარი სოფელში გამგზავრებულა...

თითქოს მახლობლის სიკვდილი შეეცხადებინოთ, ისე ეწყინა გიორგის კოტეს წასვლა. თავჩაქინდრული, ხელში ქუდის ჭმუჭნით ბრუნდება უკან იმედ-გაცრუებული...

ზანტად ადის გიორგი საწერლოს კიბეზე. ამ დილას დაუსწრია მისვლა თომას და მისი კაბინეტიდან ხმა-მაღალი ლაპარაკი მოისმის. გიორგის უნდა, რომ შეუმჩნევლად შევიდეს თავის ოთახში, მაგრამ თომას დაუნახავს და უძახის. უნებურად მიდის ძახილზე კაბინეტში დახვდა, თომას გარდა, სარდიონი, რომელიც გესლიანად იღიმებოდა, და შოფერი ვანო, მტყუანივით თავჩაღუნული.

— იცით, გუშინ თორმეტ საათზე რომ გავემგზავრე აქიდან,—დაიწყო თომამ, მისალმებას რომ მორჩნენ, მაშინვე ამბავი.—ვხედავ ჩვენს საბარგო თვითმავალზე, ეს ბატონი რომ აზის,—მიუთითა შოფერ ვანოზე,—აწყვია მაგიდები, ლოგინები, ქოთნები ყვავილებით!.. ვიღაც უცნობიც უზის ვანოს გვერდით. გავაქროლე ჩემი თვითმავალი და გავაჩერე ვანო.

— „ვისია ბარგი?—ვკითხე უცნობ ჯენტლმენს.

— „ჩემი არის.

— „რამდენს აძლევთ გადატანაში?

„—ხუთმეტ თუმანს.—ის მიხვდა, ვანოს შემკრთალი სახე რომ დაინახა, საქმე ცუდად იყო..."

იქვე დავაცლევინე თვითმავალი.

— როგორ მოგწონთ!? ჩვენ გვარდიის შტაბის განკარგულებაში გავგზავნეთ, ეს ვაჟბატონი კი ბირჟაზე გამოსულა და სახელმწიფოს ხარჯზე ფულს იგებს.—აღელვებული გაიელის თომა ოთახში და ცოტა ხნის ფიქრის

ეროვნული

შემდეგ იტყვის:—ვერა, ასეთი შოფერი ჩემს საფარში ვერ დარჩება!

— ბატონო გამგევ, ჩემი გზით იყო წამოსაღები, იმან შემაცდინა, ცოტა მოყვარეც არის ის კაცი ჩემი, ხათრი ვე̂რ გაუტეხე... სირცხვილის ჭამაც მეყოფა, გუშინ მე რომ ქუჩაში განვიცადე. მაპატიეთ ეს ერთი შეცდომა.

— ყოვლად შეუძლებელია თქვენი დატოვება!—იმედის გამქარწყლებელი სიმტკიცით სთქვა გამგემ.—თქვენ დღეიდან დათხოვილი ხართ, მე რას მემდურით? ხომ გაგიგონიათ ანდაზა: „რაც მოგივა დავითაო, ყველა შენი თავითაო“. მე მძიმე მოვალეობა მაწევს: სახელმწიფოს ინტერესების დაცვა!..

შოფერ ვანოს მეტი სიტყვა არ უთქვამს. ის დარწმუნდა, რომ სახელმწიფოს ინტერესები მის ინტერესებს ეწინააღმდეგებოდა. გულმოსული შეტრიალდა კარებისკენ და გარედ გავიდა. ტუჩების ცმაცუნზე ეტყობოდა, რომ თომა ცუდად მოიხსენია.

თომა კი კმაყოფილია თავისი მოქმედებით: ხასიათის სიმტკიცე გამოიჩინა მოვალეობის ასრულების დროს! ის მოხდენილად მოუჯდება საწერ მაგიდას და ზე-მდებარე ქაღალდების ფურცვლას დაიწყებს.

გიორგი მოწამე ამ სურათის დარცხვენილად ჰფიქრობს: სასაცილო ყოფილა მისი შფოთვა, ღელვა!.. თომას უეჭველად ხუმრობით მიუცია წინადადება, თორემ კაცი, რომელიც სხვისგან ასე სასტიკად მოითხოვს სამსახურის შესრულებას, თვითონ როგორ გადასდგამს შეცდარ ნაბიჯს!?. გიორგი თავის შეცდომას იმით ხსნის, რომ ცოტა ხანია, რაც აქ მსახურობს და, ამასთან კიდევ აბნეულ საქმეების გამოსასწორებლად ხრუნვაში ჩაფლულს, არ ჰქონდა საშუალება დაჰკვირვებოდა თომას ხასიათს.

— თქვენ რას იტყვით, გიორგი, რას ჩაფიქრებულხართ? გასაგდები არ არის?

— რასაკვირველია. ეხლა რომ მკაცრად არ მოეპყრათ, ხვალ უარესს ჩაიდენს.

სარდიონს უძახიან. მიდის. გიორგიც აპირებს წასვლას, მაგრამ თომა აჩერებს.

— თქვენთან საქმე მაქვს, მოითმინეთ... ამ სიტყვებით ადგება და კარებს მოიხურავს.

— იცი, გიორგი, მე გამოვართვი ფული № სახელმწიფოს წარმომადგენელს—„შენობით“ დაუწყო ლაპარაკი, ასეთი ჩვეულება ჰქონდა, როცა მარტონი იყვნენ: და ჯიბიდან ამოიღო თომამ ბონების შეკვრა, მაგიდაზე დააწყო. № სახელმწიფოს წარმომადგენელს, შევატყვე, არ ესიამოვნა ქირის გადახდა, მაგრამ სიტყვა არ უთქვამს, ფული გამომიტანა... შენ რას ფიქრობ, გავატაროთ ეს თანხა წიგნებში?.. მე მგონია, არა ღირს. სახელმწიფოს წესთვალის მხილარეებმა რომ მიაქციონ ამას ყურადღება, შეიძლება, ზარი მოგვცდონ! „რატომ და რისთვის გამოართვით“—სულს შეგვიწუხებენ. ეხლა მეც გეთანხმები, რომ ამ ფულის აღება, მართლაც, უხერხული იყო, მაგრამ ეს უკვე მოხდა, და დაბრუნება ფულის მე არ შემიძლია. სჯობია, ისევ სანახევროდ გავიყოთ...—და თომამ თვალები მიაპყრო ბუღალტერს.

გიორგი გაინაბა საბედისწერო წამი დაუდგა.

— აქ საშიში არაფერია: ჩვენს დალოცვილ საქართველოში წარმომადგენლები ყოველდღე იცვლებიან. რომც მოხდეს რაიმე, მთელ პასუხისმგებლობას მე ვიდებ თავზე. ისე ავრევ გზა-კვალს, რომ ეშმაკმაც ვერაფერი გაიგოს... მე ვიცი, შენ გიჭირს ეხლა და უნდა ისარგებლო შემთხვევით.

— ჩემს პასუხისმგებლობას მე ვერავინ ამაშორებს თავიდან... შეუძლებელია... გავილანძღებით...

— ეჰ, გიორგი ვინ გაიგებს?! მე საიდუმლოს შენახვაში სამარე ვარ, შენიც არა-ნაკლები იმედი მაქვს.

გიორგი სდუმს და დაბეჯითებით იფშვნეტს ინგლისურ ყაიდაზე შეკრეჭილ შავ ულვაშებს.

— რაა ამდენი საფიქრალი!?—ცოცხლად წამოდგება თომა.—გავიყოთ და გავათავოთ.

უკვირს გიორგის თავისი სიმშვიდე. რად უსმენს ამ მაცდურს?.. უნდა მიათუთხოს და გავიდეს გარედ. კარები მაგრად მიაბრახუნოს. მაგრამ ის გაყინულა ერთ ადგილას და თვალს აყოლებს, როგორ ითვლის თომა ათასიანებს.

— აი აქ ცამეტი ათასია... მოიტა აქ ჯიბე.—და თომა უდებს გიორგის პიჯაკის ჯიბეში ფულს.

გიორგი ათრთოლდა და ხელი ჯიბისკენ წაიღო გაუბედავად, რომ ამოეღო ფული და თომასთვის ცხვირ-პირში მიეყარა, მაგრამ ამ დროს კარები გაიღო და კაბინეტში შემოვიდა ინჟენერი სამმართველოდან.

გიორგი ფულით გავიდა გარედ...

7.

თომა კაბინეტში ზის. პაპიროსს აბოლებს და ღია ფანჯრიდან გასცქერის ნაირ-ნაირ შენობებით ამოვსებულ სივრცეს, საიდანაც ქალაქის ნერვიული ხმაური მოისმის; და თომა გრძნობს თავს იმ ჭიდილის მონაწილედ, ქალაქის მტვერიან ქუჩებში რომ სწარმოებს, სადაც გამარჯვებულნი ვარდ-ყვავილებით შემკულნი გულზვიადად დაჰქრიან აბზინებული თვითმავლებით, ქეიფით გატაცებულნი შეჰხარიან თავის დაბადების დღეს. თომა ამ ბედით გალაღებულთა რიცხვს აკუთვნებს თავს.

ის კმაყოფილია მახლობელი დღეებით: სამი საქმე მოაგვარა! ერთი—ფული რომ მიითვისა, მეორე—ამ თანხით ძვირფასი ქონება შეიძინა № ათასეულის მნისგან, რომელიც ეხლავე შეუძლია ოცდაათი ათას მანეთად გაანაღდოს, მაღაზიას ისეთი შნო და ლაზათი მისცა, რომ ადამიანის თვალი უკეთესს ვერაფერს ნახავს! მესამე,—რაც უფრო მნიშვნელოვანია, ბუღალტერი—ტვინი მთელი დაწესებულების—მოათვინიერა... ეხლა რასაც მოისურვებს, გააკეთებინებს!.. თაფლში მასაც აკვრევინა თითი, და, რაკი ერთხელ იგემა, აწ ვერ მოიშლის...

ოცნებაში გართულს რაღაც აგონდება და შინა-ელსმენით ბუღალტერს გამოიხმობს.

— გიორგი, გესმით? მომეცით დაწვრილებითი ცნობა იმ თვითმავლების შესახებ, ჩვენ რომ ჩავიბარეთ სხვა და სხვა დაწესებულებებისაგან. რამდენია შესაკეთებელი, უვარგისი, კარგ მატარიანი და სხვა.

— ეხლავე მოგიტანთ.

გიორგის გაეხარდა თომას-მიერ ამ თვითმავლების გახსენება; ჰფიქრობს: ეხლა კი მოახდენს გამგე განკარგულე-

ბას, რომ ამათი სიები გადასინჯული და წესრიგში მოყვანილი იქნეს.

გიორგი გაფაციცებით ეძებს მიღება-ჩაბარების ფურცლებს. ჩქარობს, რომ თომას სხვა საქმე არ გამოუჩნდეს კიდევ, და ეს უბედო თვითმავლები ისევ დავიწყებას არ მიეცეს.

თვითონ შეიტანა თომასთან ქაღალდები. გადასცა და უცდის, როდის მორჩება თომა საბუთების თვალიერებას.

— „რენო“-ს მატარი გვქონია. არაფერი უნდა აკლდეს. თუმცა „ძველი“ შენიშვნად კი აქვს მიწერილი, მაგრამ „ძველს“ მიღების დროს სავარგისო თვითმავალსაც მივაწერდით ხოლმე.

— დიახ. სხვა გაურკვევლობაც არის ამ ფურცლებში. მაგალითად, სწერია: „მატარი ზოგიერთ ნაწილებ-ახსნილი“. შეუძლია, ვისაც აბარია ეს მატარი, კიდევ ახსნას მას ნაწილები და ის კვლავ „ზოგიერთ-ნაწილებ ახსნილი“ დარჩება. გამცარცველს რომ პასუხი ვაგებინოთ, ამის საშუალებაც არ გვექნება.

— ბლომად ყოფილა კიდევ მატარები! —განაგრძობს თომა ფურცლების გადახედვას.

— ამისთვის საჭიროა, ეს ქონება ხელ-ახლად აიწეროს, რომ ვინმე ბოროტმოქმედმა არ გაფლანგოს.

— კარგი, შეგიძლიათ, წაიღოთ.

— მაშ დანიშნავთ კომისიას?

— რის კომისიას?! —გაიოცებს თომა.

— ნუთუ პირველად გესმით? ასჯერ მაინც მომიხსენებია თქვენთვის, რომ ამ თვითმავლებს ხელმეორედ აღწერა სჭირია, —გულმოსული ეუბნება გიორგი.

— ჰო, მართლა. მახსოვს! მაგრამ ეხლა იმისთვის არ მომითხოვია ეს ფურცლები, სხვა ცნობა მჭირდება. კომისია სხვა დროს იყოს, დღეს არ მცალია.

— მართლა და მართლა, თქვენი მოცლა აქ რა საჭიროა! დანიშნეთ კომისიის წევრები და ისინი უთქვენოთაც გაუძღვებიან საქმეს.

— კარგი ნუ ცხარობ. წავალ ეხლავე და ხელოსანს მოველაპარაკები, გავიგებ, ვინ არის უფრო მოცლილი, რომ ის დავნიშნოთ კომისიაში. —ქუდს ხელი მოჰკიდა და წასასვლელად წამოდგა თომა.

— უეჭველად დღესვე უნდა დაინიშნოს კომისია, თორემ უეცრად წესთვალის მხილარები რომ დაგვეცენ თავზე, ორივეს პასუხისგებაში მიგვცემენ.

თვითმავლების აღწერა სრულიად არ აწუხებს თომას, თუ ეს სიები ხანგრძლივად დარჩება ამნაირად, მისთვის უფრო ხელსაყრელია, —სულ სხვა საზრუნავი აქვს. გუშინ ქართულ კლუბში ვახშამზე № ათასეულის მნემ სთხოვა საბარგო თვითმავლის მატარი უშოვა მისთვის, და თომამ ვერ გააწბილა, რადგან მნისგან მასაც უხახავს სარგებლობა.

თომამ გაიგო, რაც უნდოდა, და ეხლა მნესთან მიეშურება მატარის ფასზე მოსარიგებლად...

მცირე ვაჭრობის შემდეგ შეთანხმდენ. მნე აძლევს თომას „რენო“-ს მატარში თავის უვარგის მატარს და ზედ უთავებს კიდევ თორმეტი ათას მანეთს.

თავის შრომის დასაგვირგვინებლად თომას უნდა ისე მოაწყოს სახელოსნოდან მატარის გატანა, რომ ეჭვი არავინ აიღოს მის ხელმანკიერებაზე.

მგზავრობიდან დაბრუნებისთანავე განკარგულება გასცა: მისწერონ მთავარ სათვითმავლო სახელოსნოებს, რომ მიიღონ შესაკეთებლად მატარი „რენო“.

— გასაკეთებელი არაფერი უნდა ჰქონდეს ამ მატარს, უფროსმა ოსტატმა მითხრა. —ეუბნება თომას გაკვირვებული გიორგი, რომელიც დაესწრო ამ განკარგულების გაცემას.

ერთი გზობა განიზრახა თომამ გაენდო გიორგისთვის საიდუმლო, მაგრამ თავი შეიკავა და უპასუხა:

— მე თვითონ დავათვალიერე მატარი და ვნახე რამოდენიმე კბილბორბალა აკლია.

გიორგი მიხვდა დაგეშილი ძაღლივით, რომ პატრონი ახალ ნადირობისთვის ემზადებოდა, მაგრამ ეჭვები გულში ჩაიკლა და ჩუმად წავიდა.

თომამ ბუღალტერის გასვლისთანავე გაგზავნა შიკრიკი შოფერ გიგლას დასაძახებლად, რომელმაც მოსვლა არ დააყოვნა.

შემოდის კაბინეტში დაბალი, მაჯაგანი, გაზეთულ ტანისამოსიანი შოფერი გიგლა. თვალები ცელქად უთამაშებს. თავი უტიფრად უჭირავს.

— რას გვიბრძანებთ, ბატონო თომა ვლადიმიროვიჩ!.. მეჩქარება, ბატონო, „მაშინა“ დავტოვე, „რემონტს“ ვუშვრები.

— სხვა დროს როდის ყოფილა კიდევ, ასე რომ აჩქარებულიყავი? —ეკითხება თომა და უფროსის შესაფერი სიდინჯით პაპიროსს იღებს კოლოფიდან და პირში გაიჩრავს, გიგლასაც მიაწოდებს.

— სხვა პაპიროსებსაც გაგისვრით, —და უჩვენა გიგლამ ზეთში მოთხუპნული ხელები, —თქვენ ამიღეთ ერთი... ბიჭოს „სოლიდნი“ ყოფილა! ამ კვირაში არ მომიწევია „სოლიდნი“, ქესატობა წამომეწია. იჰ! —დაჰკრა ნაფაზი, სკამის საზურგეზე გადაწოლილმა თომამ ნელა გააბოლა პაპიროსი და წყნარი ხმით დაიწყო:

— შენ პატარა საქმე უნდა მოგანდო. მატარი „რენო“, რომელსაც აქედან წაიღებ, უნდა მიუტანო ერთ კაცს და მისგან სხვა მატარი ამავე ფირმისა წამოიღო.

— კარგი, ბატონო თომა ვლადიმიროვიჩ, დიდი სიამოვნებით! თუ გინდ ეგ წუთას... მაგრამ, ეს მითხარით, რამდენს იძლევა, არ მოგვატყუილოს...

უყოყმანოდ დასთანხმდა გიგლა. ეს პირველი საქმე არ იყო, მათ-მიერ ერთად მოქახრაკებული.

კარგად იცნობდა თომა შოფერ გიგლას, რომ ვერ მიმხვდარიყო, რატომ იწუხებდა ის თავს იმაზე, რომ იგი არ მოტყუილებულიყო.

— ძალიან კარგ ფასს მაძლევს: ძველ მატარს და ხუთი ათას მანეთს. —იცრუა თომამ.

— ყოვლად შეუძლებელია!.. თუ ჩვენი მატარი ვარგა, მოუტყუილებიხართ აშკარად, ბატონო! უარი უთხარით. მე გიშოვით მუშტარს... —განგებ შეიდვა თავზე გიგლამ, თორემ ისიც კარგად არის დარწმუნებული, რომ ასე მუქთად თომა საქონელს ხელიდან არ გაუშვებს.

— საქმე გათავებულია. —შეაწყვეტინა თომამ გიგლას

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლაპარაკი.—ხვალ დილას გეტყვი, სად უნდა წაიღო.

— როგორც გსურდეთ, ისე გაჰყიდეთ, მხოლოდ მე კი ამ საქმეში ორასი თუმანი უნდა ავიღო.—მწყრალად ეუბნება გიგლა.

— ნუთუ შენთვის საკმარისი არაა, რომ ყოველდღე ხუთი-ათი გირვანქა ბანქვინი გრჩება!?. რა გაუმაძღარი ხართ: თითსაც ვერ გაგანძრევინებთ კაცი უფულოდ. მე რომ შენს ადგილას ვიყო, ფულზე სრულიად არ დავიწყებდი ლაპარაკს. მე მოგცემ მაინც ხუთას მანეთს

— არ შემიძლია.

— პეტრეს წავალებინებ

— იცოდეთ, თომა ვლადიმიროვიჩ, პეტრე მე უფრო დამიჯერებს,— უარს ვათქმევინებ.

თომს გულს იმშვიდებს. რა საკადრისია მისთვის, რომ თავი გაუყადროს გამურულ შოფერს, მასთან კინკლაობაში ჩაებას. თომა დატკბა. წამოდგა სკამიდან დინჯად, მიუახლოვდა გიგლას, მეგობრულად დაადო მხარზე ხელი და თაფლნარევი, შემპარავი ხმით უთხრა:

— მე, კაი კაცო, ჩვენ წინაღ როდის გვივაჭრია!?. ასი თუმანი გეყოფა.

გიგლა შუახნის კაცია. ცხოვრებაში საკმაოდ „გამოქექილი„ და ტკბილი ენა ასე ადვილად ვერ აჯადოვებს მის გაქვავებულ გულს.

— ას ორმოცდაათი თუმანი!—გადაჭრით უთხრა გიგლამ და კარებისკენ წავიდა.

— კარგი.—მიაძახა თომამ უკვე გარედ გასულ გიგლას. თომა, აღელვებული გიგლას თავხედობით, მოუჯდა მაგიდას და გაზეთს მოჰკიდა ხელი, გაახსენდა: წერილი ჰქონდა დასათავებელი, მაგრამ გული ვერ დაუდო და გაგულისებულმა გაზეთი გადაისროლა მაგიდისკენ. გაზეთი ასცდა მიჩენილ გზას და შრიალით იატაკზე გაიშალა.

— ძალიან შევიჩვიე ეს ვირი!.. უყურეთ უმადურს. ფასს წინ-და-წინ მიდებს, არც კი უნდა დაენდოს ჩემს პატიოსნებას. რევოლიუციამ გაათამამა ეს ლორის მწყესები, თორემ წინად გროშს გადაუგდებდი მაგისთანა მსუნაგს და იმითაც კმაყოფილი იყო,—არც გამხელის გეშინოდა... მატარის გასაკეთებლად მიცემა საჭიროებდა წამყოლს, რომელსაც ფორმალური მხარეები უნდა შეესრულებინა. ამ მატარის გადაცვლასაც,—სურვილი აქვს თომას,—ასეთი ხასიათი მისცეს, რომ ეჭვი არავინ აიღოს. კაცი სჭირდება კიდევ... ბუღალტერი გააყოლოს?.. ის მოშინაურებულია!.. ასეთი შემთხვევა ჯერ არ ყოფილა და ყურადღებას მიიქცევს... არა და, სხვისი ხელის ჩარევა კიდევ ამ პატარა საქმეში არ სიამოვნობს თომას,

— მაშ ვის მიანდოს?—სვამს კითხვას და ყველა მოსამსახურეებზე უწინ სარდიონი გაახსენდება.

8.

გიგლა რომ გამოდიოდა თომასგან, გიორგიმ ჩაიარა ამ დროს კაბინეტთან და ყური მოჰკრა მათი ლაპარაკის ბოლოს; და ეხლა კი დარწმუნდა, რომ ახალი საქმე იჩარხებოდა... გულ-ამღვრეული მოუჯდა სამუშაო მაგიდას და მიჰყო ხელი ულვაშების ფშვნეტას.

— ბოლო უნდა მოეღოს ამ საზიზღრობას!—აღშფოთებულს ერთი აზრი უტრიალებს თავში.

— გაჩერდი, შენც ხომ მისთაგანი ხარ?—გველმა უკბინა გიორგის გულზე, და ის, სამოქმედოდ ამოძრავებული, მოთენთილად მოეშვა.

— როგორ შეებრძოლოს?—უილაჯოდ ეკითხება თავს და უმოძრაოდ განაგრძობს ერთ ადგილას ჯდომას.

გიორგის უკვირს თავისი დაძაბუნება: რამ დაუნელა, წაართვა ის სიმწვავე, სიცხარე, რომლითაც ძველად გამოსთქვამდა თავის აღშფოთებას? ის მზად არის: ძირი ამოუგდოს ამ ბოროტებას, მაგრამ თვით შეცდომილს, ლელვნაჭამს არ დაჰყვება ის სიმტკიცე და უდრეკლობა, რომელიც სჭირდება სიმართლისთვის მებრძოლს, და შეკვეცილი ფრთები ულონოდ აქვს ძირს დაშვებული. სიცოცხლეს მისცემს, რომ დაუბრუნდეს ის სულის სიმშვიდე და სისპეტაკე, რომელიც თვის წინად ახლდა. უმწეობა გონებას უბნევს...

ერთ წამს გადასწყვეტს: მივიდეს გამგესთან და პირში მიახალოს, რომ ის ქურდია. მოსთხოვს, მოშორდეს აქაურობას, თორემ... და გიორგის მხოლოდ ერთი საბუთი აქვს მისი ბოროტმოქმედების წინააღმდეგ, რომელშიაც თვითონაც მონაწილეა... ამით ვერ შეაშინებს თომას, სხვა ქურდობაზე მითითება კი, რომლის მამხილი ძაფები ხელთ არ უპყრია, თვით მას ჩააგდებს პასუხსაგებ მდგომარეობაში..

გიორგი მიმხვდარია, რომ ლაპარაკი „რენო"-ს მატარს შეეხებოდა. ნუთუ ჰყიდის?.. მაგრამ ის ხომ ჩაწერილია სიაში?!. იქნებ, ნაწილებს აცლის?.. უკანასკნელი უფრო საფიქრებელია... არ დაუშვებს ამას, კმარა!.. უნდა დაჰგლიჯოს ის ჯადო-ქსელი, რომელშიც თომამ განგებ გახლართა,—და ის განიწმინდება, ამაღლდება,.. დამცირების წუმპეში ჩაფლულს ისე მოსწყურდა გიორგის სულის გადახალისება, განახლება, ვით მალს დედის ალერსი. ბრძოლის ერთით მეჭურიბილში ტკენამოის მოკუმშა მუშტები...

9.

საქმის მწარმოებელი გაბედავა თავის ლარიბულად მოწყობილ ოთახშია, რომლის ავეჯეულობას შეადგენს მოკრიმანჭული ტახტი, ლიბავი წაკარებით რომ საშინელ ხმაურობას ატეხს; გაქონილი მაგიდა პურის ნაფცქვენებით და სხვა საჭმლის ნაშთებით; კოჭლი სკამი; მაგიდას ამშვენებს სარკის ნატეხი კბილებ-დამტვრეული სავარცხლით: ოთახის კუთხეში სდგას დაწნული კალათი, რომლის ზემოდ ჰკიდია ჭუჭყიანი პირსახოცი. სარდიონი სამსახურის შემდეგ ისვენებს მყვირალა ტახტზე პირ-აღმა გაწოლილი, გამტვერული ფეხები ზე-დაუწყვია ქვეშაგებზე.

ამ საღამოს შვიდ საათზე თომას უნდა ესტუმროს.

— მარტოკა ვარ, სარდიონ, ოჯახობა საგარაკოდ მყავს.—უთხრა თომამ.—შემოიარე ჩემთან, ცოტა ხანს ვილაპარაკოთ და შემდეგ ქართულ კლუბში გავისეირნოთ.

საკლუბო ტანსაცმელი სარდიონს არა აქვს და დაღონებულია, თანაც გულ-მოსული. საოცარი ბედი დასჩემდა: მოაწყობს თავის მდგომარეობას ისე, რომ ტანზეც აქვს, ფეხზეც, ფულიც ბლომად უყრია ჯიბეში,—გამოეკრება უცბად მარცხი, და მშვიდობით კეთილ დღეობავ!.. და ეხლა თავმდაბლად თომას უნდა ეახლოს, თომას, რო-

მელიც ვერც სწავლით, ვერც გვარიშვილობით ვერ სჯობია: სარდიონი ძველი აზნაურიშვილია, მათი გვარის ვაჟკაცობა განთქმულია მთელ სამეგრელოში; თომაც აზნაურია, მაგრამ იგი არც კი იხსენიება თავმომწონე აზნაურებში... მაგრამ რა დროს შეესწრო: ეხლა არც აზნაურობა ფასდება!..

— ათსუს, სარდიონ, შენ საწერლოში უნდა იჯდე, საცოდავად აწრიპინებდე კალამს და თომას შორიდან შესცქეროდე, ის ჩალათით ხელში, დიდკაცურად როგორ დააქროლებს თვითმავალს ხან ერთ, ხან მეორე სამინისტროსკენ..

არ დასთანხმდებოდა სარდიონი თომასთან მუშაობას, რომ არ ეგრძნო მისი თავმდაბლობა და მეგობრული მოპყრობა.

სარდიონმა სამსახურში მისვლის პირველ კვირეებშივე შეამჩნია, რომ სახელოსნო—საფარში ქურდობა ხდებოდა, მაგრამ სდუმდა და თვალ-ყურს ადევნებდა აქაურ ყოფაცხოვრებას, რომ კარგად გარკვეულიყო სინამდვილეში და შემდეგ მან იცოდა!..

სარდიონი აღშფოთებულია, რომ ხედავს: ჯიბეებს ისქელებს თომა და ყოველგან მაინც კარგი პატივი და მილება აქვს, უნდა თვითონაც ისწავლოს ეს ხერხი, რომ მონაწილე გახდეს ამ სარგებლიან საქმიანობის. ის უცდის ხელსაყრელ შემთხვევას.. ორი თვის ლოდინის შემდეგ ძლივს მოვიდა სასურველი წამი: გამგემ დაჰპატიჟა, და სარდიონმა იგრძნო, რომ „საქათი" იყო მოსაწყობი...

მეზობლის ოთახში კედლის საათმა ექვსჯერ დარეკა. უნდა გასწიოს, თომასთან რომ დანიშნულ დროზე იყოს. დგება სარდიონი ლოგინიდან, ერთხელ კიდევ გადაავლებს თვალს ტანისამოსს, უკმაყოფილოდ წამოავლებს ხელს თავის შეხუნებულ რუსულ ქუდს და მიდის...

შორიდან დაინახა სარდიონმა თომა აივანზე გადმომჯდარი. რომანს ჰკითხულობდა. თომას უყვარდა სიტყვა-კაზმული მწერლობა და დღე დაკარგულად მიაჩნდა, ცოტა რამ მაინც რომ არ წაეკითხა ამ დარგიდან. დიდი სარგებლობა მოუტანა ამ ჩვეულებამ. მისი მცირე ცოდნა გააფართოვა, გადაუშალა ახალ-ახალი ჰორიზონტები, გაუმდიდრა და გაურანდა ენა, მისცა ინტელეგენტის ზნე და ლაზათი.

კარების კაკუნზე ძირს იხედება თომა.

—ოჰ, სარდიონ!—ჩასძახებს აივნიდან.—ეხლავ გაგიღებ. მარდად, მაგრამ საკმაო სიდინჯით, რომ თავისი „უფროსობა" არ შეელახა, წამოდგა თომა კარების გასაღებად.

— შვიდი საათი შესრულდა, და ვიფიქრე, არ მოვა-მეთქი, რომ შენი ხმაც გავიგონე,—სწორედ გერმანელი ყოფილხარ!

მუსაიფით შევიდენ სასადილო ოთახში, სადაც დარაბები დახურული იყო, რომ სიცხისაგან დაეფარათ ოთახი, ბნელოდა შიგ, მაგრამ სარდიონმა მაინც გაარჩია ძვირფასი ჩუქურთმიანი ჰურქლეულობის განჯინა, გაშლილი სასადილო მაგიდა, ზედ ჩაის მოწყობილობა, ყველი და თეთრი პური...

„ჩინებულად სცხოვრობს!"—ასკვნის თავისთვის სარდიონი და გადაწმენდილი ტკბილი შეხვედრით ხასიათი ისევ ელრუბლება.

— მშვენივრად ყოფილხართ მოწყობილი!—გამოსთქვა სარდიონმა თავისი ფიქრი, აივანზე რომ დასხდენ.

უცბად ვერ მოისაზრა თომამ რა მოწყობაზე ელაპარაკებოდა სარდიონი, მოგვიანებით მიხვდა.

— ხოო, მაგრამ ჯერ კიდევ ბევრი მიკლია. ეხლა პიანინო მაქვს საყიდელი. ბავშვები არ მისვენებენ, სული შემიწუხეს.

— „პიანინოს საყიდელი ფულებიც აქვს!"—შურით გადაჰხედავს სარდიონი ბედით განებივრებულ თომას და მისი გარეგნობა თვალში შეეჩხირება.

— „რასა ჰგავს ეს გლახა?—ამცირებს სარდიონი.—ქერა წყალ-წყალა თვალებით. მხრებამდის ძლივს სწვდება.—თვითონ მაღლიდან დაანათებს ხოლმე მაყვალივით შავ თვალებს.—როგორ ჩამობარდნია ულვაშები? არ უგავს ჩემს ვილგელმივით აწკვერტილ ულვაშებს?".

— ფრთხილად გაიხედე პირდაპირ ფანჯრისკენ. როგორ მოგწონს ეს გოგონა?—აწყვეტინებს თომა სარდიონს ჩუმ შედარებას.

სარდიონმა დაინახა ფანჯრის ფიტონზე დაყრდნობილი გაფურჩქვნილი კოკორი, 17—18 წლისა, რომლის უმანკოება, ახალგაზრდობა ანდამატივით იზიდავდა კაცის გულს.

— ბედნიერი ხართ, თუ ყოველ-დღე უცქერით მაგ ტურფას!

— მზერაა, კაცო, ბედნიერება?! არა, ამისგან იგი შორს არის...—ვნების ტალღებმა თვალები აუციმციმა თომას და მან თავშეკავებით ჩაიცინა.

— მე რომ ვსთქვა, შეპატივება კიდევ,—უცოლშვილო კაცი ვარ, თქვენ კი...

— ცოლშვილიანს, შენი აზრით, პირის გემო არ უნდა ჰქონდეს ..მეც ვიყავი ერთგული ქმარი, მაგრამ ამ ბოლო წლებში ავიწყვიტე თოკი.., როგორ უნდა გაუძლოს კაცმა ცდუნებას, როცა ასეთი თვალ-ყუეუნა უდგას წინ.

— გეტყობათ, თომა, მოსკოვის კაფე-შანტანებში არ ყოფილხართ. გადასარევი გოგოებია! ეს რაა იმათთან!.. მახსოვს დაშიშვლებულებს წიწილებივით რომ შემოვისხამდი გარშემო...—ნერვიულად ჩაიცინა სარდიონმა და ნდომით გაიწოდინა.

— მოსკოვში შენ რა გინდოდა?—გაკვირვებით ეკითხება თომა.

— ომის პირველ წლებში სპირტს ვზიდავდი მალულად. მოგებიანი საქმე უკეთესი არ იფიქრო!—თავმომწონედ ამბობს სარდიონი.—გამითოვდა ფულები.

— მერე, რატომ გაანებე თავი?

— შიდა-რუსეთში ჩემი წლისანი გაიწვიეს ჯარში, და მე საქართველოსკენ გამოვეშურე თავის გადასარჩენად...

მოგონებამ წაიღო სარდიონის ფიქრი: საქართველოშიც განაგრძობს ვაჭრობას, მაგრამ ეს ისეთ შემოსავალს არ იძლევა, როგორც მოსკოვს მგზავრობა სპირტით. მიჩვეული ფულის ფლანგვას ვერ შეუზომავს მოსავებს ხარჯსა, და სამოცი ათასი მანეთი, რომელიც ჩამოჰყვა რუსეთიდან; ნელ-ნელა ჩაელევა ხელში... და ის გაჭირვებული მიადგება მილიციის კარებს..,

მილიციის გახსენებამ ახალი იარები გაუხსნა. თავის უბედობაზე გულს მოდის. თვალები სიბრაზის ცეცხლით ენთება: ის, რომელსაც უნახავს ცხოვრება, ეხლა თომასთან უნდა იყოს საქმის მწარმოებლად და მის ხუსტურუკს მიჰყვებოდეს?!.

— „სარდიონი ყოფილა, და მე კი ვერ მოვახერხე მოსკოვის ნახვა, რომ ერთხელ მაინც გამენავარდა"—გაიფიქრა უკმაყოფილოდ თომამ და ლამაზისკენ გაიხედა, მაგრამ ის წასულიყო.

— გამოჩნდება გასალიზიანებლად და იმ წამსვე მიიმალება.—გაწყრა თომა.—მაგრამ ეს ქალი შესადარი არ არის X-თან.—დაასახელა სახელი და გვარი.—მთელ საქართველოში განთქმულია მისი სილამაზე. მრავალი ლექსი დაწერილა და იმღერიან იმის მშვენიერებაზე... ომიანობის პირველ წლებში ფრონტზე ვარ, ვცხოვრობ ერთ მიყრუებულ სადგურზე...—და დაიწყო თომამ გრძელი ამბავი: ის შეხვდა აქ ამ ცნობილ ლამაზს. გაიცნო. უბინოდ დარჩენილს მისცა ბინა. მოთხრობა დაასრულა იმით, რომ მშვენიერი დაიმორჩილა..

უსმენს სარდიონი საინტერესო შემთხვევას და ჰკვირობს, როგორ სწყალობს ზოგიერთს ბედი!.. მისი ღირსებები კი დაუფასებელი რჩება.

შებინდდა. მთების გრილმა სუნთქვამ გადაუარა გახურებულ ქალაქს, და თომა კიდევ იწყებს ამბავს თავის არშიყობის მატიანედან.

სხვა დროს სიამოვნებით მოუსმენდა სარდიონი თომასავით ენაწყლიან მოამბეს, მაგრამ დღეს ამის ხასიათზე ვერ არის. გარკვეული მიზნით წამოვიდა თომასთან, დარწმუნებული, რომ საქმეზე მოელაპარაკებოდა. იგი ზღაპრებს მოუყვა!.. ნუთუ მხოლოდ ამისთვის დაიბარა? განა სხვა ვერავინ ნახა, რომ თავი მასთან გაერთო?.. ცოტა ჰყავს წარჩინებულ პირთა შორის ნაცნობ-მეგობრები, რაღა მაზე მოიცალა?.. თუ თავისი არშიყობის ისტორიის მოსასმენად დაიბარა, სარდიონ ადგება და წავა, თავს ისე არ დაიმდაბლებს, რომ საათობით უსმინოს მის წილადობილოს.

თომას სრულიად არ ეტყობა, რომ სურვილი ჰქონდეს საქმეზე მოლაპარაკება დაიწყოს და განაგრძობს ამბავს. სარდიონი ჯერ კიდევ აჩვენებს თავს, თითქოს დიდი ხალისით უსმენდეს, მოუთმენლობით კი სული ყელში ებჯინება, წინადადების დათავებას უცდის, რომ ადგეს და გამოემშვიდობოს..

თომამ დაათავა მოთხრობა და ზედვე მოაბა:

— ეხლა კი დროა, კლუბში წავიდეთ.

სარდიონს თავისი დაკერებული შარვალი და დანგრეული ჩექმები დაუდგა თვალწინ.

— მე არ ვფიქრობდი, კლუბისკენ თუ აპირებდით წასვლას, და შინაურულად ჩავიცვი.

— კარგად გაცვია, კაცო.—სთქვა თომამ და ახედ-დახედა სარდიონს, მაგრამ დათვალიერების შემდეგ მისი დაჯერება არ განუგრძელია.

— მაშ აქ ახლოს წყნარი რესტორანი მეგულება, იქ შევიდეთ და ცოტა წავივახშმოთ.

ეს დაპატიჟებაც არ სიამოვნობს სარდიონს. თავის მხრით უნდოდა დაევალებინა თომა, რომ შემდეგ სურვილისამებრ ესარგებლა ახალი მდგომარეობით. ეხლა კი უკუღმა ხდება. სარდიონი უარობს, რომ მას არ სცალია, უნდა წავიდეს.

— დამიცადე მაინც, ერთათ გავყვეთ.—ოთახში შედის თომა ტანზე ჩასაცმელად..

რესტორანის ელნათურით განათებულ პატარა ბაღში სხედან განმარტოებით სარდიონი და თომა. მათ მოშორებით ზის უცნობი ქალ-ვაჟი, რომლებსაც საჭმელი ხელუხლებლად უდევთ წინ და წყნარად, გატაცებით საუბრობენ.

ცოცხლად შემწვარ წვადზე დალეულ კახურის შემდეგ სარდიონი ქეიფზე მოვიდა. კარგა ხანია,—რესტორანში არ შესულა და მოაგონდა ტკბილი დღეები, ის რომ უფროს მილიციონერად იყო.

— მიკვირს, თომა, შენ როგორ საუცხოვოდ წაუძეხ შენს ცხოვრებას.—ამოიბა ენა სარდიონმა და „შენობით" დაუწყო ლაპარაკი გამგეს.—გახსოვს, სასწავლებელში რომ ვიყავით, წუღებიდან თითებ-გამოვარდნილი დავრბოდით?..

— ყველაფერი მოხერხებაზეა, ჩემო ძმაო, დამოკიდებული. შემთხვევაც ხელიდან არ უნდა გაუშვა.

— ყველაფერს ბედი უნდა, თომა.—გულდაწყვეტით ამბობს სარდიონი.

— აი ჩვენთან ჰყრია უსარგებლოდ დამტვრეული თვითმავლები. იმის გაკეთების და მოხმარის შნო ჩვენს მთავრობას არა აქვს. შენ რომ კარგმა მეგობარმა გთხოვოს, გადამიყვალე თქვენი მატარი ჩემს მატარზეო, რომელიც მას არ გამოსდგომია,—ეტყვი განა ამაზე უარს?...

— თუ არაფერი დამიშავდება, დიახაც არა,—გამოტეხით უპასუხებს სარდიონი. შეატყო პოლიციური ალღოთი, რომ ეხლა „საქმე" იწყებოდა.

— ერთი ძმა-კაცი შემომიჩნდა, რომ გადაუცვალო... მეც ვერ უთხარი უარი, ნაპურმარილები ვართ... ხვალ მინდა გაუგზავნო „რენო"-ს მატარი, და ის მაგიერს იძლევა. სხვასაც დავავალებდი ამის შესრულებას, მაგრამ შენ ყველაზე უფრო გამოცდილ ადამიანად მეგულები. მარტო შოფერს რომ გავატანო, არ მინდა... რას იტყვი, სარდიონ?

— ეს, ბატონო, ადვილი სამსახურია!—უპასუხებს შეზარხოშებული სარდიონი. ჯიუტ შოფერივით არ მოუთხოვია ჯილდო. უხვი ვახშმის შემდეგ როგორ ალეძრიოდა ამისთვის ენა?.. სხვა დროს ორკეცად აინაზღაურებს თავის ნაშრომს. ჯერჯერობით საკმარისია, რომ გამგესთან „შინაური კაცი" გახდა. აწ მასაც ეხსნება ხელები და თავშეკავება იმან არ იცის. მის წინ გაშლილ ახალ ასპარეზზე მაინც მოიჯერებს გულს. იმედის ვარდებით მოექარგა მომავალი. გრძნობით აღვსილი სარდიონი იღებს ქარვის ჰიქას და

— ჩვენი გამარჯვების სყოს!—შესძახებს თომას და ჰიქას ჰიქაზე მიუკაკუნებს.

— კიდევ ბოთლი!—გასძახებს თომა მსახურს

10

ძლიერ ცუდ გუნებაზე დაბრუნდა თომა მთავარ სამმართველოდან, სადაც დაბარებული იყო. უფროსს მისალმე-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ბაზე პასუხიც არ მიუცია. შევიდა თუ არა მასთან, კითხვით მიმართა:

— როგორ გაბედეთ N სახელმწიფოს წარმომადგენლისგან ფულის აღება? ვინ დაგავალათ?..

— ბატონო, მომეცით ნება, მოგახსენოთ. ჩვენი ქვეყნის გაჭირვებული ფინანსიური მდგომარეობა მამოძრავებდა მე,—გადამედგა ასეთი ნაბიჯი.

— თქვენ რა გამოძრავებდათ, ეს ჩემთვის სრულიად საინტერესო არ არის! თქვენი თავის-ნება მოქმედებით მე დღეს სასტიკი შენიშვნა მივიღე მინისტრისგან.

დიდ ხანს ესაუბრა თომა უფროსს, თითქოს დააჯერა კიდეც თავის ნამოქმედარის მიზანშეწონილობაში, მაგრამ უფროსი მაინც ითხოვდა ყველა საბუთებს ამ საქმის შესახებ, რომლებიც ფულთან ერთათ უნდა წარედგინა სამინისტროში.

ელდა დასცა თომას ამ მოთხოვნამ. საიდან მოიტანოს საბუთები, რომლებიც ქვეყნად არ არსებობენ?.., თომა მაინც შეპირდა საბუთების მირთმევას.

ოცი წელია, რაც მსახურობს თომა. ბევრი საქმე მოუქახრაკებია, მაგრამ ბნელ მუშაობაზე არასოდეს შემოსთენებია. ეხლა კი დაუდგა განკითხვის დღე! ამდენი ხნის ნაშრომი, საზოგადოებაში დამსახურებული პატივისცემა, საქმიანი კაცის სახელი,—ყველაფერი ნიავდება ოციოდე ათასი მანეთის მითვისებით. სიმართლეა ეს?!. სახელოსნოში თომა ისე ჩქარა მოსრიალდა, გზაში ყოფნა არც კი უგრძვნია. აზრთა უიმედო წყვეტებისგან თავში საშინელი ქარბუქი უტრიალდება. ნიადაგი მის გარშემო ცეცხლის ენებით მოიფინა, რომლებიც ხან სად და სად ამოყოფდენ თავს ყაყაჩოსავით და ტანისამოსზე ედებოდენ, ალმურს უნთებდენ. თომა თვალებ-დაჭიმული ეძებდა ბილიკს ცეცხლოვან ყვავილნარიდან თავის დასაღწევათ, მაგრამ ამაოდ,—ვიღაცას ბოროტ ხელს წინდახედულად ყველა გზები შეეკრა.

— რანაირად აღადგინოს საბუთები?.. კიდევ ახალი სიყალბე ჩაიდინოს?.. წიგნებშიც უნდა გატარდეს!

მოუსვენრად ბოლთასა სცემს თომა თავის კაბინეტში. უეცრად ახსენდება, რომ პასუხს მარტო ის კი არ აგებს: ბუღალტერიც თანამოზიარე მისი ბედის და თომას იმედი მოეცა, იქნება, მან მოისაზროს ხსნის საშუალებაო.

გიორგი მხიარულად შემოდის კაბინეტში. იგი დარწმუნებულია, რომ კომისიის დანიშვნის შესახებ მოსალაპარაკებლად მოიხმო თომამ.

— მე გამოვარკვიე, ვინ დავნიშნოთ კომისიაში.—მიახარებს გიორგი.

თომა, რომელიც უმიზნოდ გაიცქირებოდა ფანჯარაში, მოტრიალდება გიორგის ხმაზე.

— კომისიას მე და შენ, მგონი, მეტეხის ციხეში დავნიშნავთ.—თავის მხრითაც აამებს თომა გიორგის და ყველაფერს დაწვრილებით უამბობს.

გიორგი უსმენს და გაგონილს არ უჯერებს. თავი სიზმარში ჰგონია.

— მართალს ამბობ?—ეკითხება გაშტერებული.

დუმილია. პასუხს თავის დახრით აძლევს თომა.

— თავი დაიღუპე და მეც დამღუპე!

— ერთი მეორეზე ჩივილის დრო არ არის. უნდა გამოვნახოთ ღონისძიება, რომ უსიამოვნო მდგომარეობას თავი დავაღწიოთ. ფულის გადახდას მე ვკისრულობ, შენ იმ წიგნებს მოუხერხე რაიმე.

— წიგნებს?!—ეკითხება გიორგი, ამოიოხრებს და ღრმად ჩაფიქრდება.

თომა სულ-განაბული ადევნებს თვალს მისი სახის გამომეტყველებას, იჩქარის, გიორგის თქმამდის ამოიკითხოს სახეზე მისი გადაწყვეტილება.

გიორგისთვის თავიდანვე ნათელი იყო, რომ ამ ოპერაციების წიგნებში გატარება ეხლა შეუძლებელია: და ის ამაზე სულ არ ჰფიქრობს, დამღუპველი ცამეტი ათასი მანეთის გასუქებული ნიშები ეჩხირება მის სივრცეში მიპყრობილ თვალებს. იმ ფულით ნაყიდი შარვალი, რომელიც აცვია, გახურებულ შანთივით ედება ტანზე. ლურჯი ფერის წელზედა, ცოლს ხომ უყიდა, დაფრიალებს მის ცხვირ-წინ.

— „პირველად რომ გაგიცანი, ლურჯი წელზედა გეცვა, მარიკო. როგორ გიხდება!.. პირველ ჩვენს შეხვედრას მაგონებს".

— ეხლა რას გაგონებს?—ეკითხება ნიშნის გებით თავს.— ღირსების ახდას, ამხანაგების დაკარგვას, გარიყვას ცხოვრებისგან!..

უმძიმს გული. დე, გასკდეს მიწა და ჩაიტანოს!—აქიდან გასვლა არ შეუძლია. უნებლიედ სკამისკენ მიიწევს და დაღლილი ჩამოჯდება ზედ, გარეტიანებულ თავს იდაყვებს აყრდნობს.

თომა შესცქერის გაფაციცებით. ელის გიორგისგან იმედის სხივს, მხოლოდ წყარო იმედისა საიმედო ნიშანწყალსაც არ ატარებს.

— გიორგი, ამოიღებ შენ ხმას?—გულმოსულად ეკითხება მოთმინება დაკარგული თომა.

— ეს საქმე შენ ისე დაიწყე, რომ მე არ დამკითხებიხარ; ეხლაც იმნაირადვე დაასრულე.

— შენ გინდა ხელი დაიბანო?!—ამ შესაძლებლობამ მთლად აუბნია გონება თომას.

— რომ შემეძლოს, მაგრამ, სამწუხაროდ, იმ ანგარიშზე მეც მიწერია ხელი.

თომას გულს მოეშვა, თითქოს ამაზე ყოფილიყოს დამოკიდებული მისი ხსნა.

— მაშ რა ვქნათ?.. წიგნებში არსად ჩაიწერება?

— მთავარი დავთრები, მოგეხსენება, სახელმწიფო წესთვალის-მიერ ფურცლებ-დათვლილი, ძაფზე აცმული და მათი ბეჭდით დალუქულია. არც ამოხევა, არც ჩამატება ფურცლის არ მოხერხდება.

— მივაწეროთ, კაცო, როგორმე სადმე დავთარში...—არ ჰკარგავს თომა იმედს.

— დღევანდელი რიცხვით შეიძლება.

ორივე პირშეთქმულებივით იღებენ მაგიდაზე მდებარე ვერცხლის სათუთუნედან პაპიროსებს და ნაფაზს ნაფაზზე დაჰკრავენ... გიორგი განაგრძობს ჯდომას და სათუთუნეს ნაკეთობას ათვალიერებს, თომა ტოკავს ოთახში. ბაგეებს იკვნეტს.

— უფროსმა მკითხა, რატომ არ არის ეს ფული წარდგ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნილი სამმართველოში... ამ დღეებში წესთვალის მხილარებიც გვეწვევიან. მხილარმა გივიშვილმა გადმომილაპარაკა ქართულ კლუბში: „გადაღმა კვირაში თქვენი სტუმრები ვართო“... რას გაჩუმებულხარ? მაშ ხსნა არ არის?

— სანამდის ბუღალტერიის წიგნები არსებობს, ხსნა არ არის!

— წიგნები!?—იმეორებს თომა და... რაღაცა აზრმა სახე გაუცისკროვნა. უცბად მოჰყვა ისტერიულ სიცილს.

— რა მოგივიდა, კაცო?.. დამცინი, თუ რა ამბავია?— ეკითხება გაოცებული გიორგი.

— დავთრები საწერლოსთან ერთად დაიწვება!—ყურში უჩურჩულებს თომა და კვლავ ხარხარს მოჰყვება.

გიორგი თვალებ-დაჭყეტილი უცქერის თომას სულთქმა შეკავებული. ვერაფერი მოუსაზრებია... იმასაც ჰფიქრობს, რომ იქნებ, ხუმრობს თომა, და არავითარი საფრთხე არ მოელის მათ, ასეთ კარგ გუნებაზე რომ დადგა ის. არ შეარჩენს თომას ამნაირ ოინს!..

თომა დამშვიდდა. არავის რჩევა-დარიგებას აწ აღარ საჭიროებს. უკვე მზადა აქვს სამოქმედო გეგმა, რომელსაც განახორციელებს. ვინ დაუდგება წინ?!. თომამ ყოყმანი არ იცის!

— გიორგი.—ხელმეორედ ეძახის თომა თავჩაქინდრულ ბუღალტერს.—კაცო, ასწიე თავი. არც ისე საშინელია ჩვენი მდგომარეობა, შენ რომ გეჩვენება. ხსნის ჯვარი უკვე ხელთა მაქვს. დამიგდე ყური.—სკამს წაიღებს და პირისპირ დაუჯდება გიორგის და ჩუმად დაუწყებს ლაპარაკს:

— წარმოიდგინე, შენ ანგარანში მუშაობ საღამოობით, ვთქვათ, საჩქაროდ უნდა შეადგინო საავანსო ანგარიში. აქვე დგას ორფეხიანი ბანჭვინიანი ბიდონი. ბანჭვინის ანგარანში შენახვა არავის გაუკვირდება' სამ საათს შემდეგ, როცა საწყობი იკეტება, აქ ხშირად დაგვიდგამს ბანჭვინი სათადარიგოდ, მოულოდნელ საჭიროებისთვის, მუშაობის დროს ნავთის ნათური აფეთქდება. იმას მაგიდიდან გადმოვაგდებთ. უცბად გაგვახსენდება, რომ აქ ბანჭვინი არის. ალი ედება ბიდონს, რომელსაც ქაღალდი ხურავს თავზე. ბანჭვინს რომ ცეცხლი გაუჩნდეს, დალუპვა აუცილებელია. შენ გარბიხარ გარედ ყვირილით: „ცეცხლი, ცეცხლი“!.. ჩვენ საყვარელ დავთრებს კი ედება ალი!—ჩურჩულით ათავებს აღფრთოვანებული თომა და ხელს ჰკიდებს გიორგის მაჯაზე, რომელიც არც კი ჰფიქრობს ხელი გაუწოდოს.

— მოშორდი აქედან!—თომას ხელის მოკიდებისგან გველ-ნაკბენივით წამოვარდება გიორგი ფეხზე.—მე მონაწილე ამ ახალ ბოროტმოქმედების, იცოდე, არა ვარ... არ მაკმარებ, რაც ჩავიდინე, და ეხლა გინდა, სულიან-ხორციანად ეშმაკს მივსცე ჩემი თავი!?. გაიგე, არ მინდა!.. განა მიეცემა კი დასასრული შენს ბოროტმოქმედებას?.. ხვალ ის გამოჩნდება, შენ რომ „რენო“-ს მატარი გაიტანე სახელოსნოდან სარდიონის დახმარებით, ვითომდა გასაკეთებლად წაიღეთ და უკან კი დააბრუნეთ იმის მაგივრად სრულიად უვარგისი!.. ვერ შევნიშნე, გგონია?.. ისარგებლე იმით, რომ მატარის რიცხვადი არც სიაში, არც დავთარში იყო აღნიშნული. გათავდეს ეს თამაში!.. მეც დავიღუპები, მაგრამ შენც თან გადაგიყოლებ... ბატონო თომა, მე ესეც შემიძლია.—და გიორგიმ ისე ღონივრად დაჰკრა მაგიდაზე მუშტი, რომ ზე-მდებარე ყველა ნივთები აიცეკვა.

თომა გარინდებული უცქერის გიორგის სისხლმორეულ თვალებს და ატყობს, რომ გიორგი ისეა აღტყინებული, რომ, თუ ის კიდევ გაალიზიანა, საქვეყნოდ აღიარებს საიდუმლოს, გამოკეთებულ საქმეს ჩაუფუშავს. თომამ გიორგის დასამშვიდებლად ამჯობინა თვალიდან მოშორებოდა.

11

გიორგი გონება-აფორიაქებული ველარ განაგრძობს მუშაობას და სახლში მიდის. მახლობელ ქუჩის მოსახვევიც არა აქვს გავლილი, რომ შინ წასვლასაც გადაიფიქრებს. მარიკო რომ დაინახავს მის აშლილ სახეს, დაუწყებს გამოკითხვას, ჩაძიებას: „რა მოუვიდა, რა დაემართა?“ გიორგის კი მუსაიფის თავი არა აქვს... ქალაქის განაპირა უბნისკენ გადაუხვია, რომ მარტოკა დარჩენილიყო დაუდგრომელ ფიქრთა ხროვასთან..

შემოდგომის ქარი შეწუხებულად ჰქრის. ხან ქოხის სახურავზე გაუსვამს ლეკურს, ხან ღმუილით შუხარში ჩაიყურყუმელავებს. გიორგის რომ დაინახავს პალტოში გახვეულს, თავზე ქუდ-ჩამოფხატულს, ჩქარად მიმავალს,—გაშლის ფრთებს და რუხ ქუჩაზე ძალგულოვნად გაფრიალდება, იბოლ მგზავრს თან წაიტაცებს, მაგრამ მსწრაფლ სტოვებს, თითქოს სურს დაასწროს მყუდრო ბინის მონახვა და მტვერის სვეტს უკან გაიყოლებს, უცბად შესდგება მინდვრის პირად და შეშლილივით დაიწყებს ტრიალს. უჩინარ ხელებზე ფერ-დაკარგულ ქაღალდის ნაგლეჯებს აიცეკვებს... ჩამობნელებულ ცაზე მოპირქუშული უზარმაზარი მღვევბი მიილტვიან შურის საძიებლად თვალში ამოღებულ უცნობ მხარისკენ. შუადღე არის, ისე კი ბნელა, თითქოს ახალ-შეღამება იყოს, სევდიანი ბუნების ცქერამ მთლად დაუხურა გიორგის გული, თავი უმძიმს ფიქრთა ორომ-ტრიალით. ელვარე აზრი აზრს სცვლის და ცეცხლის სავარცხლად ტვინსა ედება, და ველარ არჩევს ავსა კარგისგან. ველარა მსჯელობს. სურათები სურათებსა სცვლის შეუჩერებლად:

... ცეცხლი მოედო საწერლოს, ავარდა ალი და თავისი ცხელი ენით ფანჯრის მინები ალოკა. მუშები გამოსცვივდენ სახელოსნოდან. შეიქნა ირგვლივ ყვირილ-ხრიალი. ყველა იძლევა განკარგულებას: „წყალი გვიშველეთ“, „ეკიბე აქეთ“, „გამოიტანეთ ჩქარა ქონება“...

... ველარ მოასწრეს დაწვა. ხვალ დილით მოდიან სახელმწიფოს წესთვალის თანამშრომლები... ძლიერ ცდილობს თომაც, თვითონაც, რომ დაუბნიონ იმათ გზა-კვალი, დრო გაიყვანონ, მაგრამ ვერას გახდენ, ვერ მოატყუეს... აღმოაჩინეს ფულის მითვისება, ოქმს უყენებენ. თომა ხრიკებს მიმართავს: „აქ რაღაც შეცდომაა!.. დღეს დაღლილი ხართ, ხვალ დალაგებით განვაგრძოთ ძებნა და კვლევა საბუთების“. არ გადის ხერხი... თომა გაიხმობს გივიშვილს გარედ. სურს გადიბიროს თავის მხარეზე... მეორესაც ჩუმად რაღაცას ესაუბრება.,. ყოველი ცდა უნაყოფოა,—ველარ მიჩქმალა მან ბოროტება... ოქმი შესდგა.

თომა უარობს ხელის მოწერას. მხილარები მიდიან ალშფოთებულნი... დავიღუპეთ!..

... გიორგის იჭერს მილიციელი. ჩასვეს უკანასკნელად თვითმავალში და გააქანეს მეტეხისკენ თომასთან ერთად... და მარიკო სტირის ცხარედ, გულამოსკვნილი, ისე მწუხარედ, როგორც მაშინ, როცა შეიტყო, რომ მისმა ქმარმა ფულები მიითვისა: იგი მოსთქვამდა მაშინ ისე, თითქოს მიცვალებული ჰყოლოდეს სახლში, რომლის დამარხვასთან ერთად იმარხებოდა მისი რწმენა და იმედები...

... ცეცხლმა ანგარანის სახურავში ამოჰყო წითელი ენა და ნიავზე გველივით დაიწყო თავის ქიცინი. ჰხედავს კარიდან საშიშარ წიგნებს, რომ იფერფლება და იმარხება მათი საიდუმლო... თვალთმაქცობს გიორგი: ღელავს, დარბის, ჰყვირის, რკინის ჯოხს ეძებს, რომ დავთრები, საბუთები გადაარჩინოს. უნდა ცეცხლში შეიჭრას იმათ გამოსატანად,—არ უშვებენ. ის ილაჩძლება... ხა, ხა, ხა! როგორ ატყუილებს მაყურებლებს! გამოიტანს კი არა, პირიქით ცეცხლს შეუკეთებს...

... გიორგი არ ანებებს თომას ღაწვას. უდარაჯებს, უშლის ხელს, რომ არ წაუკიდოს შენობას ცეცხლი... ვერ წარმოუდგენია, როგორ დაეცეს, გათახსირდეს იგი ამრიგად, რომ ერთი ბოროტების დასაფარავად ჩაიდინოს მეორე, პირველზე უარესი... პირველი შეცდომაც ლოდად აწევს გულზე და რომ აგონდება, სირცხვილის ოფლში იწურება. თავი ეზიზღება, ფეხ-ქვეშ რომ გასთელა მან სისხლ-ხორცში შეჭრილი პრინციპები, რომლებითაც ამაყობდა, თავი მოჰქონდა... ის რომ უყურებდა ძველი მოხელეების მექრთამეობას, მტაცებლობას,—შხამი ერებოდა გულზე. ძველი რეჟიმის დროს ერთი თანამოსამსახურეთაგანი დაათხოვნია მან ამისთვის... ეხლა კი თვითონ მოიმოქმედოს საშინელი ბოროტება: ცეცხლს მისცეს სახალხო ქონება, რომ თავი გადაირჩინოს!.. ჩაეფლოს მთლად ცხოვრების წუმპეში?! არა! მასში ჯერ კიდევ ღვივის ღვთიური ნაპერწკალი. შესწევს ძალ-ღონე,—ზურგს აიკიდოს წამების ჯვარი .. ის აღიარებს საქვეყნოდ თავის ცოდვას, მოიწმენდს ლაქას, სინდისს რომ ადევს და შეიმსუბუქებს დამძიმებულ სულს... და შეეძლება განწმენდილს, თვალები გაუსწოროს ამხანაგებს, შუბლ-გახსნილად, გაუწითებლად აწარმოვოს მათთან ერთად ძველებურად პარტიული მუშაობა... ახლად დაიბადება მაშინ!..

— ფუჭი ოცნებაა! აღსარება მოგიტანს განა სიმშვიდეს?.. არ აგითვალისწუნებენ, არ გაგრიყავენ შენი ამხანაგები, რომლებთანაც თანამშრომლობას ინატრი?.. გიშველიან, ციხეში რომ ჩაგკეტავენ ქურდ-ავაზაკებთან?.. შეგესევა მკბენარები... სიბინძურე, სიმყრალე!.. სახადი... ვის დაუტოვებ, ვინ დაეხმარება შენს მშიერსა და მწყურვალს ოჯახს?..

პატარა ბაბალე დაუდგა გიორგის თვალ-წინ, რომ ეტყვის: „მამა, ჭამა ნუნდა“...

— რა სულელური აზრები მოგდის!.. აქ დარჩი, მიჰყევი თომას კარნახს და ყველაფერი ჩინებულად მოეწყობა.

— არასოდეს!.. ის გველი უნდა გაისრისოს... მისი კაიკაცობა მთელმა ქვეყანამ გაიგოს...—გიორგი გაჰფანტავს იმ შარავანდედს, თომას ულირსად რომ დასდგომია თავზე და საზოგადოებას თვალებს უბნელებს. ბოლოს მოუღებს იმის უპასუხისმგებლო პარპაშს. ნუთუ ეხლაც ვერ შეასრულოს თავისი მოქალაქობრივი ვალი და ვერ მოიშოროს ზურგიდან ის ნაგვიანი კალათი, თომამ რომ აჰკიდა იმას საზიდად?!

ტვინი დაუმძიმდა, სახეზე ალმური ასდის. დაღლილობას გრძნობს ომ-გადახდილ ჯარისკაცივით... უკან იხედება, რამდენიმე ვერსით დაშორებია ქალაქს, წინ კიდევ დაუსრულებელი გზაა, ტრიალი მინდორი, სადაც ქარი ფაფარ-აყრილი გადაუქროლებს, გადმოუქროლებს წელ სუსტ ხმელ ბალახ-ბულახს, საცოდავად აპროწიალებს; მელოტ კაცივით აქა-იქ ყვითელ ფოთლებ-შერჩენილ ბუჩქებს გვერდს შეაფხანს და იმათ ჩონჩხს უსიცოცხლოდ აამოძრავებს... ყვავთა შავი წვეულება ტყვიის ფერ ღრუბელს ფეხდაფეხ მისდევს, უბედურ კაცის ქელეხზე მიეშურება...

გიორგი მიადგა ჯვარედინ გზას და შეჩერდა... მოაგონდა ბავშობისას გაგონილ ზღაპრის ნაწყვეტი:

„... მიადგა იგი გზა-ჯვარედინს. მარცხნივ წავა—გველეშაპი ჩაჰყლაპავს, მარჯვნივ-მდევებს ჩაუვარდება ხელში, უკან დაბრუნდება—ცეცხლში დაილუპება“. მაგრამ ზღაპრის გმირი მაინც აღწევს თავს სამივე ხიფათს და ბოლოს გამარჯვებული რჩება, გიორგის ტანჯვას კი დასასრული არ უჩანს, წინ კიდევ დამარცხება, დამცირება მოელის...

გიორგი ანგარიშ-მიუცემლად ჩამოჯდა გზა-ჯვარედინს მდებარე ქვაზე... მის არსებაში კვლავ გუზგუზებს რყევის ცეცხლი და წითელი ენები, საითაც არ გადაიწევს, აუტანელ ტკივილს აყენებს. აზროვნების სალარო გამოეფიტა და შიგ დაფარფატობენ მხოლოდ ფიქრთა ლანდები... მას სწყურია სიმშვიდე, ვით ხასიცხარ ავადმყოფს. სწადის უზომოდ: შესწყვიტოს დენა შეუჩერებელ ტანჯვის მდინარის, და ის გრძნობს, რომ შვების მომნიჭებელი მხოლოდ ერთად ერთი გზა არის: აღიაროს დანაშაული და სამუდამოდ დაიხსნას თავი ყალბ მდგომარეობისგან... არ დაანებებს თომას ცეცხლის გაჩენას და მასთან ერთად წარსდგება სამსჯავროს წინაშე პასუხსაგებად.

ეს გარდაწყვეტილება უწყნარებს გიორგის დაღლილს, მოთენთილ არსებას. თავგანწირვა აკეთილშობილებს, ამაღლებს და აღარ აშინებს მას მომავალი სასჯელი—გაპირრვება...

ღამდება...

გიორგი ქალაქისკენ დაბრუნებას იჩქარის, რომ უკუნეთ ღამეში გზა არ დაჰკარგოს.

12.

დრო არ ითმენს. ხიფათი კარებშია მოდარაჯებული. დღესვე რომ დაეცეს თავზე უფროსი და საბუთები მოსთხოვოს, რა პასუხი მისცეს?.. ცდა,—როდის მოიბრუნებს გიორგი გულს,—იქნება: ბედის სასწორს მიანდოს თავი. თომა დარწმუნებულია, რომ გიორგის დაბოლოს კი მოიყვანს თავის ჭკუაზე, მაგრამ დაყოვნებაც აშინებს. რა ჰქნას?.. ცეცხლის წაკიდებაც სხვის დაუხმარებლად შეუძლებელია. საჭიროა ხელის შემწყობი. ცოტაოდენ ფიქრის შემდეგ თომას არჩევანი სარდიონზე შიდგება,

რომელსაც,—არ აგვიანებს,—მოიხმობს კაბინეტში.

— სარდიონ, შენი იმედი ყოველთვის მქონდა და ეხლაც ძალიანი მაქვს. მთელ მოსამსახურეებში ყველაზე უფრო შენ გენდობი.—მეგობრულად უხსნის თომა გულს.— ერთ საქმეში უნდა დამეხმარო. თომას უნდოდა გაენდო საიდუმლო, მაგრამ წინდახედულად თავი შეიკავა.—მერე გიამბობ დაწვრილებით ყველაფერს. ეხლა გეტყვი მხოლოდ, რომ გარემოება მოითხოვს ჩემგან, ბუღალტერიის დავთრები დაიწვას, და შენ ხელი უნდა შემიწყო ამაში.

სარდიონს ეს ურცხვი აღსარება არ გაჰკვირვებია. მისი შეგნებით, თუ აუცილებლობა მოიტანს, კაციც მოიკვლის, თორემ სახლის დაწვა ხომ თამაშობაა. მაგრამ თომას დასანახად მაინც გაიკვირვა და შეშინებული სახე მიიღო.

— ბატონო თომა, უკაცრავად ვარ, მაგრამ უნდა მოგახსენო გულახდილად, რომ ასეთი დავალების შესრულება მე არ შემიძლია. ამ საქმეს კატორღის სუნი უდის.

სარდიონი არა-ერთხელ გაბმული მახეში ფრთხილობს. ასეთ ძნელ საქმეს, მართლაც, არ მოჰკიდებს ხელს, თუ არ დარწმუნდა მტკიცედ, რომ ხიფათი არ შეეყრება.

— შენი შრომა დაუფასებელი არ დარჩება: მიიღებ ათი ათას მანეთს და საუკუნოდ დაიმსახურებ ჩემს პატივისცემას.

„ათი ათასი მანეთი?! შენ მეტსაც მომცემ?!—უპასუხებს თავის გულში სარდიონი.—შენს პატივისცემას კი დიდი ფასი არ ექნება ამის შემდეგ, ისედაც ჩაჭერილი მეყოლები ხელში“.

მთელი საათის განმავლობაში არწმუნებს თომა სარდიონს, რომ საშიში ამ საქმეში არაფერია, უხსნის თავის გეგმას; იმასაც გამოათქმევინებს აზრს, თუ როგორ სჯობია ცეცხლის გაჩენა, რომ ეჭვი არავინ აიღოს განგებ წაკიდებაზე. საერთო ძალით გამონახეს საუკეთესო საშუალება ..

— ეხლა, ჩემო თომა, მომეცი ოცი ათასი მანეთი ნაღდ ფულად, რომ უფრო გაბედულად შევუდგე მუშაობას, თორემ ფიქრი იმაზე, რომ სათარე დაიწვის, და, შეიძლება, მე უადგილოდ დავრჩე, ხელ-ფეხს მიბორკავს. ერთი წლის საყოფი მაინც უნდა მქონდეს ხელში, რომ სამსახურის შოვნამდის მათხოვრობა არ მომიწიოს... თუ ღმერთი გწამს, ვაჭრობა არ დამიწყო.—უმატებს ფირცხლავ სარდიონი, ყოყმანს რომ შეატყობს თომას.—მეც ხომ არ ვძიობ, რატომ აჩანაგებ ასიათასობით სალირალ ქონებას!...

ემძიმება თომას ასეთი თანხის გაღება, მაგრამ მაინც უსიტყვოდ თანხმდება. სხვა რა ღონე აქვს: ბეწვზე ჰკიდია მისი მდგომარეობა და სხვა დამხმარეც არ ეგულება.

13.

თომა თავის სახლში სტუმრებთან საუბრობს, ნაჩვევი გატაცებით უყვება მათ ამბავს და თავისი საიდუმლო მღელვარება ხელის ქნევასა და ლაპარაკში გადააქვს. ამ საღამოს უნდა მოხდეს... ერთი საათის შემდეგ... ფულის მიღებამდის სარდიონმა თითის განძრევაც არ მოისურვა... თავს იჭერს თომა, მაგრამ მიმალული ფიქრები უნებლიედ იპყრობს მის ყურადღებას.

— თუ ტყვილად გაიღო ამდენი ფული და განზრახული ჩაეფუშა: არ მოედო ცეცხლი დავთრებს.“—ამ შავი ფიქრის დროს ლაპარაკი უწყდება თომას, მაგრამ იმ წამსვე მოდის გონს და ისევ განაგრძობს მუსაიფს.

კედლის საათმა რვის ნახევარი დარეკა. სარდიონთან შეთანხმებისამებრ აი ეხლა უნდა გამოიხმოს თომამ ელსმენით მოანგარიშე, რომელსაც ბუღალტერის ავადმყოფობის გამო მიანდო სამმართველოში საჩქაროდ წარსადგენ საავანსო ანგარიშის შედგენა.

— ერთი წუთით დაგტოვებთ.—დარბაისლურად ბოდიშს იხდის თომა სტუმრებთან.

კაბინეტის კარი თომამ განგებ არ მიიხურა, რომ გაეგონათ სტუმრებს მისი საქმიანი საუბარი მოანგარიშესთან. სახელოსნოს მორიგი მეელსმენე უძახის ელსმენთან მოანგარიშე ვასოს.

გამოდის ვასო ოთახიდან. ამ დროს მოდარაჯებული სარდიონი ქურდულად მოიპარება კიბეზე... შეირბენს ბუღალტერიაში და უწევს პატრუქს მაგიდაზე მდგომ ნავთის ნათურს, რომ მას ცეცხლი მოედოს, კვამლი დადგეს... შთაბეჭდილება ისეთი დარჩეს, თუ ვინმემ დაასწრო ბანჭვინის აფეთქებამდის ოთახში შესვლა, რომ ცეცხლი ნათურისგან გაჩნდა.

თომა ელაპარაკება მოანგარიშეს, რომ მოესმის ელსმენით აფეთქების ხმა, ჩოჩქოლი... მოანგარიშე პასუხს არ აძლევს.

— რაღაც ამბავია სახელოსნოში! ყვირილი მესმის.—შეშინებული ხმით იძახის თომა სტუმრების გასაგონად. დაუგდეთ ყური...

14.

უახლოედება გიორგი ქალაქს. ბევრჯერ ასცდა გზას ღამის წყვდიადით დაბრმავებული. განათებულ ქალაქზე იღებდა მიმართულებას. გამოჩნდა გარე-უბნის სახლები. საშინელ დაღლილობას გრძნობს. ფეხების კუნთები უეუის. ქარს მოაქვს ელრონარის რონოდის ზარის ყრუ კაკუნი, და გიორგი ნაბიჯს უმატებს, რომ მისწვდეს ჩქარა ელრონარის ხაზს და შინისკენ გასწიოს...

უცბად მარცხნიდან ამოანათა. სინათლისკენ იბრუნებს პირს და ჰხედავს: მახლობელ სახლის სახურავიდან დაბურთულდაბურთული, სისხლ-ნარევ კვამლის შადრევანი სცემს. ხანდაზმით თმა-აბურძგვნილი ალი ამოიჭრება და ლამობს მის თავზე შეკუმშულ ჯანყის გაფანტვას, მაგრამ უკუქცეული ისევ იმალება ძალღონის მოსაკრეფად.

— ვინ იწვის?—ჰკითხავს თავს და ცნობის-მოყვარეობით ამოძრავებული ფეხს აუჩქარებს.

უეცრად ცეცხლის ტალღა გუგუნ-გრიალით ჯურღმულიდან ამოვარდება, დაეტაკება ვაჟკაცურად კვამლიან თალებს და ბუმბულივით მიმოფანტავს იმათ ნამსხვრევებს, ალად ქცეული თვითონ ამაყად ზე-მოექცევა გზა-აბნეულ კვამლთა ნაფლეთებს.

ნათლდება. გიორგი არჩევს, სცნობილობს მიდამოს: საფარე—სახელოსნო იწვის!.

— მოასწრეს!—წამოიძახებს და ანგარიშ-მიუცემლად მოსწყდება ადგილს, თავდავიწყებით მირბის ცეცხლისკენ. დაღლილობით სულთქმა ეკვრის. ფეხებს ძლივს მიათრევს, მაგრამ ხანძარს თვალს არ აშორებს, რომელიც

თან-და-თან ძლიერდება და ცინცხალ ნაპერწკლებს გარშემო აბნევს.

— დაწყნარდი!..—უწივის ყური.—დაგასწრეს და აწ ბედს შეურიგდი. სინდისიც წმინდა გაქვს და საფრთხეც თავიდან აშორებული. შენობა ხომ დამწვარია, მაინც ვერაფერს უშველი.

— ხელი აუშვას თავის განზრახვას?.. ეს არის ჯოჯოხეთური ტანჯვის პასუხი? ლაჩრულად დაპხარის ქედი თომას წინაშე მხოლოდ იმისთვის, რომ დაასწრო ცეცხლის გაჩენა?

— მაგრამ შენ ხომ გადარჩი!..

— და თომაც დარჩა დაუსჯელი!

—ეს ნაკლები ბოროტებაა იმასთან შედარებით, თქვენ რომ ორივე დასჯილიყავით. თომა ალვირ-წახსნილი ბოროტმომქმედია, მრავალი ცოდვა ადევს კისერზე. ის შეგნებულად სჩადის ავ საქმეს და თავის საქციელს ყოველთვის ამართლებს. შენ კი მხოლოდ ერთხელ წაიბორძიკე შენს ცხოვრებაში და ამის გამო ნახევარი წლის განმავლობაში სინდის-შეწუხებული ქენჯნის ქურაში გამოიწვი, გადახალისდი და გადასწყვიტე კეთილშობილი გატაცებით ქვეყნისთვის გემცნო თავისი დანაშაული. გასწირე თავი, რომ განადგურებას გადამერჩინა სახალხო ქონება... და ნუთუ სამართალია, რომ შენ და თომა ერთნაირად დაიღუპოთ?

— ჩემი მოვალეობა მსხვერპლს მოითხოვს, და შენც მადიდებ იმიტომ მხოლოდ, რომ ჩემი თავი დავდე ზვარაკად. ჩემი უკან დახევა გამოიწვევს ხომ შენს დაცინვას?

— დაცინვის გეშინია და დაღუპვის კი არა?!.. ვის ეცოდინება, რა ხდება შენი გულის სიღრმეში,—იქ ცოდვა და მადლი ერთნაარად დაიმარხება...

გიორგის დაუკითხავად მის არსებაში ასეთი კამათი გამართა ორმა უცნობმა.

რბილდება გიორგის მტკიცე გარდაწყვეტილება. რყევის ტალღები კვლავ აიშალა და მის გარშემო გიჟური ფერხული გამართა. ალქაჯებმა წაართვეს ნიჭი აზროვნების და სთავაზობენ ერთი-მეორეს შეუსაბამო დანასკვებს. გიორგი ვერ უძლებს ფიქრთა ფერად შუშხუნას და, რომ მიეცეს თავდავიწყებას, გარბის ისევ, ცეცხლისკენ გარბის...

საფარეს ეზოში უკვე შეკრებილა მოსეირე ხალხი... არის ჩოჩქოლი.., იძლევიან განკარგულებას. ცეცხლის ჩასაქრობად კი არაფერი კეთდება. ცეცხლის მქრობელი რაზმი არა სჩანს. ეძებენ კიბეს, წყალს მოითხოვენ. მომტანი არავინ არის. ხანძარი ძლიერდება: მთელი შენობა ჩაიგრა თავის ცხელ მკერდში...

თომაც მოსრიალდა თვითმავლით. გაფითრებული შესცქერის თავის ხელების ნასიკეთარს. ბრძანებას აძლევს ენა-გამშრალს, დამნაშავესავით გამომზირალს მოანგარიშე ვასოს, რომ დაურეკოს ცეცხლის მქრობელ რაზმს.

— მაღლა ასვლა არ შეიძლება.—ეუბნება ვასო.

— კომისარიატიდან დაურეკე. გასწი ჩქარა თვითმავლით.

ვასო გარბის დავალების შესასრულებლად.

— შენც აქა ხარ!—გაიკვირვებს თომა, გიორგის რომ დაინახავს.—ხომ დაიწვა დავთრები?! დავიღუპეთ. ნუთუ არ შეიძლება იმათი გადარჩენა?—ხალხის გასაგონად თითების მტვრევით, აღელვებულად ეკითხება თომა გაშეშებულ გიორგის.

ის ხმა-გაკმენდილი ზიზღით უცქერის თომას, რომელიც ეხლაც კი განაგრძობს თვალთმაქცობას. გულზე ალმური ედება, ბრაზი ახრჩობს, ენას ძლივს აბრუნებს, რომ პასუხი გასცეს.

— წიგნების გადარჩენა?... მერე რას უცდი?!. ცეცხლის გაძლიერებას?.. აბა წამომყეთ... დავთრები გადავარჩინოთ!.. გიორგიმ დამცინავი, ცეცხლის შუქით აწითლებული თვალები შეაფეთა თომას მტყუან თვალებს.

მაგრამ თომას თითქოს არ გაუგონია მისი სიტყვები, საჩქაროდ გაშორდა...

გიორგი სდგას ერთ ხანს თომას წასვლით ცივ-წყალგადასხმული და გული მოსდის, თომამ რომ ყურადღება არ მიაქცია... თითქოს უსაქმოდ დარჩა: რა გააკეთოს, არ იცის...

შორიდან უცქერის თომას: ის მართალი კაცივით სწუხს, დარბის, განკარგულებებს იძლევა...

და გიორგის შეზიზღდა, შეეზარა თომა, თავი, ყველაფერი, რასაც ჰხედავს... არ შეუძლია ატანა ამ თვალთმაქცობის!.. უნდა გაიქცეს, მოშორდეს აქაურობას... დაუფიქრებლად ერევა ხალხში და ეზოდან შეუმჩნევლად მიიპარება...

ხანძარი მხოლოდ ალიონზე ჩააქრეს. შენობიდან გატრუსული კედლები-ღა დარჩა. დაიწვა სათვითმავლო მასალების საწყობი და ორი თვითმავალი, რომლების გარედ გაგორება ვერ მოასწრეს.

საგამომძიებლო კომისიამ, რომელიც დანიშნული იყო სამმართველოდან ცეცხლის გაჩენის მიზეზის გამოსარკვევად, გამოიტანა დასკვნა, რომ ცეცხლი გაჩნდა შემთხვევით ნავთიანი ნათურის აფეთქებისგან, რომლის ალი მოედო ბანზვინიან ბიდონს, ამისგან კი—მთელ შენობას...

ბედის ვტლი, რომელიც მიაქროლებდა თომას გადასაჩეხად პირდაღებულ შავ უფსკრულისკენ, ასცდა საბედისწერო ადგილს და ისევ სწორი გზით გაექანა წინ...

ერთ წელს კიდევ დაჰყო თომამ ამ თანამდებობაზე. ჩვეული ენერგიით შეუდგა დამწვარი შენობის აღდგენას...

ბოლო ხანებში რესპუბლიკაში დაარსდა დიდი სააქციო საზოგადოება, და თომა იქ მიიწვიეს საპასუხისმგებლო ადგილზე. ჩვენი გაზეთები ამის შესახებ სწერდენ:—სააქციო საზოგადოების ქმოსნური განყოფილების გამგედ დაინიშნა ინჟენერი თომა ვლადიმერის-ძე ფულარია".

სარდიონიც მოეწყო თომას დახმარებით სისხლის სამართლის მილიციაში თანამშრომლად და ეხლა ფეხებზე მაღალ ყელიანი წაღები აცვია ოქროით მოვარაყებულ ლეკვერთხ—შემოჭირებული.

გიორგი დაწვის შემდეგ არ მისულა სახელოსნოში, ჯერ ავადმყოფობა მოიმიზეზა, მერე სხვაგან ჩადგა სამსახურში..

ირრადიონ ქავჟარაძე.

ტფილისი
1921 წ.

რედაქციისგან

განზრახული გვქონდა ჟურნალის ეს ნომერი გამოგვეცა 64 გვერდით, მაგრამ ეს ტეხნიკურად მოუხერხებელი აღმოჩნდა. ნომერი იბეჭდება 48 გვერდით, ამიტომ ნაწილი საახალწლო მასალებისა გადავდევით მეექვსე ნომრისთვის.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

განცხადებანი.

რუსთაველის თეატრი

სეზონი 1922—1923 წლის.

სახელმწიფო აკადემიური დრამა

სამშაბათს, 2 იანვარს

ქართული თეატრის

LXXIII

წლის აღსანიშნავად

წარმოდგენილი იქნება

მზის დაბნელება

კომედია ანტონოვისა

დასაწყისი სრულ 8 საათზე.

დასდგამს **მარჯანიშვილი**

„სოლეილდორ"

საუკეთესო ტფილისში

ყვავილების მაღაზია

ერევნის მოედანზე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

განცხადება

საქართველოს ს. ს. რ.

მომარაგების საბჭოს ს. მ. უ. ს.

გენერალური წარმომადგენლობა საქართველოში

მოსკოვის პოლიგრაფ. გან-ბისა

მიღებულია დიდი პარტია

კედლის კალენდარი 1923 წლისა.

გამოცემა ყოფილ სიტინისა

ფასი 80,000 მან. დაწესებულებათ და პარტიებს 20% / პროფკავშ. წევრებს . . . . 10% დაკლებით

მიღებულია დიდძალი საკანტორო წიგნები, ანგარიშები და საკანცელარიო ხელსაწყობები.

სადღესასწაულოთ მიღებულია

სხვა და სხვა **საბავშვო სათამაშოები.**

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მოწოდება თბილისის მცხოვრებსადმი

ამხანაგებო და მოქალაქენო

თბილისის ქალაქის აღმასკომმა შეუდგა მეტად საპასუხისმგებლო საქმის გაკეთებას, თბილისის ელექტროფიკაცია,—ეს მეტად დიდმნიშვნელოვანი და ისტორიული საქმეა. მუშაობა ამ საქმეზე უკვე დაწყებულია. ჰიდრო-ელექტრონის სადგურს უკვე ჩაეყარა საძირკველი ზემო-ავჭალაში და რამოდენიმე ასეული მუშა და სპეციალისტები აწარმოებენ მუშაობას. ტეხნიკური მასალები და საჭირო მანქანები გამოწერილია და მოდის საზღვარგარეთიდან.

ისტორიული საქმე, რომელიც წინათ ფანტაზიად იყო ცნობილი, ხორციელდება და ჩქარა თბილისს ექნება იაფი ენერგია, რომლის საშუალებით შესაძლებელი იქნება თბილისის უკეთ განათება, წყლის მოწოდების საქმის გაუმჯობესება, ფაბრიკა-ქარხნების ამუშავება და ყოველგვარ კომუნალურ დაწესებულებათა რაციონალურ მოწყობა.

მაგრამ ამ დიდ საქმეს ესაჭიროება დიდი თანხა, არც მთავრობას, არც ქალაქის აღმასკომს არ აქვს საშუალება, რომ ამ დიდი საქმეს ხარჯები დაფაროს თავისი ჩვეულებრივი შემოსავლით.

საჭიროა თვით მცხოვრებლები დაეხმარონ მას ამ საქმის დაგვირგვინებაში. ამიტომ სრულიად საქართველოს ცენტრალურ აღმასრულებელმა კომიტეტმა და სახალხო კომისართა საბჭომ, 7 დეკემბერს, დაადგინეს შემოღებულ იქმნას თბილისში სპეციალური სამოქალაქო გადასახადი, რომელიც მოხმარდება მხოლოდ ჰიდრო-ელექტრონულ სადგურის აგების საქმეს.

გადასახადს იხდის ყველა შემძლების და-გვარათ.

ამ საერთო საქმეში თავისი წვლილი შეაქვს ყველას, როგორც მუშა-მოსამსახურეებს, ისე დანარჩენ მოქალაქეებსაც და შეძლებულ კლასს.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ქალაქის აღმასკომი მოუწოდებს მცხოვრებლებს შეასრულონ თავიანთი მოქალაქობრივი მოვალეობა, დაეხმარონ ქალაქის აღმასკომს გადასახადის დროზე შემოტანით და ამნაირათ მოგვცენ ჩვენ საშუალება პირნათლათ დავასრულოთ ის საქმე, რომელსაც აქვს საშვილიშვილო მნიშვნელობა.

თბილისის ელექტროფიკაციის საქმე თბილისის მცხოვრებთა ხელშია. მხოლოდ მათი დახმარებით, მათი ამ საქმეში მხურვალე მონაწილეობით შეიძლება ამ დიდი საქმის გაკეთება.

ვისაც სურს აყვავდეს და განვითარდეს თბილისის ეკონომიური და კულტურული ცხოვრება, ის აუცილებლათ დაგვეხმარება ამ საქმეში.

ვისაც სურს, რომ ახლო მომავალში უზრუნველ-ყოფილი იქმნეს სინათლით, წყლით და სხვა კომუნალური დახმარებით, ის თანაგრძნობით შეხვდება ამ საქმეს და ყოველ მხრივ დაგვეხმარება ამ მძიმე მოვალეობის შესრულებაში.

მ უ შ ე ბ ო! მუშათა იდეალის სრული განხორციელება ტეხნიკის უმაღლეს განვითარების ისტორიული გზითაა შესაძლებელი.

ელექტროფიკაცია—ტეხნიკის განვითარებაა. ამ საქმეში თქვენ უნდა იყოთ პირველ რიგში. თქვენ მიერ ნაჩვენები მაგალითი უნდა იყოს მისაბაძი ყველასათვის.

მ ო ქ ა ლ ა ქ ე ნ ო! თბილისის ელექტროფიკაცია სახალხო მნიშვნელობის საქმეა. თბილისის კეთილ-მოწყობა, გამშვენიერება და ცხოვრების პირობების სასურველათ დაყენება,—ეს თქვენს პირად ინტერესსაც შეადგენს.

ამიტომ ამ საქმეში ყველა უნდა იღებდეს აქტიურ მონაწილეობას, არავინ არ უნდა ჩამორჩეს უკან.

სამოქალაქო გადასახადი-ეს დიდი ნივთიერი და ამავე დროს მორალური დახმარებაა ქალაქის აღმასკომისადმი.

და ჩვენ ველოდებით ამ დახმარებას თბილისის მცხოვრებთაგან.

ქალაქის აღმასკომის თავმჯდომარე **ლ. დუმბაძე**

სამოქალაქო გადასახადის გამტარებელ

საგანგებო კომისიის თავმჯდომარე **გ. კიკნაძე**

მდივანი **ხუნდაძე**

საქართველოს სახელმწიფო ბანკი

აწარმოებს შემდეგ ოპერაციებს

ფულის გადასაგზავნს, სახელდახელო ანგარიშებს; აძლევს სესხებს, როგორც სახელმწიფო დაწესებულებებს, ისე კერძო პირთ და ფირმებს თამასუქის ქვეშ და საქონლის დაგირავებით.

ამას გარდა აწარმოებს ყველა ტფილისის ბანკების ლიკვიდაციას. სავაჭრო განყოფილების დაარსების შემდეგ (ა/წ. 5 აგვისტოს) ბანკი შეუდგა რეკვიზიციის ქვეშ მყოფ და უპატრონოთ გამოცხადებულ საქონლის მიღებას და ყიდვა-გაყიდვას.

სახ. ბანკის სააქტივო ოპერაციების სარგებლის რაოდენობის მსვლელობა იყო შემდეგი: 1922 წ. 1 იანვრამდე 36% (12% წლიური, 24% საკომისიო (ა/წ. 10 აგვისტომდე 78% (12% წლიური, 60% საკომისიო და 6% საქართველოს დამშეულთა სასარგებლოდ). ა/წ. 10 აგვისტოდან—დღემდე 54% (12% წლიური, 36% საკომისიო და 6% საქართველოს დამშეულთა სასარგებლოდ).

სახალხო ბანკს აქვს განყოფილებები შემდეგ ქალაქებში

ქ. ბათომში, ფოთში, ქუთაისში, ჭიათურაში და სოხუმში.

მალე გაიხსნება ქალ. სიღნაღში

ბანკის ლიმიტი ამ ჟამად უდრის 200 მილიარდს ქართული ბონებით.

ბანკის დირექტორი **იასონ ლორთქიფანიძე**

საქმეთა მმართველი **ჟავლაძე**

მოქალაქენო! 26 დეკემბრიდან დაიწყო სამოქალაქო გადასახადის აკრეფა.
ყველა ჭეშმარიტ მოქალაქეს მოვალეობაა დაეხმაროს ქალაქის ელექტროფიკაციის საქმეს.

სამოქალაქო გადასახადის გამტარებელი

კომისია ამით აცხადებს, რომ 26 დეკემბრიდან დაწყებულია საუბნო კომისარიატების სამისამართო—მაგიდებში მიღება გადამხდელთა სიების და გადასახადის.

გადასახადის მიღება წარმოებს დილის 9 საათიდან საღამოს 3 საათამდე განუწყვეტლივ.

სახლის პატრონები ან ის პირნი, რომლებიც ასრულებენ სახლის პატრონის მოვალეობას, ვალდებულნი არიან 31 დეკემბრამდე წარმოადგინონ თავიანთ მდგმურთა სიები და შეკრებილი გადასახადი, თანახმად ქალაქის აღმასკომის სავალდებულო დადგენილებისა № 15.

გადასახადი შემოაქვთ თანახმად ფინანსთა სახ. კომისარიატის მიერ დაწესებული კურსისა:

1) 50 კაპ. ოქროთი გადამხდელებს 125.000 მან. ქართ. ბონებით.
2) 1 მან. ოქროთი გადამხდელებს 250.000 მან. ქართ. ბონებით.
3) 1 მან. 50 კაპ. ოქროთი გადამხდელებს 375.000 მან. ქართ. ბონებით.
4) 3 მან. ოქროთი გადამხდელებს 750.000 მან. ქართ. ბონებით.

აღნიშნული კურსი ოქროს მანეთისა დაწესებულია მხოლოდ 31 დეკემბრამდე თანხათვლით.

სამოქალაქო გადასახადის გამტარებელი კომისია.

სამოქალაქო გადასახადი შემწეობას მისცემს ქალაქს —
ჩაუყაროს საძირკველი ჰიდრო-ელექტრიულ სადგურს.
მთელი სამოქალაქო გადასახადი მოხმარდება ქალაქის ელექტროფიკაციის საქმეს.

გამომცემელი ამხანაგობა „სორაპანი“ ქ. თბილისი

1923 წ. კალენდარი

დაიბეჭდა და გამოვიდა გასასყიდათ თვიური და დღიური კედლის

1923 წ.
კალენდარი

შედგენილი მ. გაჩეჩილაძის მიერ

„სორაპანი“-ს ამხ. აქვს გახსნილი წიგნის სავაჭრო გიორგიევის ქუჩაზე № 5. დარაბა № 1113 ალექსანდრეს ბაღის პირდაპირ.

მაღაზიაში იყიდება წვრილად და ბითუმად როგორც წიგნები აგრეთვე ყოველგვარი კალენდრები:

ქართული, რუსული და სომხური.

მსურველთ ეგზავნება ფოსტით ზედ დადებულ ფასით.

მისამართი: გიორგიევის ქ. № 5. ამხ. „სორაპანი“
მიხეილ გაჩეჩილაძეს.

გამომც. ამხ. „სორაპანი“

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ს. მ. შ. ს.

ცენტრალურ სავაჭრო სამმართველო

უნივერსალური მაღაზიები № 1 და 3.

1) სომხის ბაზარი (ქარვასლა ყოფ. მანთაშევი) 3) სასახლის. 8 (ყოფ. ალშვანგის)

შემოდგომის სეზონისთვის

მიღებულია საქონელი ბათომით და გამოვიდა გასაყიდათ

შალის ქსოვილი

შევიოტი ყველა ფერების დრაპი ვაჟების და ქალების პალტოებისთვის შალის მატერიები ვაჟთა და ქალთა კოსტიუმ. კუპონები მამაკაცთა კოსტიუმ.

აბრეშუმი:

აბრეშუმების კრეპონი „დიუშესი“ და სხვ.

ტრიკოტაჟი:

ჟაკეტები „პაულა,“ აბრეშუმის, საზამთრო ყველა ფერების „ „ მსუბუქი, „ „ შალის, ბავშვების და ქალების სვიტერები შალის, ქალთათვის, ბავშვების, ვაჟების ჩულქები აბრეშუმის, ფილდიკოსის-ყველა ზომის და ფერების-ქალთათვის და ბავშვებისთვის, ნასკები მამაკაცისთვის, ფილდიკოსის ყველა ზომის,

დიდი არჩევანი:

ქაღალდის ქსოვილები:

ბატისტი ჩითი, რენო ბუმაზეია. გრისბონი ფლანელი, მადეპალამი, შოტლანკა სატინი,

შეკერილი საცვლები მამაკაცისთვის.

ჭურჭელი

სამზარეულო, მინანქარით სასადილო ყოველგვარი შუშეულობა

გალანტერეა, პარფიუმერია (საზღვარგარეთის.) **შეკერილი ტანისამოსი**

მამაკაცების შალის კოსტიუმი ტყავის კოსტიუმების კომპლექტი პალტოები ქალების და მამაკაცები:

შეკერილი ფეხსაცმელები ქალთათვის

მამაკაცისათვის **საკუთარი სახელოსნოში მიიღება შეკვეთა ყოველგვარ ფეხსაცმელზე**

მაღაზია № 2 ქარავან-სარაი ტამამშევისა

კონიაკები და არაყი სარაჯევისა ,,არგო''

თუთუნი საბჭოთა ყველა ქარხნების.

პაპიროსები სოლიდნი, საბჭოთა, ეგვიპეტსკი, დელიკატეს, საფო, არისტოკრატ. და სხვ.

მიღებულია ახალი საბჭოთა პაპიროსები ფასები ზომიერია.

პროფკავშირის წევრებისთვის 10 პროც. დაკლებით.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების

წიგნის მაღაზია, რომელიც მოთავსებული იყო რუსთაველის პროსპ., სასტ. „ორიანტის" ქვეშ გადავიდა ძველ ბინაზე, სადაც იმყოფება კანცელარიაც. სასახლის ქუჩა, № 5, მეორე სართულში.

იყიდება ყოველნაირი სახელმძღვანელო, მელანი, ცარცი, ქარტები, საკანცელარიო საგნები და ელექტრისტ. საწარმ. გამოც. მწერლებისა

პირველ-ხარისხოვანი სასტუმრო

„ორიანტი" ქალაქის ცენტრში, რუსთაველის პრ. № 9.

საუკეთესო ნომრები, ვანა, ელექტრონის განათება, ტელეფონი,

ევროპიული და აზიური სამზარეულოთი, **სასტუმროსთან რესტორანი**

საუკეთესო მზარეულთა ზედამხედველობით.

საუზმე, სადილი, ვახშამი, სასმელები, სადილები ეძლევა ყველას 2 — 5½ საათამდე. ფასები დაკლებულია.

მეფისტო

„მსახიობთა კერა"

ყოველ-დღე

კაბარე

დასაწყისი ღამის 12 საათზე.

ქალთა სიმებიანი

ორკესტრი.

საუკეთესო სამზარეულო

სისუფთავე. კაბინეტები.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ბანცხ

ამიერ-კავკასიის რკინის გზის სამმართვ
ხსნილია ქალაქის სადგუ
ტფილისში, ბათომში, ბაქო
შემდეგნაირი ოპ

1) ყიდვა სამგზავრო ბილეთების ყველა ადგილობრივი და გასვლამდე.

2) მიღება და გაცემა ბარგისა და საქონლისა ყველა სწ

3) მიტანა ბარგისა და საქონლისა რკინიგზის სადგური გზავნის საწყობებიდან და სახლიდან რკინის გზის სადგურზე,

4) ფასდადებითი ოპერაციები ვალიუტითა და ადგილობ

5) მიღების შემდეგ გრძელვადით საქონლისა საწყობებში თიან ფასებში.

6) საბაჟო და სააქციზო ფორმალობის შესრულება ბა ბეებისა და სხვ.).

7) სესხი საქონელზე.

8) საქონლის ტრანსპორტი ევროპაში, ოსმალეთში და

9) საქონლის დაზღვევა გზაზე, საწყობებში არსებულ დამზ

10) ყიდვა-გაყიდვა საქონლისა კომისიით კლიენტების და

11) საქონლის გადაგზავნა და გადახდა ზედდადებითი ხარ სალიანდაგო სადგურებიდან დუბლიკატების დანართით წარ ყოველ ქალაქის სადგურში რომელიც ერგება რკინის გზას გადატანაში. (შენახვა, გადატანა, მუშები).

12) ყველა ზემოჩამოთვლილ პირობებზე, შეიძლება ცნო (ელისაბედის ქ. და გოგოლის ქ. კუთხე) და ქალაქის სადგუ ქარვასლა. ტელ. 9—74, ბათომში შერემეტიევისა და იმერე ვანში, ასტაფიევის ქ. № 16, განჯაში ყოფილ სავაჭრო ბანკის

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ადმბა.

ელი საყოველთაოდ აცხადებს, რომ გა-
რები შემდეგ ქალაქებში:

ᲨᲘ, ᲔᲠᲔᲕᲐᲜᲨᲘ ᲓᲐ ᲒᲐᲜᲯᲐᲨᲘ

ერაციებისათვის:

პირდაპირი მოძრაობისათვის ხუთი დღით ადრე მატარებლის

რაფი და მცირე სიჩქარით მიმავალ მატარებლებზე.
დან სახლში ან მიმღების საწყობებში, ანდა პირ-იქით გამ-
აგრეთვე ქალაქში სხვა-და-სხვა მიმართულებით.
რივ ფულის ნიშნებით.
გაგზავნამდის ანდა რკინისგზის ხაზით გაუგზავნელად შეღავა-

თოში, ტფილისში და ბაქოში (ბაჟის გადახდა, აქციზისა,

სპარსეთში.
ღვევ დაწესებულებებითი.
ვალებით.
ჯებით ქალაქის სადგურებს ეძლევათ ნება საქონლის მიღებისა
მომადგენის სახელზე ანდა პირადობითი ანგარიშის გადატანით
გადაზიდვისა და მუშების ხელფასისა საქონლის ნაწილობრივ

ბის მიღება რკ. გზ. სამმართველოს ეკონომიური ნაწილში
რეებში: ტფილისში—ერევნის მოედანი, ყოფილი თამამშევის
თის ქუჩების კუთხე, ბაქოში კრასნოვოდსკის ქ. № 21, ერე-
შენობაში).

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ღვინის-სპირტის-კონიაკის სახელმწიფო

☀ ტ რ ე ს ტ ი ☀

ს. ს. ს. რ. სახალხო მეურ. უმაღლეს საბჭოს სახელმწიფო ღვინის ტრესტი

გამგეობა: ტფილისი, სასახლის ქ. № 6. ტელ. 16–52.

სახელმწიფო ღვინის ტრესტი აწვდის ყველას განუსაზღვრელად და დიდი რაოდენობით ნაწარმოებს მისი საკუთარი ქარხნების:

ქარხანა № 1. ყოფ. დ. ზ. სარაჯიშვილის—ლენინის ქ. № 30.
ქარხანა № 2. ყოფ. ამხ. „არგო"-სი—ნიკოლოზის მოედ. № 13.
ქარხანა № 3. ყოფ. დ. ე. კალანდაძის—ვაგზლის ქ. № 5.
ქარხანა № 4. ყოფ. სოგომონოვის—გომი, გორის მაზრა.
ქარხანა № 5. ყოფ. პროტცერის—სოფ. აბასთუმანი, ზუგდიდის მაზრა.
ქარხანა № 6. ყოფ. სიხარულიძის—კამოს ქუჩა № 68.
ქარხანა № 7. ყოფ. ავჭალის შუშ. ქარ. ლენინის სახელობის—ქვემო ავჭალა.

ღვინის ტრესტის განკარგულებაში იმყოფება აგრეთვე ლაბორატორია ყოფ. ვილარეტისა.

ავჭ. შუშეულ. ქარ. ამზად. ყოველგვარ შუშეულობას

მაგალითად: **ბოთლები**—კონიაკის, არაყის, ლუდის; **ჭიქები**—ჩაის, ღვინის, არაყის, ლუდის—სხვა და სხვა ფირმის; **ნალბაქები—ჩაის, სარძევე გრაფინები; ბანკებუ**—მურაბისათ.; **ბანკები**—თაფლისათვის.

„მეიდინგერის" ელემენტების ნაწილები

მილები—წყლის საზომი; **მილები**—ნავთის საზომი. **აფთიაქის შუშები. ლამპის შუშები**—სხვა და სხვა ზომის; **კრუჟკები, მაზის შუშები და შუშეულობის** სხვა და სხვა ნაწილები.

დაკვეთები მიიღება როგორც გამგეობაში, ისე ქარ.—ავჭალა.

ტრესტის არაყის გამოსახდელი და სარექტიფიკაციო ქარხნების ნაწარ.

1. **სპირტი** რექტიფიკ. 95—96 გრ. (პურის და ქაჯ.)
2. **არაყი** პურის და ჭაჭის.
3. **კონიაკები** ყოფ. სარაჯევის ფირმის
   " " " O C
   " " " 4 *
   " " " 3 *
4. **კონიაკები** ყოფ. „არგოს"-ი
   " " " ფინ-შამპან.
   " " " 4 * 3 ასოთი
   " " " 3 * 3 ასოთი

იძლევა რა გარანტიას თავის ნაწარმოების მაღალ ღირსებაში, რომელსაც ქარხნის ეტიკეტებისა და სპეციალური იარლიკების გარდა აქვთ სახელმწიფოს ღერბი, სახელმწიფო ღვინის ტრესტი სდევნის ასეთების სიყალბეში და ფალსიფიკაციაში შემჩნეულებს.

სპირტის და მაგარი სასმელების გატანა საბჭოთა საზღვრებიდან ხდება მხოლოდ სახელმწიფო ღვინის ტრესტის ნებართვით.

სახელმწიფო ღვინის ტრესტი შეუდგება **პორთვეინის** და **შამპანიურის** დამზადებას.

კრახმალის ქარხანა, რომელიც ახლო მომავალში მოეწყობა (№ 6 ქარხანასთან) გამოუშვებს ბაზარზე საკუთარი წარმოების **კრახმალს** და **დექსტრინს**.

ქარხანა № 6 მომავალში გამოუშვებს ბაზარზე **ლუდს** და **ხელოვნურ ყინულს**, სოლო ყოფ. ვილარეტის ლაბორატორია—მთავარ პრეპარატებს.

გამგეობა.

ფასი **50** ათასი მან.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ტფილისი
სახ. მეურ. უმაღ. საბ. მე-4-ე პოლიგრ.-განყ. სტამბა.
1923